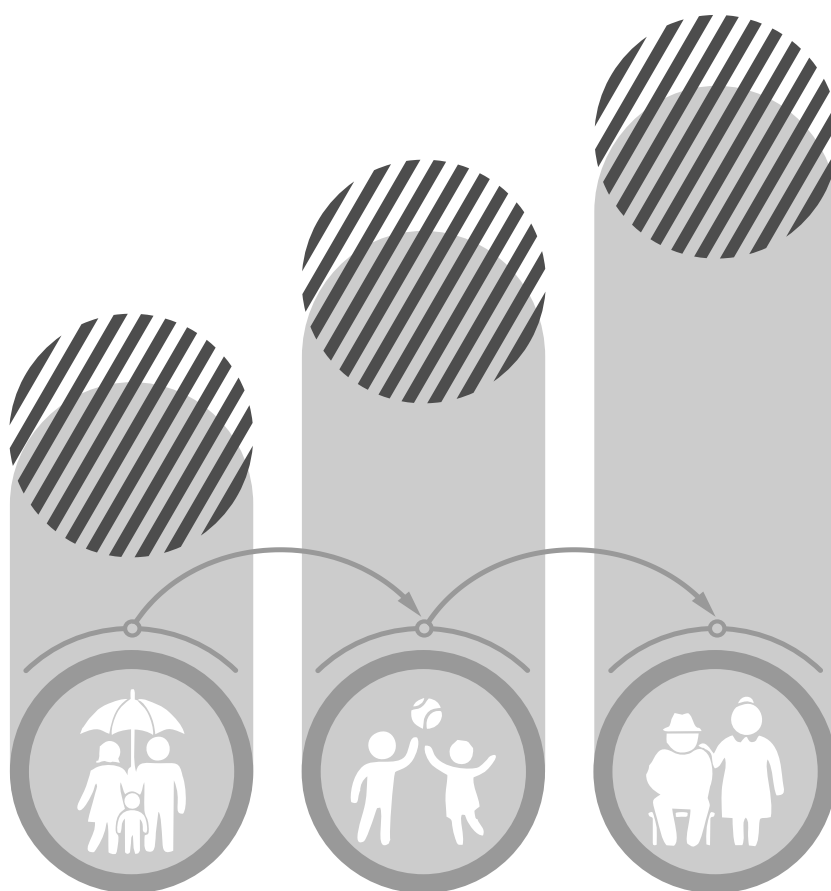

Sytuacja demograficzna województwa wielkopolskiego w 2018 r.

Demographic situation of Wielkopolskie Voivodship in 2018

Sytuacja demograficzna województwa wielkopolskiego w 2018 r.

Demographic situation of Wielkopolskie Voivodship
in 2018

Opracowanie merytoryczne, graficzne i redakcyjne

Content-related works, graphics and editorial works

Urząd Statystyczny w Poznaniu, Wielkopolski Ośrodek Badań Regionalnych – Dział Opracowań Zbiorczych
Statistics Office in Poznań, Wielkopolski Regional Research Centre – Division of Aggregate Studies

pod kierunkiem

supervised by

Ewy Kowalki

Zespół autorski

Editorial team

Agnieszka Bieniek, Marta Kowalczyk, Katarzyna Piętak, Maciej Pilarski, Krzysztof Wołowicz, Ewelina Żelobowska

Okładka

Cover

Leszek Siwka

Tłumaczenie (przedmowa, synteza)

Translation (preface, executive summary)

Grzegorz Grygiel

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

<http://poznan.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Przedmowa

Publikacja „Sytuacja demograficzna województwa wielkopolskiego w 2018 r.” jest opracowaniem poświęconym zagadnieniom ludnościowym, opisującym aktualny stan i struktury ludności oraz dynamikę zjawisk demograficznych w województwie wielkopolskim. Dotąd podobne tematycznie opracowania wydawane były w serii „Informacje statystyczne”. Tegoroczna edycja – pod nowym tytułem – ukazuje się w serii wydawniczej „Analizy statystyczne”.

W zakresie treści i formy prezentacji najnowsze wydanie nawiązuje do corocznych edycji publikacji „Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie wielkopolskim”, koncentrując jednak uwagę Czytelnika na analitycznym opisie zjawisk demograficznych, którego dopełnieniem jest zestawienie tabelaryczne najważniejszych informacji o sytuacji ludnościowej województwa.

Komentarz analityczny zawiera w swej treści bogaty opis informacji dotyczących stanu ludności i jej rozmieszczenia na obszarze województwa, podstawowych struktur demograficznych, procesu starzenia, ruchu naturalnego i migracji oraz aktywności demograficznej. Dane ukazano również w przekroju terytorialnym, wyniki ilustrując dodatkowo mapami podkreślającymi przestrzenny aspekt analizowanych zjawisk oraz wykresami prezentującymi dostrzeżone tendencje przy wykorzystaniu wskaźników natężenia oraz wybranych typologii demograficznych.

Tablice są uzupełnieniem części analitycznej opracowania. Zaprezentowano w nich podstawowe dane ludnościowe o województwie wielkopolskim w wieloletnim szeregu czasowym, wartości wybranych cech demograficznych dla powiatów i gmin oraz ważniejsze informacje dla wszystkich województw. Ponadto dokonano uszeregowania jednostek terytorialnych umożliwiającego wskazanie pozycji województwa wielkopolskiego w kraju oraz lokaty powiatów i gmin w województwie.

Bardziej szczegółowe informacje o stanie i strukturze ludności oraz o ruchu naturalnym i migracjach dostępne są na stronie internetowej GUS <http://www.stat.gov.pl> → Banki i bazy danych – między innymi w bazie Demografia, w Banku Danych Lokalnych oraz w ramach Platformy Analitycznej SWAiD – Dziedziczne Bazy Wiedzy – Demografia.

Przekazując Państwu publikację „Sytuacja demograficzna województwa wielkopolskiego w 2018 r.”, mam nadzieję, że zawarte w niej informacje okażą się cennym źródłem wiedzy o zjawiskach i procesach demograficznych w regionie. Będziemy zobowiązani za wszelkie opinie i uwagi dotyczące tematyki i struktury opracowania, co pozwoli na lepsze dostosowanie kolejnych edycji do oczekiwań odbiorców.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Poznaniu

Jacek Kowalewski

Poznań, lipiec 2019 r.

Preface

The report entitled „Demographic situation of Wielkopolskie Voivodship in 2018” is a publication devoted to population aspects, which describes the current population, its structure and dynamics of demographic phenomena in the voivodship. So far, elaborations covering such topics have been published as part of the series “Statistical information”. The current edition – under the new title – appears in the series “Statistical analyses”.

In terms of content and form of presentation, this edition continues the format known from annual publication entitled “Population, vital statistics and migration in Wielkopolskie Voivodship” but places emphasis on the analytic description of demographic phenomena, which is supplemented by tabular data containing the most important information about the population in the voivodship.

The analytical commentary provides a number of valuable insights about the current population and its distribution in the voivodship, basic population structures, the aging process, vital statistics, migration and demographic dynamics. The data are presented across territorial units and illustrated with maps and charts to emphasize the spatial variation of the phenomena and highlight trends using indicators and selected demographic typologies.

The tables supplementing the analytical part present basic time series data about the population in the voivodship, including selected population characteristics for lower level territorial units (powiats and gminas) and key indicators for all voivodships. This information is used to produce rankings of territorial units that show the position of the voivodship in the country and the standing of powiats and gminas within the voivodship.

More detailed information about the population, its structure, vital statistics and migration is available on the official website of Statistics Poland at <http://www.stat.gov.pl> → Databases – among other things in the Demography database, in the Local Data Bank and in the Thematic Knowledge Databases of the SWAiD Analytical Platform.

I hope that the information presented in the publication „Demographic situation of Wielkopolskie Voivodship in 2018” will prove a valuable source of knowledge about demographic phenomena and processes in the region. Any comments and suggestions concerning the thematic scope and structure of the publication will be greatly appreciated and will help us improve future editions to meet the needs of our readers.

Director
of the Statistical Office
in Poznań

Jacek Kowalewski

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	9
Symbols	
Ważniejsze skróty	9
Main abbreviations	
Synteza	10
Executive summary	
Rozdział 1. Stan i struktura ludności	12
Chapter 1. Size and population structure	
1.1. Powierzchnia i podział terytorialny	12
1.1. Area and territorial division	
1.2. Stan ludności	13
1.2. Size of population	
1.3. Rozmieszczenie ludności	16
1.3. Population distribution	
1.4. Ludność według płci	20
1.4. Population by sex	
1.5. Ludność według wieku	23
1.5. Population by age	
1.6. Typologia trójkąta Osanna	32
1.6. Typology Osanna's triangle	
Rozdział 2. Ruch naturalny ludności	35
Chapter 2. Vital statistics of population	
2.1. Małżeństwa	37
2.1. Marriages	
2.2. Separacje	40
2.1. Separations	
2.3. Rozwody	41
2.1. Divorces	
2.4. Urodzenia żywe	43
2.1. Live births	
2.5. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności	46
2.5. Female fertility rate and reproduction rates	
2.6. Umieralność i trwanie życia	49
2.6. Mortality and life expectancy	
2.7. Zgony według przyczyn	52
2.7. Deaths by causes	
2.8. Przyrost naturalny	53
2.8. Natural increase	
Rozdział 3. Migracje ludności	56
Chapter 3. Migration of population	
3.1. Migracje wewnętrzne na pobyt stały	59
3.1. Internal migration for permanent residence	

	Str. Page
3.2. Migracje zagraniczne na pobyt stały	62
3.2. International migration for permanent residence	
3.3. Migracje na pobyt czasowy	63
3.3. Migration for temporary stay	
Rozdział 4. Aktywność demograficzna	64
Chapter 4. Demographic activity	
Uwagi metodologiczne	67
Methodological notes	70

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Powierzchnia i ludność w 2018 r.	13
Table 1. Area and population in 2018	
Tablica 2. Ludność w 2018 r.	14
Table 2. Population in 2018	
Tablica 3. Miasta i ludność w miastach w 2018 r.	18
Table 3. Towns and urban population in 2018	
Tablica 4. Gminy zamieszkałe przez ludność wiejską w 2018 r.	20
Table 4. Gminas and rural population in 2018	
Tablica 5. Ludność według ekonomicznych grup wieku w 2018 r.	29
Table 5. Population by economic age groups in 2018	
Tablica 6. Podstawowe dane o ruchu naturalnym ludności w 2018 r.	35
Table 6. Major data on vital statistics of population in 2018	
Tablica 7. Nowożeńcy według płci, poprzedniego stanu cywilnego i wieku w 2018 r.	38
Table 7. Grooms and brides by sex, previous marital status and age in 2018	
Tablica 8. Separacje orzeczone w 2018 r.	40
Table 8. Separations in 2018	
Tablica 9. Rozwody w 2018 r.	42
Table 9. Divorces in 2018	
Tablica 10. Urodzenia żywe w 2018 r. według wieku i poziomu wykształcenia matki	45
Table 10. Live births by age and educational level of mother in 2018	
Tablica 11. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności w 2018 r.	47
Table 11. Female fertility and reproduction rates of population in 2018	
Tablica 12. Przyrost naturalny w 2018 r.	53
Table 12. Natural increase in 2018	
Tablica 13. Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały w 2018 r.	57
Table 13. Internal and international migration of population for permanent residence in 2018	

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1. Ludność w miastach i na wsi	14
Chart 1. Population in urban areas and rural areas	
Wykres 2. Współczynnik feminizacji według wieku w 2018 r.	22
Chart 2. Femininity ratio by age in 2018	
Wykres 3. Zróżnicowanie gmin pod względem udziału liczby dzieci w wieku 0–14 lat oraz osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności w 2018 r.	24
Chart 3. The diversity of gminas in terms of the share of numer of children aged 0–14 years and persons aged 65 years and more in total population in 2018	
Wykres 4. Mediana wieku ludności	25
Chart 4. Median age of population	
Wykres 5. Ludność według płci i wieku w latach 2000, 2018 i 2050	28
Chart 5. Population by sex and age in 2000, 2018 i 2050	
Wykres 6. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	30
Chart 6. Non-working age population per 100 persons of working age	
Wykres 7. Ruch naturalny na 1000 ludności	36
Chart 7. Vital statistics per 1000 population	
Wykres 8. Małżeństwa zawarte na 1000 ludności	37
Chart 8. Marriages contracted per 1000 population	
Wykres 9. Mediana wieku nowożeńców	39
Chart 9. Median age of bridegrooms and brides	
Wykres 10. Separacje na 100 tys. ludności	41
Chart 10. Separations per 100 thousand population	
Wykres 11. Rozwody na 100 ludności	42
Chart 11. Divorces per 100 thousand population	
Wykres 12. Płodność kobiet – urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat	47
Chart 12. Female fertility – live births per 1000 women aged 15–49 years	
Wykres 13. Współczynniki reprodukcji ludności	48
Chart 13. Reproduction rates of population	
Wykres 14. Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku 0 lat	51
Chart 14. Life expectancy at 0 age	
Wykres 15. Saldo migracji ludności	56
Chart 15. Net migration of population	
Wykres 16. Migracje zagraniczne na pobyt stały w 2018 r.	62
Chart 16. International migration for permanent residence in 2018	

Spis map

List of map

	Str. Page
Mapa 1. Ludność w 2018 r.	15
Map 1. Population in 2018	
Mapa 2. Gęstość zaludnienia w 2018 r.	17
Map 2. Population density in 2018	
Mapa 3. Wskaźnik urbanizacji w 2018 r.	19
Map 3. Urbanization rate in 2018	
Mapa 4. Współczynnik feminizacji 2018 r.	21
Map 4. Femininity ratio in 2018	
Mapa 5. Mediana wieku ludności według płci w 2018 r.	26
Map 5. Median age of population by sex in 2018	
Mapa 6. Mediana wieku ludności według miejsca zamieszkania w 2018 r.	27
Map 6. Median age of population by place of residence in 2018	
Mapa 7. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2018 r.	31
Map 7. Non-working age population per 100 persons of working age in 2018	
Mapa 8. Klasyfikacja powiatów według ekonomicznych grup wieku w 2018 r. – trójkąt Osanna	33
Map 8. Classification of powiats by economic groups of age in 2018 – Osanna's tringle	
Mapa 9. Klasyfikacja gmin według ekonomicznych grup wieku w 2018 r. – trójkąt Osanna	34
Map 9. Classification of gminas by economic groups of age in 2018 – Osanna's tringle	
Mapa 10. Urodzenia żywe na 1000 ludności w 2018 r.	44
Map 10. Live births per 1000 population in 2018	
Mapa 11. Zgony na 1000 ludności w 2018 r.	50
Map 11. Deaths per 1000 population in 2018	
Mapa 12. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2018 r.	55
Map 12. Natural increase per 1000 population in 2018	
Mapa 13. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2018 r.	58
Map 13. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2018	
Mapa 14. Napływ migrantów z innych województw do województwa wielkopolskiego na pobyt stały według płci w 2018 r.	60
Map 14. Inflow of migrants from other voivodships to Wielkopolskie Voivodship for permanent residence by sex in 2018	
Mapa 15. Odpływ migrantów z województwa wielkopolskiego do innych województw na pobyt stały według płci w 2018 r.	61
Map 15. Outflow of migrants from Wielkopolskie Voivodship to other voivodships for permanent residence by sex in 2018	
Mapa 16. Typologia demograficzna gmin i powiatów według metody Webba w 2018 r.	65
Map 16. Demographic typology of gminas and powiats by Webb's method in 2018	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak (x)	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe not applicable
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures to represent the decimal point

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
p.proc. pp	punkt procentowy percentage point
dok. cont.	dokończenie continued
r.	rok
tabl.	tablica table
np. e.g.	na przykład for example
poz.	pozycja
nr (Nr) No.	numer number
ust.	ustęp
Dz. U.	Dziennik Ustaw
z późn. zm.	z późniejszymi zmianami
NSP	Narodowy Spis Ludności i Mieszkań
PESEL	Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności Universal Electronic System for Registration of the Population
GUS	Główny Urząd Statystyczny
USC	Urząd Stanu Cywilnego

Synteza

W końcu 2018 r. w województwie wielkopolskim mieszkało 3494,0 tys. osób, co stanowiło 9,1% ludności Polski. Pod względem liczebności populacji województwo wielkopolskie zajmowało 3. miejsce w kraju, po mazowieckim i śląskim. Na 1 km² powierzchni województwa przypadało przeciętnie 117 osób (wobec 123 osób w Polsce).

Roczny przyrost liczby ludności województwa wielkopolskiego w 2018 r. wyniósł 4,8 tys. osób, tj. 0,1%. W tym czasie liczba mieszkańców wsi zwiększyła się o 0,7%, natomiast liczba ludności w miastach obniżyła się o 0,4%. Wzrost liczby ludności dotyczył 104 spośród 226 gmin regionu. Największy przyrost ludności odnotowano w gminach zlokalizowanych w pobliżu Poznania.

Nie uległa zmianie struktura ludności według płci, kobiety nadal stanowią większą część mieszkańców województwa (51,3%), a współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) pozostaje na niezmiennym poziomie (106) od lat, przy czym w miastach w 2018 r. wyniósł on 110, a na wsi – 100, co wskazuje na równowagę płci na obszarach wiejskich.

W województwie wielkopolskim, podobnie jak w całej Polsce, postępuje proces starzenia się ludności. Od roku 2010 współczynnik starości demograficznej zwiększył się o 4,5 p.proc., w tym w ostatnim roku o 0,6 p.proc., osiągając w 2018 r. 16,3% (w kraju wzrost o 4,0 p.proc. do 17,5%). Mediana wieku w ciągu dziewięciu lat przesunęła się o 3 lata (z 36,7 do 39,7 lat), z tego w ciągu 2018 r. o blisko 4 miesiące, ale była o ponad rok niższa niż średnio w kraju (40,9 lat).

W wyniku zmian w strukturze wieku ludności, wzrasta wartość współczynnika obciążenia demograficznego, tj. liczby osób w wieku nieprodukcyjnym liczonych na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2018 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 64,7 osób w wieku nieprodukcyjnym wobec 63,1 przed rokiem. Od 2010 r. wskaźnik obciążenia zwiększył się o ponad 10 osób.

W 2018 r. w województwie zarejestrowano 18,2 tys. nowych małżeństw, tj. o 0,8% mniej niż w 2017 r. W przeliczeniu na 1000 ludności liczba zawartych małżeństw wyniosła 5,20 (wobec 5,26 przed rokiem). W 2018 r. orzeczono 122 separacje i 5787 rozwodów, tj. mniej odpowiednio o 12,9% i 2,5% niż w 2017 r.

W województwie wielkopolskim utrzymuje się przewaga urodzeń żywych nad zgonami decydująca o wielkości współczynnika przyrostu naturalnego. W 2018 r. liczba urodzeń była o 3,7 tys. większa od liczby zgonów. Chociaż współczynnik przyrostu naturalnego liczony na 1000 ludności kształtuje się na poziomie niższym niż przed rokiem (+1,05 wobec +2,06), to nadal ma wartość dodatnią, znacznie przewyższającą średnią krajową (-0,68). W miastach wskaźnik przyrostu przyjmował wartości ujemne (-0,11 wobec +0,95 w 2017 r.), a na obszarach wiejskich pozostał dodatni, obniżając się jednak z +3,40 w 2017 r. do +2,43 w 2018 r.

Współczynnik płodności kobiet (liczba urodzeń żywych na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat) w 2018 r. wyniósł 46,42, co uplasowało województwo wielkopolskie na 3. miejscu w kraju (średnio 42,92). Największy poziom wskaźnika płodności kobiet odnotowano w grupie wieku 25–29 lat (110,21).

Wielkopolskie jest województwem o stosunkowo dużym natężeniu migracji wewnętrznej, a liczba osób przemieszczających się (przybywających i wyjeżdżających łącznie) należy do największych w Polsce, po województwie mazowieckim. Utrzymuje się przewaga napływu migracyjnego nad odpływem, a saldo migracji stałej, liczone na 1000 ludności, jest tu ciągle dodatnie (w 2018 r. +0,37 wobec +0,33 przed rokiem). W województwie wielkopolskim zachowane jest także niewielkie dodatnie saldo migracji zagranicznych na pobyt stały. W przeliczeniu na 1000 ludności wskaźnik ten w 2018 r. wyniósł +0,05 wobec +0,04 przed rokiem.

Executive summary

At the end of 2018 the number of people living in Wielkopolskie Voivodship was 3494.0 thousand, accounting for 9.1% of the population of Poland, which makes it the third most populous voivodship in the country, behind Mazowieckie and Śląskie. The average population density per 1 km² was 117 persons (compared to 123 persons for Poland).

The annual population increase in the voivodship in 2018 was 4.8 thousand, i.e. 0.1%. During that time the rural population grew by 0.7%, while the urban population declined by 0.4%. Population growth was recorded in 104 out of 226 gminas of the voivodship. The biggest increase was observed in gminas located in the vicinity of Poznań.

There was no change in the population structure in terms of sex, with women still slightly outnumbering men (51.3%). While the feminization coefficient (the number of women per 100 men) has remained at the same level (106) for a number of years, in 2018 it was 110 in towns and 100 in rural areas, which indicates a balanced sex ratio.

Like the rest of Poland, Wielkopolskie Voivodship is experiencing population aging. Since 2010, the share of population aged 65 and over has increased by 4.5 percentage points, by 0.6 pp in 2018 alone, reaching 16.3% (for Poland the increase was 4.0 pp to 17.5%). Over the last 9 years, the median age has increased by 3 years (from 36.7 to 39.7 years), by nearly 4 months in 2018, but still over a year lower than the national average (40.9 years).

Changes in the population structure have caused a rise in the total dependency ratio, which is the ratio of now-working age dependents to 100 people of working age. In 2018 this ratio was equal to 64.7, compared to 63.1 one year earlier. Since 2010, the total dependency ratio has increased by 10 persons.

18.2 thousand new marriages were registered in Wielkopolskie in 2018, which is 0.8% fewer than in 2017. The crude marriage rate (per 1000 population) was 5.20 (compared to 5.26 a year earlier). In 2018, courts granted 122 decrees of separation and 5787 decrees of divorce, which, compared to 2017, represents a decline by 12.9% and 2.5% respectively.

For a number of years the number of live births has exceeded the number of deaths, which determines the rate of natural increase (RNI). In 2018, births outnumbered deaths by 3.7 thousand. Although the rate of natural increase per 1000 population was lower than a year earlier (+1.05 compared to +2.06), it is still positive and considerably higher than the national average of -0.68. In urban areas, RNI was negative (-0.11 compared to +0.95 in 2017), while in rural areas it remained positive despite a decline from +3.40 in 2017 to +2.43 in 2018.

The fertility rate (the number of live birth per 1000 women aged 15-49) in 2018 was 46.42, the third highest in Poland (42.92 on average). The highest age specific fertility rate was observed in the group of women aged 25-29 (110.21).

Wielkopolskie is a voivodship with a relatively high rate of internal migration, where the number of migrants (incoming and outgoing combined) is one of the highest in Poland, following Mazowieckie Voivodship. Incoming migration flows continued to exceed outgoing flows and the permanent net migration per 1000 population remained positive (+0.37 in 2018 compared to +0.33 in 2017). There was also a slight positive permanent net migration of foreigners per 1000: +0.05 in 2018 compared to +0.04 one year earlier.

Rozdział 1

Chapter 1

Stan i struktura ludności

Size and population structure

1.1. Powierzchnia i podział terytorialny

1.1. Area and territorial division

Województwo wielkopolskie, położone w środkowo-zachodniej części Polski, zajmuje obszar 29826 km², stanowiący 9,5% powierzchni kraju. Zgodnie z Klasyfikacją Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), wielkopolskie wraz z województwami lubuskim i zachodniopomorskim tworzy makroregion północno-zachodni. W 2018 r. struktura administracyjna województwa wielkopolskiego obejmowała 31 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu oraz 226 gmin, z tego 19 miejskich, 94 miejsko-wiejskie i 113 wiejskich. Sieć osadniczą województwa tworzyło 113 miast (w tym 94 w gminach miejsko-wiejskich) i 5453 miejscowości wiejskie.

Gęstość zaludnienia

Liczba ludności przypadająca na 1 km² powierzchni danego obszaru.

Pod względem powierzchni wielkopolskie zajmuje 2. miejsce w kraju za województwem mazowieckim, a biorąc pod uwagę gęstość zaludnienia (117 osób na 1 km², przy średniej w kraju 123 osoby), lokuje się w środkowej części listy województw (8. miejsce). Województwem o największym zagęszczeniu ludności było województwo śląskie (368 osób na 1 km²), a najmniej zaludnione pozostaje województwo podlaskie i warmińsko-mazurskie (po 59 osób na 1 km²).

**Tablica 1. Powierzchnia i ludność w 2018 r.
Stan w dniu 31 XII**

Table 1. Area and population in 2018
As of 31 XII

Województwa Voivodships	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population		Lokata według Ranking position by	
		ogółem total	na 1 km ² per 1 km ²	powierzchni w km ² area in km ²	ludności population
Dolnośląskie	19947	2901225	145	7	5
Kujawsko-pomorskie	17972	2077775	116	10	10
Lubelskie	25122	2117619	84	3	9
Lubuskie	13988	1014548	73	13	15
Łódzkie	18219	2466322	135	9	6
Małopolskie	15183	3400577	224	12	4
Mazowieckie	35558	5403412	152	1	1
Opolskie	9412	986506	105	16	16
Podkarpackie	17846	2129015	119	11	8
Podlaskie	20187	1181533	59	6	14
Pomorskie	18321	2333523	127	8	7
Śląskie	12333	4533565	368	14	2
Świętokrzyskie	11711	1241546	106	15	13
Warmińsko-mazurskie	24173	1428983	59	4	12
Wielkopolskie	29826	3493969	117	2	3
Zachodniopomorskie	22897	1701030	74	5	11

1.2. Stan ludności

1.2. Size of population

Dane o liczbie i strukturze ludności zostały opracowane **metodą bilansową**, według następującego schematu:

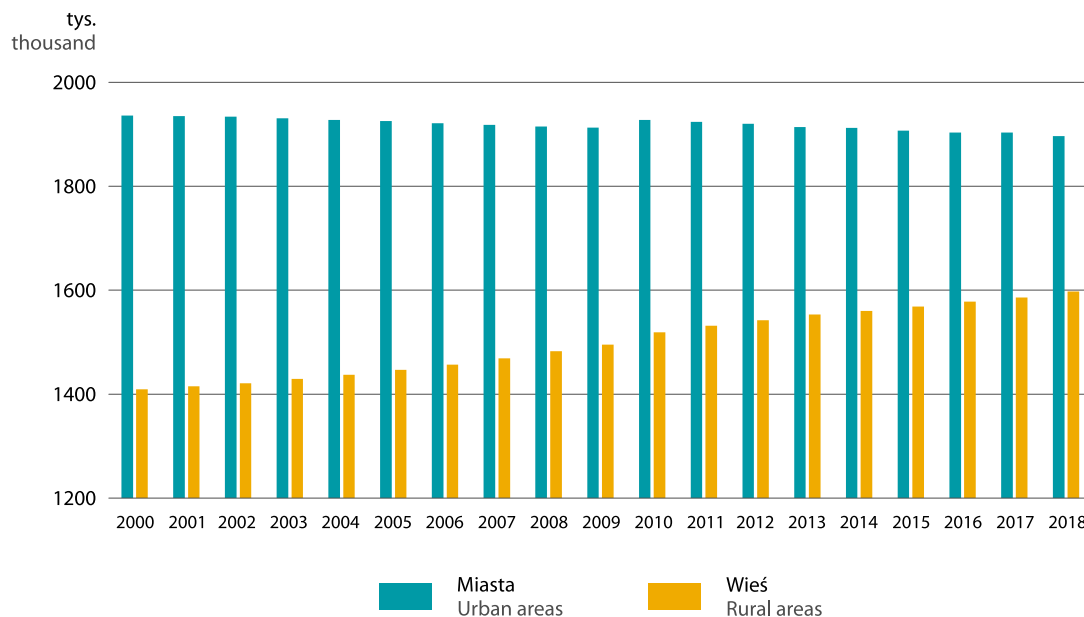
Stan ludności na początek okresu (roku, kwartału)

- + urodzenia żywe
- zgony
- + zameldowania na pobyt stały (z innych jednostek podziału terytorialnego i z zagranicy)
- wymeldowania z pobytu stałego (do innych jednostek podziału terytorialnego i za granicę)
- + zameldowania na pobyt czasowy ponad 3 miesiące (z innych jednostek podziału terytorialnego)
- wymeldowania z pobytu czasowego ponad 3 miesiące (do innych jednostek podziału terytorialnego)
- +(-) przesunięcia ludności z tytułu zmian administracyjnych
- = Stan ludności na końcu okresu (roku, kwartału).

Według stanu w końcu 2018 r., w województwie wielkopolskim mieszkało 3494,0 tys. osób. Liczba ta, stanowiąca 9,1% ludności Polski, lokuje wielkopolskie na 3. miejscu w kraju po województwach mazowieckim (14,1%) i śląskim (11,8%). Do największych pod względem liczby mieszkańców powiatów w województwie wielkopolskim należał Poznań (536,4 tys. osób) i powiat poznański (390,3 tys. osób). Najmniejszą liczbę ludności odnotowano w powiecie międzychodzkiem (37,0 tys. osób) oraz chodzieskim (47,2 tys. osób).

**Wykres 1. Ludność w miastach i na wsi
Stan w dniu 31 XII**

Chart 1. Population in urban areas and rural areas
As of 31 XII

W porównaniu z 2017 r. liczba mieszkańców województwa zwiększyła się o 4,8 tys., tj. o 0,1%. Szybciej niż przeciętnie w województwie rosła liczba ludności wiejskiej. Wzrost w tej grupie wyniósł 0,7% (o 11,8 tys. osób), podczas gdy w wielkopolskich miastach liczba ludności zmniejszyła się w tym czasie o 0,4% (o 7,1 tys.).

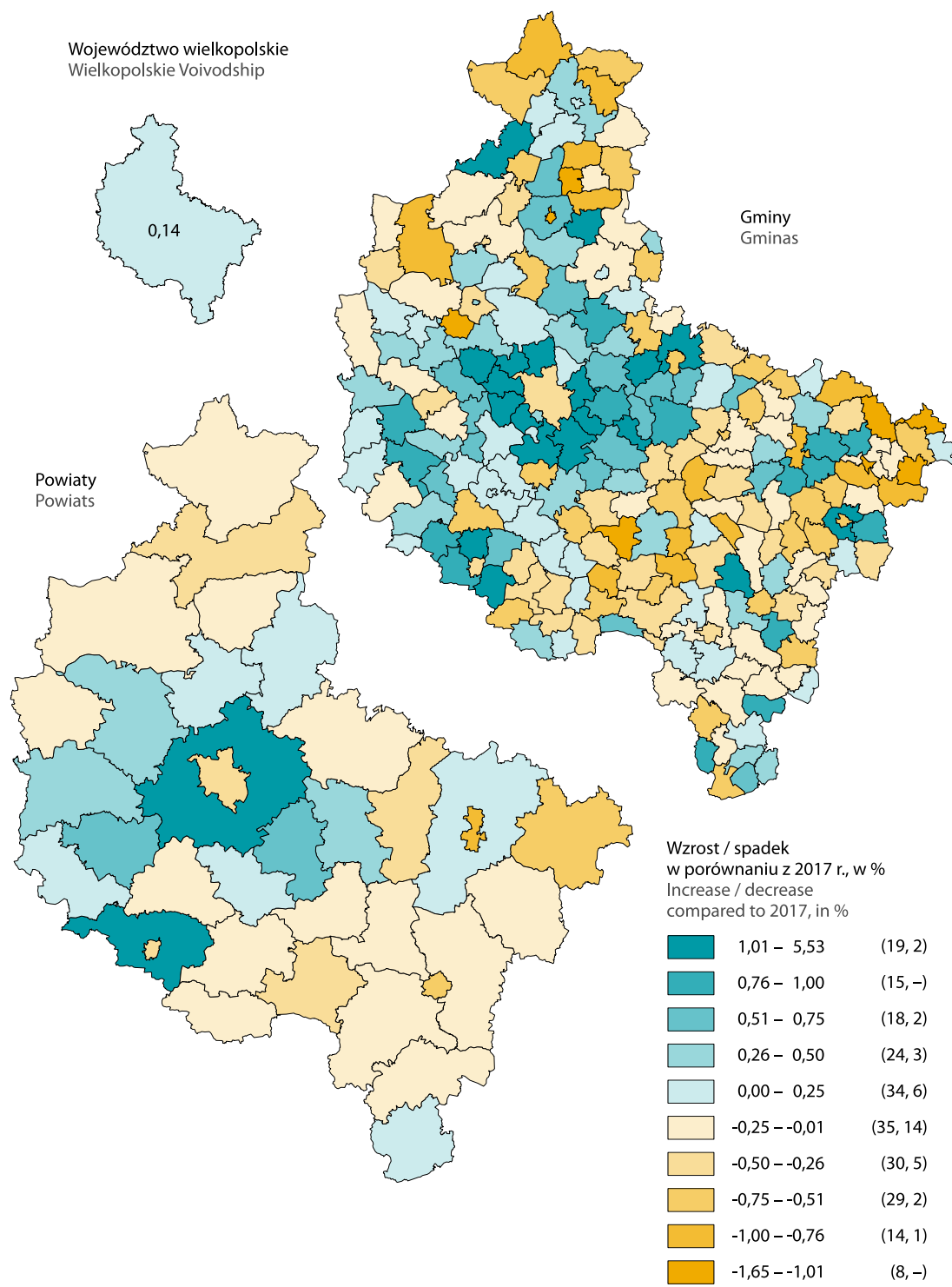
**Tablica 2. Ludność w 2018 r.
Stan w dniu 31 XII**

Table 2. Population in 2018
As of 31 XII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females
Ogółem Total	3493969	1699923	1794046
Miasta Urban areas	1896325	902154	994171
Wieś Rural areas	1597644	797769	799875

**Mapa 1. Ludność w 2018 r.
Stan w dniu 31 XII**

Map 1. Population in 2018
As of 31 XII

W nawiasach podano liczbę gmin i powiatów.
Number of gminas and powiats is given in parentheses.

Stopa przyrostu ludności

Iloraz liczby ludności według stanu na koniec badanego okresu do liczby ludności według stanu na koniec poprzedniego okresu pomniejszony o 1. Stosunek ten zwykle wyrażany jest w procentach.

W porównaniu z 2017 r. w 11 powiatach stopa przyrostu ludności była większa niż przeciętnie w województwie, przy czym relatywnie najbardziej zwiększyła się liczba mieszkańców powiatów poznańskiego (o 2,3%) i leszczyńskiego (o 1,1%). Największy spadek liczby ludności obserwowano w tym czasie w miastach na prawach powiatu: Koninie (o 0,9%), Kaliszu (o 0,6%), Poznaniu i Lesznie (po 0,4%) oraz w powiecie kolskim (o 0,7%). Populacja w dużych ośrodkach miejskich maleje na rzecz okolicznych gmin, co pokazuje główne tendencje migracyjne. W porównaniu z 2017 r. największy względny przyrost ludności wystąpił w podpoznańskich gminach: Kleszczewo – o 5,5%, Kórnik – o 5,2%, Rokietnica – o 5,1%, Komorniki – o 4,4% i Dopiewo – o 4,2%.

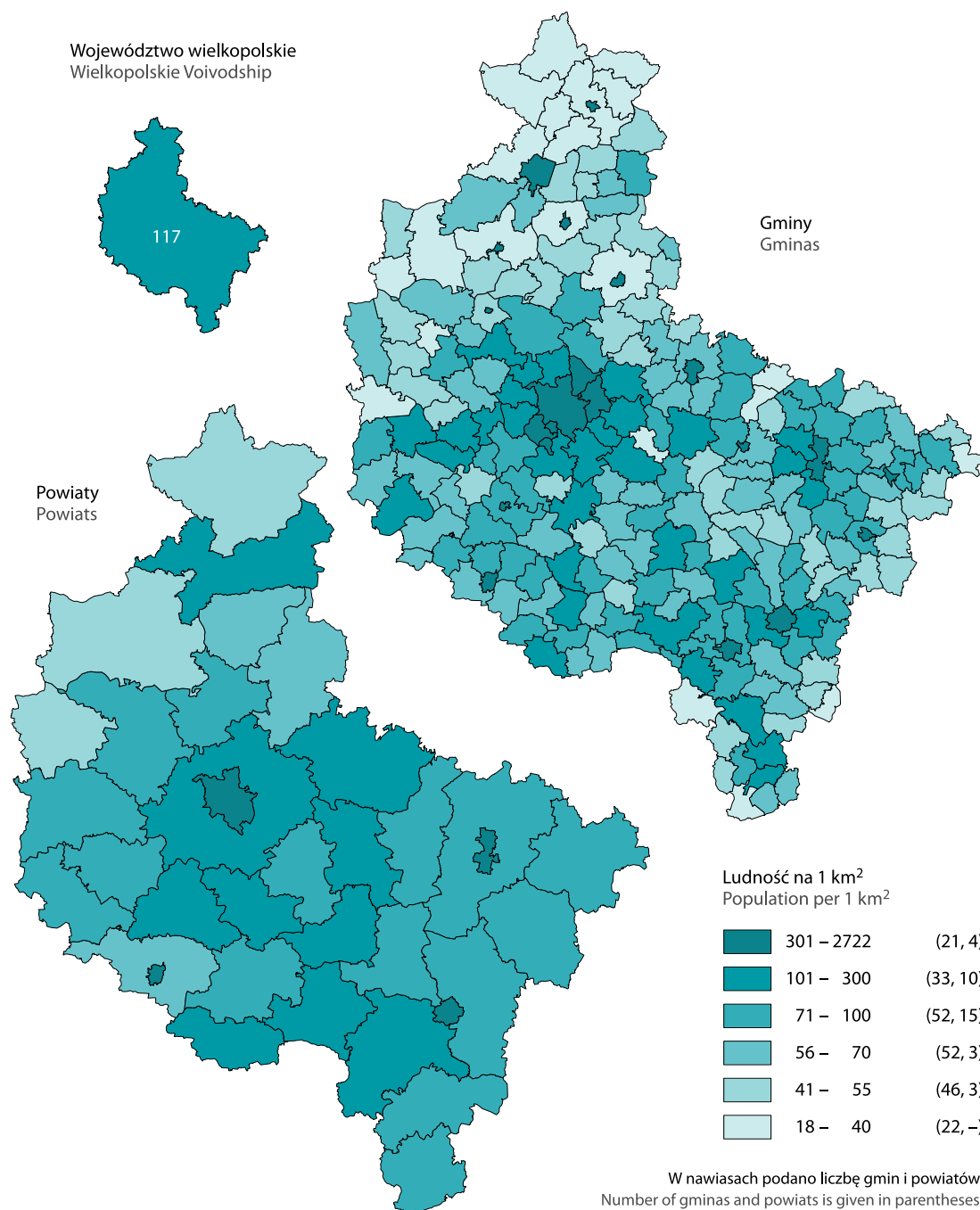
1.3. Rozmieszczenie ludności**1.3. Population distribution**

Najmniej zaludnione są powiaty północno-zachodniej części województwa, charakteryzujące się niskim stopniem zurbanizowania, a tym samym znaczną dekoncentracją ludności, co wynika z występowania w tej części regionu rozległych terenów leśnych. W 2018 r. najniższy poziom wskaźnika odnotowano w powiatach: złotowskim (42 osoby na 1 km²), czarnkowsko-trzcianeckim (48 osób na 1 km²) i międzychodzkiem (50 osób na 1 na km²). Natomiast najstabilniej zaludnionymi gminami były: Miedzichowo w powiecie nowotomyskim (18 osób na 1 km²), Tarnówka, Okonek i Lipka w powiecie złotowskim (odpowiednio 23, 26 i 29 osób na 1 km²), gmina wiejska Chodzież w powiecie chodzieskim (28 osób na 1 km²) oraz Powidz w powiecie słupeckim i Wieleń w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim (po 29 osób na 1 km²).

W ujęciu powiatowym największą gęstością zaludnienia charakteryzują się miasta na prawach powiatu. W 2018 r. w Poznaniu na 1 km² powierzchni przypadało przeciętnie 2048 osób, w Lesznie wskaźnik zaludnienia wyniósł 2007 osób na 1 km², w Kaliszu – 1455 osób na 1 km², a w Koninie – 903 osoby na 1 km². Wśród pozostałych powiatów najbardziej zaludnione były: poznański (205 osób na 1 km²), ostrowski (139 osób na 1 km²), jarociński (122 osoby na 1 km²) i gnieźnieński (116 osób na 1 km²), a wśród gmin (pomijając gminy miejskie) – jednostki administracyjne z powiatu poznańskiego: Swarzędz (498 osób na 1 km²), Komorniki (442 osoby na 1 km²), Czerwonak (334 osoby na 1 km²) i Tarnowo Podgórne (266 osób na 1 km²). W wielkopolskich miastach gęstość zaludnienia wynosiła przeciętnie 1227 osób na 1 km². Większą gęstością zaludnienia charakteryzowało się 45 spośród 113 miast, a w 6 z nich wskaźnik przekraczał 2500 osób na 1 km². Do takich najgęściej zaludnionych miast należały: Swarzędz w powiecie poznańskim (3698 osób na 1 km²), Nowe Skalmierzyce w powiecie ostrowskim (3019 osób na 1 km²), a także Nowy Tomyśl w powiecie nowotomyskim (2808 osób na 1 km²), Wolsztyn w powiecie wolsztyńskim (2758 osób na 1 km²), Kościan w powiecie kościańskim (2722 osoby na 1 km²) i Rawicz w powiecie rawickim (2628 osób na 1 km²).

**Mapa 2. Gęstość zaludnienia w 2018 r.
Stan w dniu 31 XII**

Map 2. Population density in 2018
As of 31 XII

W ciągu roku największe zmiany gęstości zaludnienia w ujęciu powiatowym zaobserwowano w Kaliszu, gdzie liczba osób na 1 km² obniżyła się o 9 oraz Koninie, Lesznie i Poznaniu w (spadek o 8), a także w powiecie poznańskim, gdzie zaludnienie na 1 km² zwiększyło się średnio o 5 osób. W przekroju gminnym największe zmiany zaludnienia odnotowano w gminach powiatu poznańskiego: w Komornikach (o 19 osób na 1 km² więcej niż w 2017 r.), w Rokietnicy (o 11 więcej), w Dopiewie i Luboniu (po 10 więcej), a także w gminach miejskich: Koło (o 17 osób na 1 km² mniej niż przed rokiem), Chodzież (o 15 osób mniej), Turek (o 12 osób mniej) oraz Gniezno (o 11 osoby mniej).

Wskaźnik urbanizacji

Udział ludności miejskiej zamieszkałej na określonym obszarze w ogólnej liczbie ludności wyrażony w %.

W 2018 r. mieszkańcy wielkopolskich miast stanowili 54,3% ludności, czyli o 0,3 p.proc. mniej niż przed rokiem. Pomimo systematycznego spadku wskaźnika urbanizacji, ludność miejska stanowi większość mieszkańców województwa wielkopolskiego. Ponad 40% ludności miejskiej województwa (40,9%) koncentrowało się w 4 miastach na prawach powiatu, a stosunkowo duży udział miały również powiaty: poznański (7,1% ludności miejskiej województwa wielkopolskiego), gnieźnieński (4,7%), pilski (4,6%) i ostrowski (4,4%). Poza miastami na prawach powiatu, ludność miejska przeważała w powiatach: pilskim, gdzie współczynnik urbanizacji kształtował się na poziomie 64,3%, gnieźnieńskim (61,5%), krotoszyńskim (59,6%), śremskim (55,4%), chodzieskim (54,9%), wrzesińskim (52,8%) i ostrowskim (52,0%), a w obornickim i złotowskim wciąż stanowiła niemal połowę mieszkańców (odpowiednio 49,0% i 49,7%). Najbardziej „wiejski” charakter miały natomiast powiaty kaliski i leszczyński, gdzie ludność miejska stanowiła odpowiednio 6,3% i 9,2%.

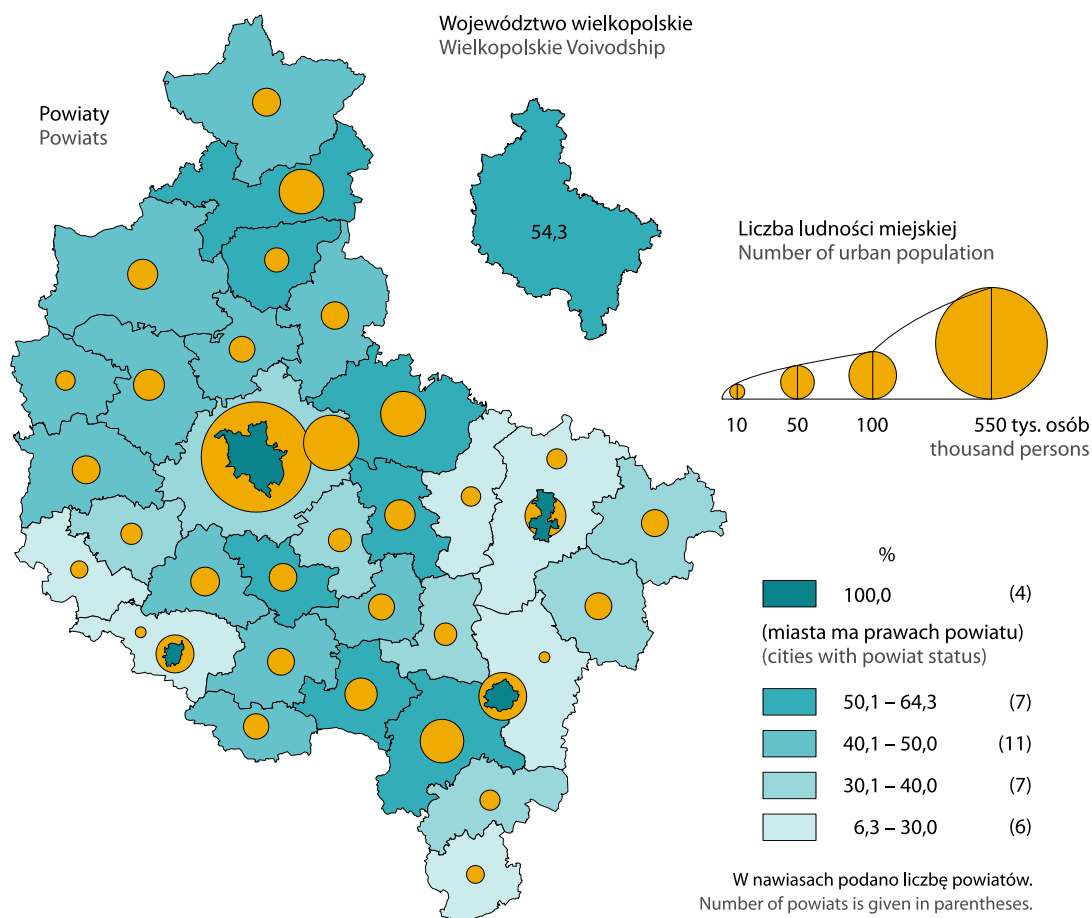
Tablica 3. Miasta i ludność w miastach w 2018 r. Stan w dniu 31 XII

Table 3. Towns and urban population in 2018 As of 31 XII

Grupy miast według liczby ludności Groups of towns by number of population	Miasta Towns	Ludność w miastach Urban population	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w % ogółu ludności in % of total population
Ogółem Total	113	1896325	54,3
Poniżej 2000 Below	12	20503	0,6
2000– 4999	42	134938	3,9
5000– 9999	21	149968	4,3
10000– 19999	18	261245	7,5
20000– 49999	13	340228	9,7
50000– 99999	5	352030	10,1
100000–199999	1	100975	2,9
200000 i więcej and more	1	536438	15,4

**Mapa 3. Wskaźnik urbanizacji w 2018 r.
Stan w dniu 31 XII**

Map 3. Urbanization rate in 2018
As of 31 XII

Kształtowanie się współczynnika urbanizacji w województwie wielkopolskim od 2000 r. wskazuje na utrzymywanie się w tym względzie tendencji spadkowej. W ostatnim roku współczynnik obniżył się w 24 spośród 31 powiatów (ziemskich), przy czym wielkość spadku wahała się od 0,1 p.proc. w powiatach: kaliskim, złotowskim, słupeckim, międzychodzkiem, grodziskim, czarnkowsko-trzcianeckim, krotoszyńskim, kolskim, pilskim i ostrowskim do 0,8 p.proc. w powiecie poznańskim. W porównaniu z 2017 r. nie zmienił się udział ludności miejskiej w powiatach (jarocińskim, konińskim, kościańskim i leszczyńskim). W powiatach: gostyńskim, średzkim, wągrowieckim i wrzesińskim współczynnik urbanizacji wzrósł o 0,1 p.proc.

Ponad 65% obszarów miejskich województwa wielkopolskiego stanowią miasta liczące poniżej 10 tys. mieszkańców. W 2018 r. skupiały one, podobnie jak przed rokiem, 16,1% ogółu ludności miejskiej. Przeciętny spadek liczby mieszkańców w tej grupie miast wyniósł 0,3%, w tym dla miast najmniejszych, o liczbie ludności poniżej 2 tys., względny ubytek liczby mieszkańców sięgnął 0,8%. Ponad jedna trzecia ogółu ludności miejskiej zamieszkuje dwa największe (ponad 100 tys. mieszkańców) miasta regionu, czyli Poznań i Kalisz (33,6% ogółu ludności miejskiej), przy czym sam Poznań skupiał 28,3% mieszkańców miast i jednocześnie 15,4% ogółu mieszkańców województwa wielkopolskiego.

Tablica 4. Gminy zamieszkałe przez ludność wiejską w 2018 r. Stan w dniu 31 XII

Table 4. Gminas and rural population in 2018 As of 31 XII

Grupy gmin według liczby ludności wiejskiej Groups of gminas by number of rural population	Gminy ^a Gminas ^a	Ludność w wsi Rural population	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w % ogółu ludności in % of total population	
Ogółem Total	207	1597644	45,7
Poniżej 5000 Below	53	207663	5,9
5000–6999	66	395254	11,3
7000–9999	51	429811	12,3
10000 i więcej and more	37	564916	16,2

a Wiejskie i miejsko-wiejskie.
a Rural and urban-rural areas.

Obszary wiejskie w województwie wielkopolskim (113 gmin wiejskich i wiejskie części 94 gmin miejsko-wiejskich) w 2018 r. zamieszkiwało 45,7% ludności regionu. W ciągu roku udział ludności wiejskiej zwiększył się o 0,3 p.proc., przy wzroście liczby mieszkańców wsi średnio o 0,7%. Szybciej zwiększała się populacja gmin największych, liczących 10 tys. i więcej mieszkańców (wzrost o 3,7%), gdzie koncentrowała się ponad jedna trzecia wszystkich mieszkańców wsi (35,4%, tj. o 1,0 p.proc. więcej niż w 2017 r.). Największy wzrost liczby ludności wiejskiej w tej grupie gmin obserwowano w jednostkach skupionych wokół Poznania, m.in. w części wiejskiej gmin Kórnik (o 7,1%) i Swarzędz (o 6,6%), a także w Rokietnicy (o 5,1%), Komornikach (o 4,4%), Dopiewie (o 4,2%) i Tarnowie Podgórnym (o 3,4%). Względny przyrost liczby ludności o 2,3% wystąpił także w gminach najmniejszych, liczących poniżej 5,0 tys. mieszkańców, m.in. w obszarze wiejskim gmin: Margonin w powiecie chodzieskim (o 2,0%), Zduny w powiecie krotoszyńskim (o 1,8%) i Krajenka w powiecie złotowskim (o 1,3%). W tym czasie liczba ludności wiejskiej malała średnio o 1,5% w gminach liczących od 5,0 do 10,0 tys. mieszkańców, m.in. w gminie Kotlin i w części wiejskiej gminy Jaraczewo i Żerków – w powiecie jarocińskim (o 1,3% w Jaraczewie i o 0,9% w dwóch pozostałych jednostkach), w Babiaku – w powiecie kolskim (o 1,1%), a także w części wiejskiej gminy Gołańcz – w wągrowieckim (o 1,0%).

1.4. Ludność według płci

1.4. Population by sex

Współczynnik feminizacji

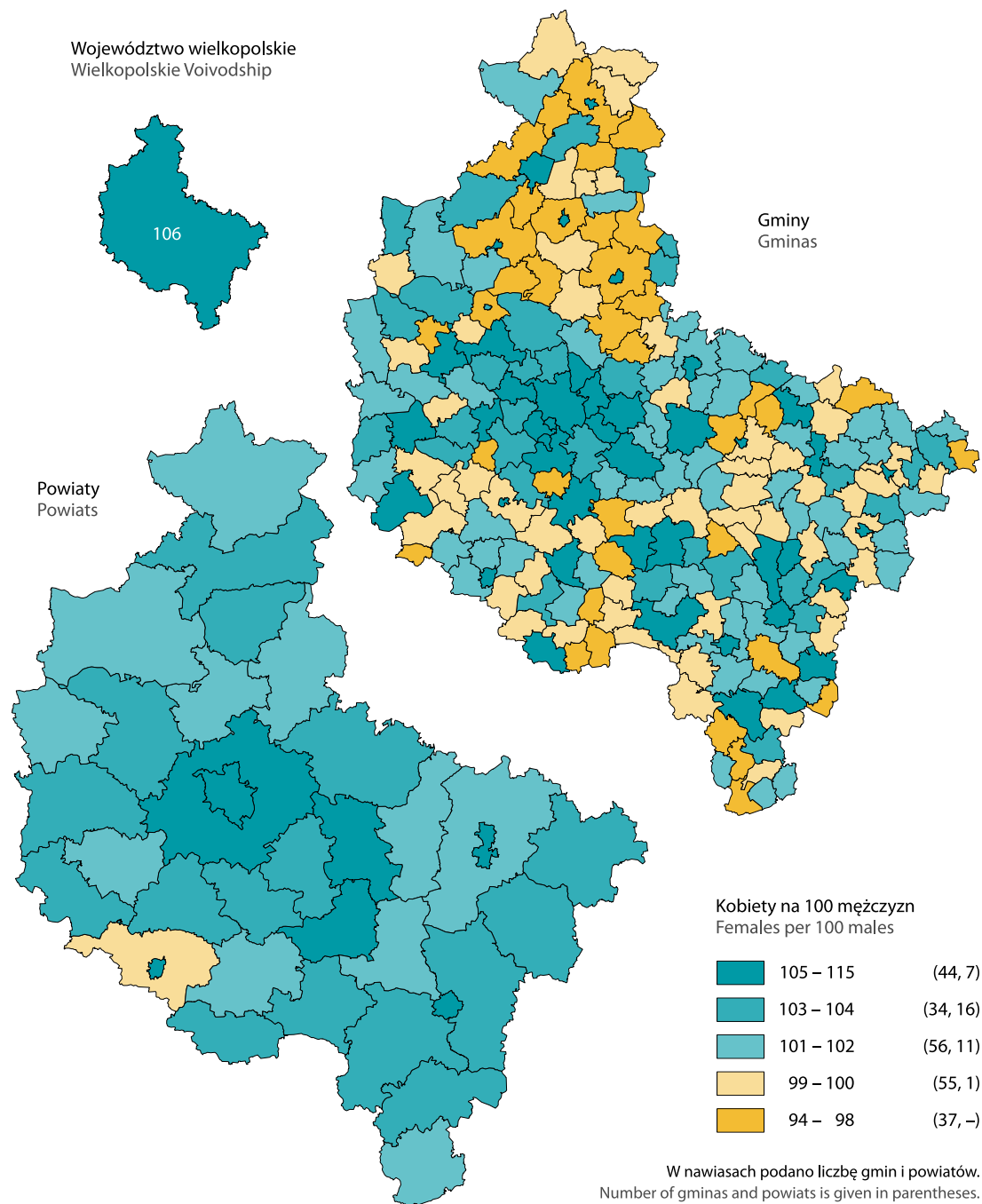
Liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn.

W województwie wielkopolskim od lat utrzymuje się stała przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami. W 2018 r. kobiety stanowiły 51,3% mieszkańców województwa, a udział ten w ciągu pięciu ostatnich lat nie zmienił się. W porównaniu z rokiem 2017 liczba kobiet w województwie zwiększyła się w zbliżonym tempie do wzrostu liczebności mężczyzn (o 0,1%). W miastach obserwowano spadek liczebności obu populacji (odpowiednio kobiet o 0,3%, mężczyzn o 0,4%), a na terenach wiejskich ich wzrost (odpowiednio o 0,8% i 0,7%). Podobnie jak w przypadku udziału kobiet w strukturze ludności, nie zmienił się poziom współczynnika feminizacji. Od 2014 r. wskaźnik pozostawał na poziomie 105,5. W miastach przewaga liczebna kobiet była większa – na 100 mężczyzn przypadało przeciętnie 110,2 kobiet, podczas gdy na wsi utrzymywał się stan bliski równowadze płci (100,3 kobiet na 100 mężczyzn). Największe wartości

współczynnik feminizacji osiąga w miastach na prawach powiatu; w 2018 r. w Kaliszu na 100 mężczyzn przypadło 115,0 kobiet, w Poznaniu – 114,4, w Koninie – 111,3, a w Lesznie – 108,6. Najbardziej wyrównane pod względem proporcji płci były powiaty leszczyński, a także grodziski i koniński, gdzie na 100 mężczyzn przypadło odpowiednio 100,4 kobiet i po 100,9 w przypadku 2 pozostałych powiatów.

**Mapa 4. Współczynnik feminizacji 2018 r.
Stan w dniu 31 XII**

Map 4. Femininity ratio in 2018
As of 31 XII

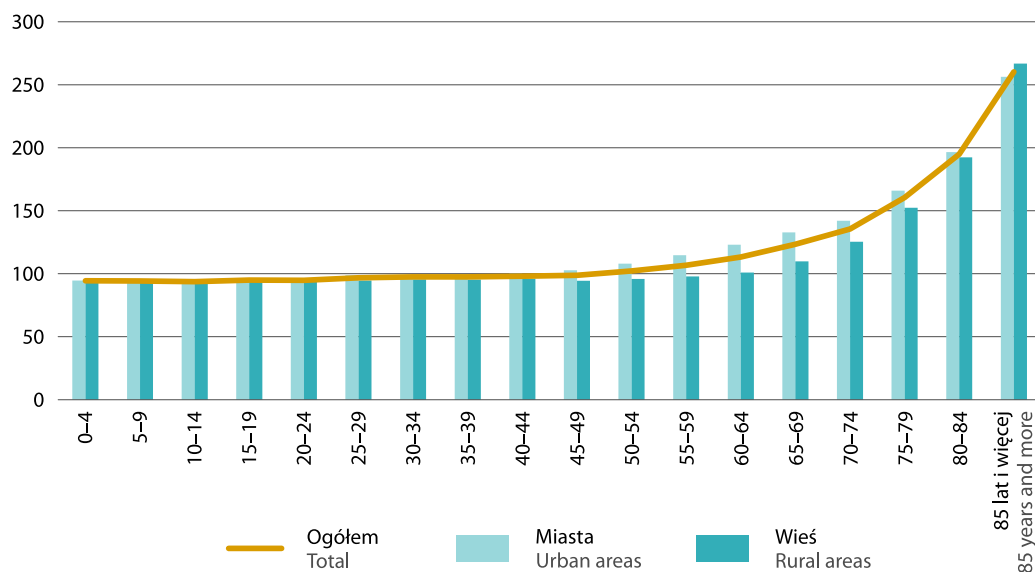

W przekroju gminnym największą przewagę liczebną kobiet obserwowano w gminach miejskich. Wyłączając z tej grupy miasta na prawach powiatu, współczynnik feminizacji dla gmin miejskich wyniósł przeciętnie 109,4, a poziom ten przekroczyło 6 gmin: Koło (112,6), Turek (112,4), Chodzież (110,7), Puszczykowo (110,6), Luboń i Ostrów Wielkopolski (po 109,8). W gminach miejsko-wiejskich na 100 mężczyzn przypadło przeciętnie 103,2 kobiet, a poziom ten został przekroczony w 36 gminach. Najwyższą wartość wskaźnik feminizacji przyjął w gminach Stawiszyn w powiecie kaliskim (107,9) oraz Rawicz (106,9), Szamotuły, Września i Jarocin (po 106,8). W gminach wiejskich obserwuje się stan najbliższy równowadze płci (średnio 100,8 kobiet na 100 mężczyzn). W 39 gminach z tej grupy wskaźnik feminizacji był wyższy od średniej, a największą przewagę liczebną miały mieszkanki gminy Lisków w powiecie kaliskim (107,3) i Tarnowo Podgórne w powiecie poznańskim (106,4).

Niezależnie od miejsca zamieszkania przewaga liczebna jednej płci nad drugą zmienia się wraz z wiekiem. W 2018 r., w kolejnych rocznikach aż do 48 roku życia włącznie, więcej było mężczyzn niż kobiet, a współczynnik feminizacji dla całego przedziału 0–48 lat wyniósł 96,3. Na wsi przewaga liczebna mężczyzn utrzymywała się dłużej niż w mieście (do 59 roku życia, podczas gdy w mieście bezwzględna przewagę obserwowano tylko do 27 roku życia, a w kolejnych rocznikach między 28 a 45 rokiem życia współczynnik wahał się). W przedziale 0–60 lat na 100 mężczyzn na wsi przypadło średnio 95,0 kobiet, natomiast w mieście współczynnik feminizacji w tej grupie wieku wyniósł 100,4. W wyniku nadumieralności mężczyzn w najstarszych grupach wieku obserwuje się zdecydowaną dominację liczebną kobiet. W przedziale 65 lat i więcej w 2018 r. na 100 mężczyzn odnotowano 150 kobiet, a w grupie 80 lat i więcej przewaga kobiet była ponad dwukrotna.

Wykres 2. Współczynnik feminizacji według wieku w 2018 r. Stan w dniu 31 XII

Chart 2. Femininity ratio by age in 2018
As of 31 XII

1.5. Ludność według wieku

1.5. Population by age

Obserwacja zmian w strukturze wieku ludności w różnych ujęciach, zarówno według biologicznych, edukacyjnych, jak i ekonomicznych grup wieku, potwierdza postępowanie procesu starzenia się mieszkańców województwa wielkopolskiego. Kierunek taki poświadczają również wybrane wskaźniki demograficzne, takie jak: mediana wieku, współczynnik starości demograficznej czy obciążenia demograficznego – przyjmujące z każdym rokiem coraz wyższe wartości.

Współczynnik starości demograficznej

Udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności.

Wskaźnik młodości

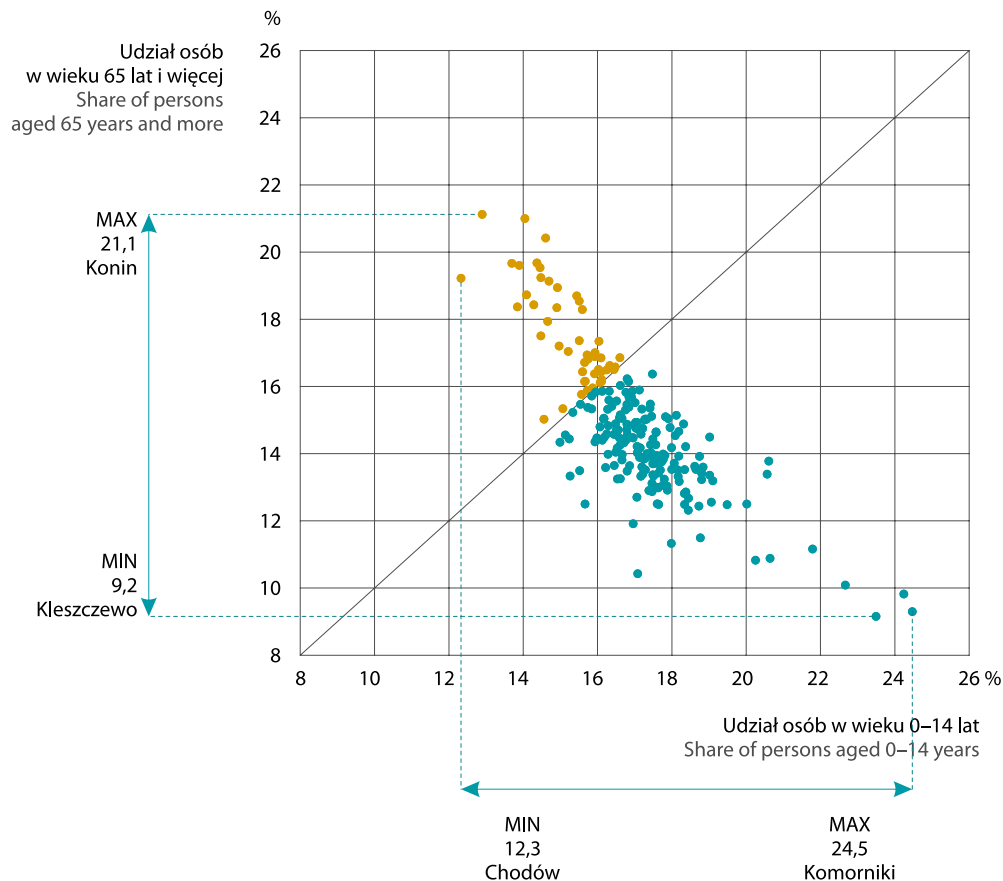
Relacja pokoleniowa wnuczków i dziadków, tj. liczba osób w wieku 0–14 lat przypadająca na 100 osób w wieku 65 lat i więcej.

Analizując zmiany w strukturze ludności z punktu widzenia biologicznych grup wieku, można stwierdzić, że najmniejsze przesunięcia nastąpiły w najmłodszym przedziale wieku 0–14 lat, gdzie w ciągu roku przyrost ludności wyniósł 1,0%, a udział zwiększył się o 0,1 p.proc. do 16,4%. Liczebność grupy wieku 15–64 lata spadła w tym czasie o 0,8%, a jej udział w populacji zmniejszył się o 0,6 p.proc. i wyniósł 67,3%. Najbardziej zwiększyła się grupa wieku 65 lat i więcej, której liczebność wzrosła o 3,5%, a udział w liczbie ludności ogółem, określanej jako współczynnik starości demograficznej (przyjmując próg starości na 65 lat), wzrósł o 0,6 p.proc., osiągając 16,3%. Pomimo tendencji obserwowanych w poszczególnych grupach wieku, wśród mieszkańców województwa wielkopolskiego nadal więcej jest dzieci niż osób starszych, jednak nadwyżka ta maleje z roku na rok. W 2018 r. nadwyżka liczby ludności w wieku 0–14 lat nad liczbą osób w wieku 65 lat i więcej wynosiła 6,1 tys. osób wobec 19,7 tys. osób przed rokiem. W 2018 r. współczynnik młodości dla województwa wyniósł 101 dzieci na 100 osób starszych, tj. o 3 mniej niż przed rokiem.

W większości powiatów (26 z 35) wskaźnik młodości przyjmował wartości powyżej 100 (więcej dzieci niż osób starszych). Najmłodsze demograficznie były powiaty: poznański, grodziski i leszczyński, gdzie współczynnik ten kształtował się na poziomie: 155, 137 i 136, a odsetek dzieci był większy niż przeciętnie w województwie i wyniósł tam odpowiednio: 19,8%, 18,4% i 18,3%, przy najmniejszym udziale seniorów, czyli współczynnika starości demograficznej na poziomie: 12,7%, 13,4% i 13,4%. Najmniejszy odsetek dzieci i jednocześnie największy udział seniorów, charakteryzował miasta na prawach powiatu. W Koninie grupa wieku 0–14 lat w 2018 r. stanowiła 12,9%, wskaźnik młodości demograficznej wyniósł 61 dzieci na 100 osób starszych, a udział grupy 65 lat i więcej sięgnął 21,1%. W Kaliszu parametry te wyniosły odpowiednio: 14,0%, 67 i 21,0%, w Poznaniu – 14,6%, 72 i 20,4%, a w Lesznie – 15,4%, 83 i 18,7%. W ujęciu gminnym najmłodsze ze względu na strukturę wieku okazały się gminy powiatu poznańskiego (Komorniki, Kleszczewo, Dopiewo, Rokietnica i Kórnik), a także gmina wiejska Gniezno oraz Lipno w powiecie leszczyńskim. Wskaźniki młodości demograficznej poniżej 100 odnotowało 46 spośród 226 gmin (w 2017 r. takich gmin było 33). Najmniej dzieci w stosunku do grupy seniorów było w gminach powiatu kolskiego Chodów i Dąbie, a także w gminach miejskich takich jak Turek, Chodzież, Koło czy Ostrów Wielkopolski.

Wykres 3. Zróźnicowanie gmin pod względem udziału liczby dzieci w wieku 0–14 lat oraz osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności w 2018 r. Stan w dniu 31 XII

Chart 3. The diversity of gminas in terms of the share of number of children aged 0–14 years and persons aged 65 years and more in total population in 2018 As of 31 XII

- Udział osób w wieku 65 lat i więcej większy od udziału osób w wieku 0–14 lat (49 gmin)
Share of persons aged 65 years and more is greater than share of persons aged 0–14 years (49 gminas)
- Udział osób w wieku 0–14 lat większy lub równy od udziału osób w wieku 65 lat i więcej (177 gmin)
Share of persons aged 0–14 years is greater than or equal to share of persons aged 65 years and more (177 gminas)

Podwójne starzenie się ludności

Udział osób w wieku 85 lat i więcej wśród osób w wieku 65 lat i więcej.

Miernikiem obrazującym skalę starzenia się społeczeństwa (tzw. zjawisko podwójnego starzenia się, tj. zmiana udziału osób sędziwych wśród osób starszych) jest proporcja liczby osób najstarszych (85 lat i więcej) wśród osób starszych (65 lat i więcej). Do 2010 r. w województwie wielkopolskim udział ten wzrastał z roku na rok, a następnie oscylował wokół poziomu 10,5–10,6%. Na koniec 2018 r. osoby w wieku 85 lat i więcej stanowiły 10,5% osób w wieku 65 lat i więcej. W porównaniu z 2017 r. wskaźnik ten obniżył się o 0,1 p.proc. W kraju udział osób w wieku 85 lat i więcej wśród osób w wieku 65 lat i więcej był wyższy niż w województwie wielkopolskim i wyniósł 11,7%. Wielkopolskie plasowało się na 2. miejscu w kraju (wraz z lubuskim), za śląskim (10,4%). W przekroju powiatowym najniższą wartością

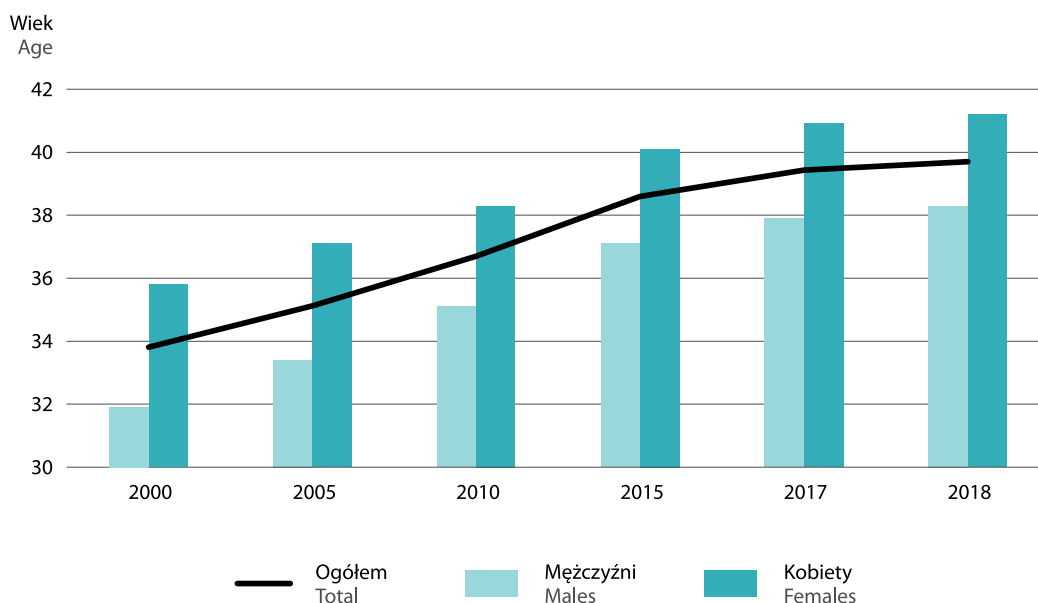
analizowanego wskaźnika charakteryzowały się powiaty: śremski (8,6%), leszczyński (8,8%) i poznański (8,9%), a najwyższą – miasto na prawach powiatu Poznań (12,7%) i powiat koniński (12,3%).

Mediana wieku (wiek środkowy) ludności jest parametrem wyznaczającym granicę wieku, której połowa ludności jeszcze nie przekroczyła, a druga połowa już osiągnęła.

O postępach procesu starzenia mieszkańców województwa wielkopolskiego informuje także systematyczny wzrost mediana wieku, czyli parametru wyznaczającego granicę, której połowa ludności jeszcze nie przekroczyła a druga już osiągnęła. W ciągu roku wiek środkowy mieszkańców województwa wielkopolskiego przesunął się o 0,3 lat (z 39,4 lat w 2017 r. do 39,7 lat w 2018 r.). Kobiety w województwie wielkopolskim są starsze od mężczyzn; mediana wieku kobiet wzrosła z 40,9 lat do 41,2 lat, podczas gdy wiek środkowy mężczyzn przesunął się z 37,9 lat do 38,3 lat. Wyższa mediana wieku charakteryzuje też ludność miejską; w 2018 r. wskaźnik ten wyniósł 41,3 lat wobec 37,8 lat na wsi (w 2017 r. 40,9 lat wobec 37,5 lat).

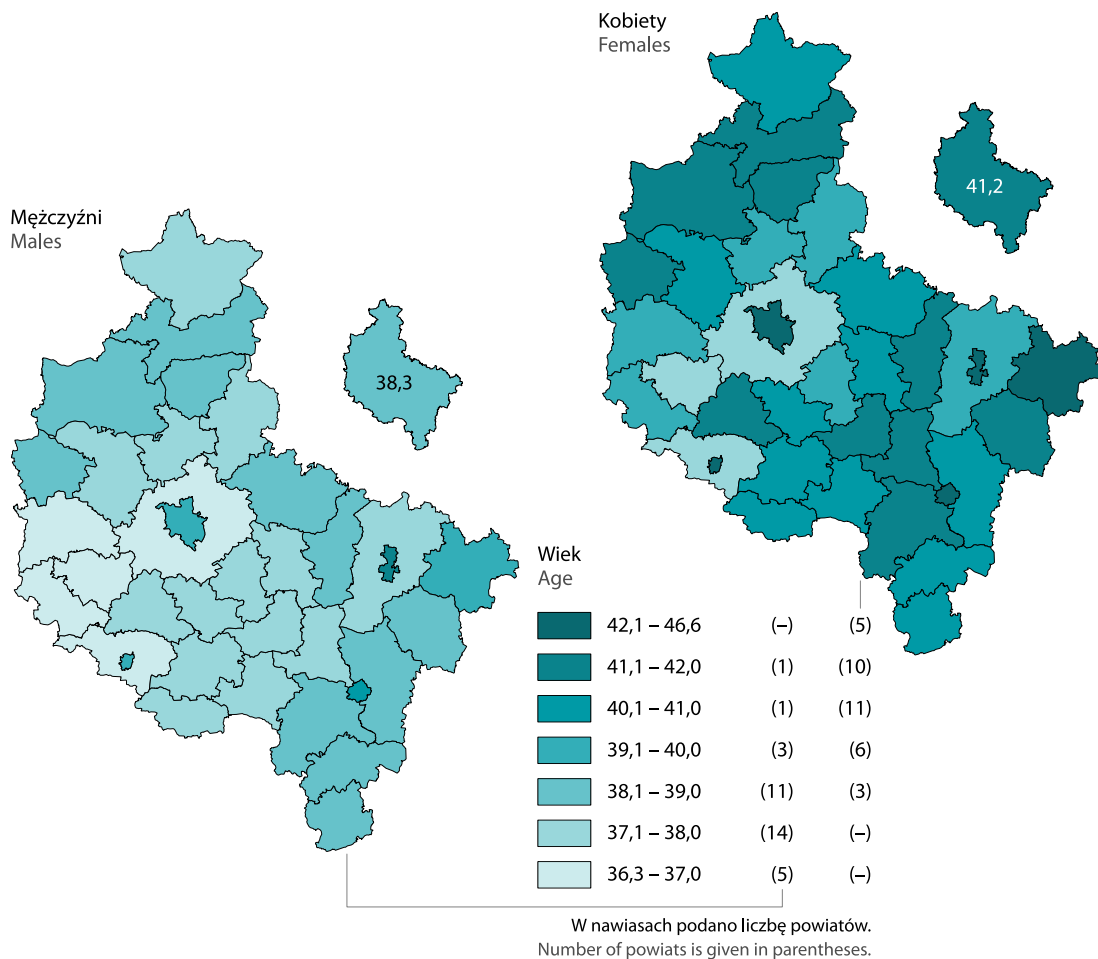
Wykres 4. Mediana wieku ludności Stan w dniu 31 XII

Chart 4. Median age of population
As of 31 XII

**Mapa 5. Mediana wieku ludności według płci w 2018 r.
Stan w dniu 31 XII**

Map 5. Median age of population by sex in 2018
As of 31 XII

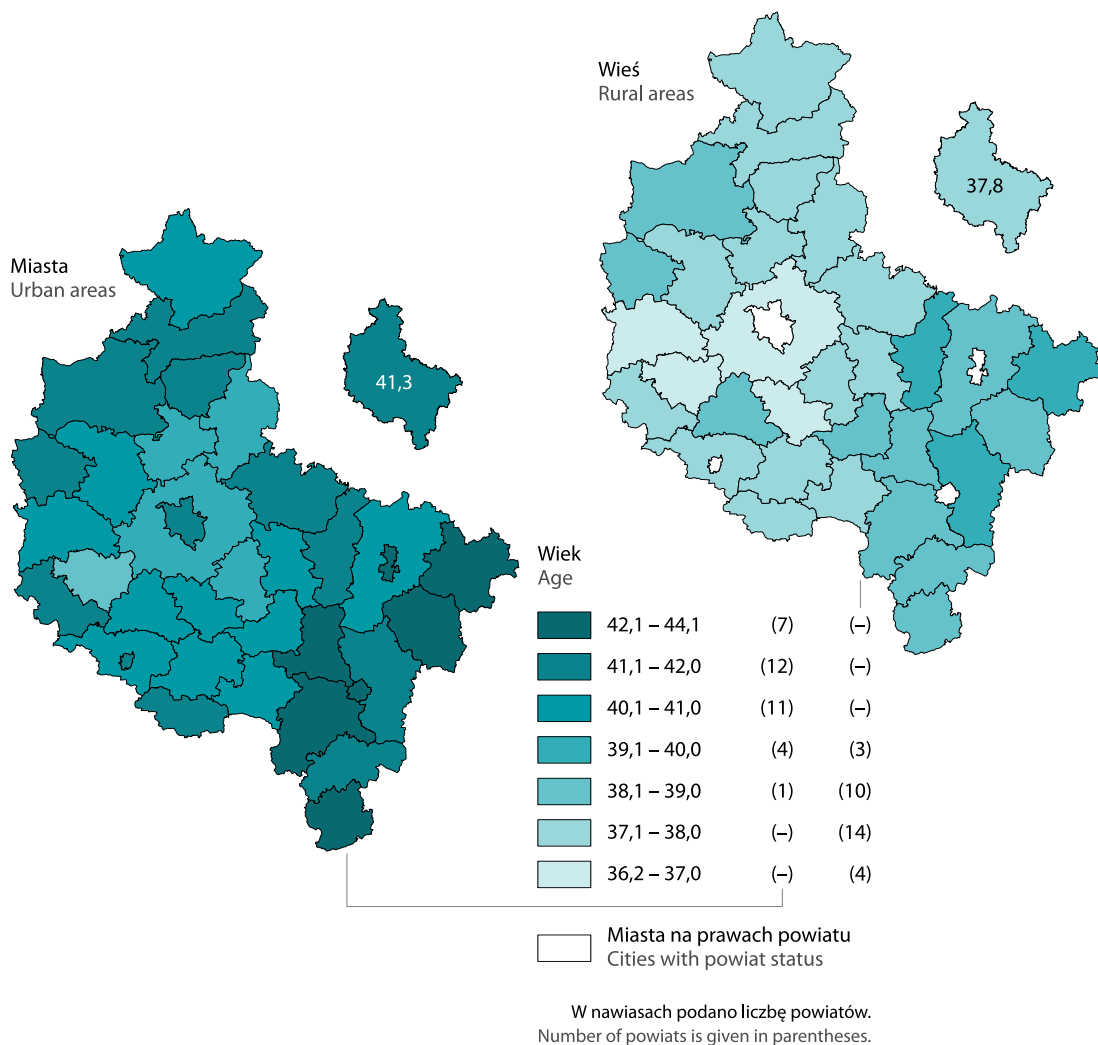
Wśród miast na prawach powiatu najwyższą wartość mediany odnotowano w Koninie (44,1 lat, dla mężczyzn – 41,6 lat, dla kobiet – 46,6 lat), a najniższą w Lesznie (odpowiednio 41,4, 39,5 i 43,4 lat). W grupie powiatów ziemskich najwyższy wiek środkowy zaobserwowano w powiecie kolskim (odpowiednio 41,0, 39,2 i 42,9 lat), a najniższy w powiecie grodziskim (37,1, 36,3 i 38,1 lat).

Mapa 6. Mediana wieku ludności według miejsca zamieszkania w 2018 r.

Stan w dniu 31 XII

Map 6. Median age of population by place of residence in 2018

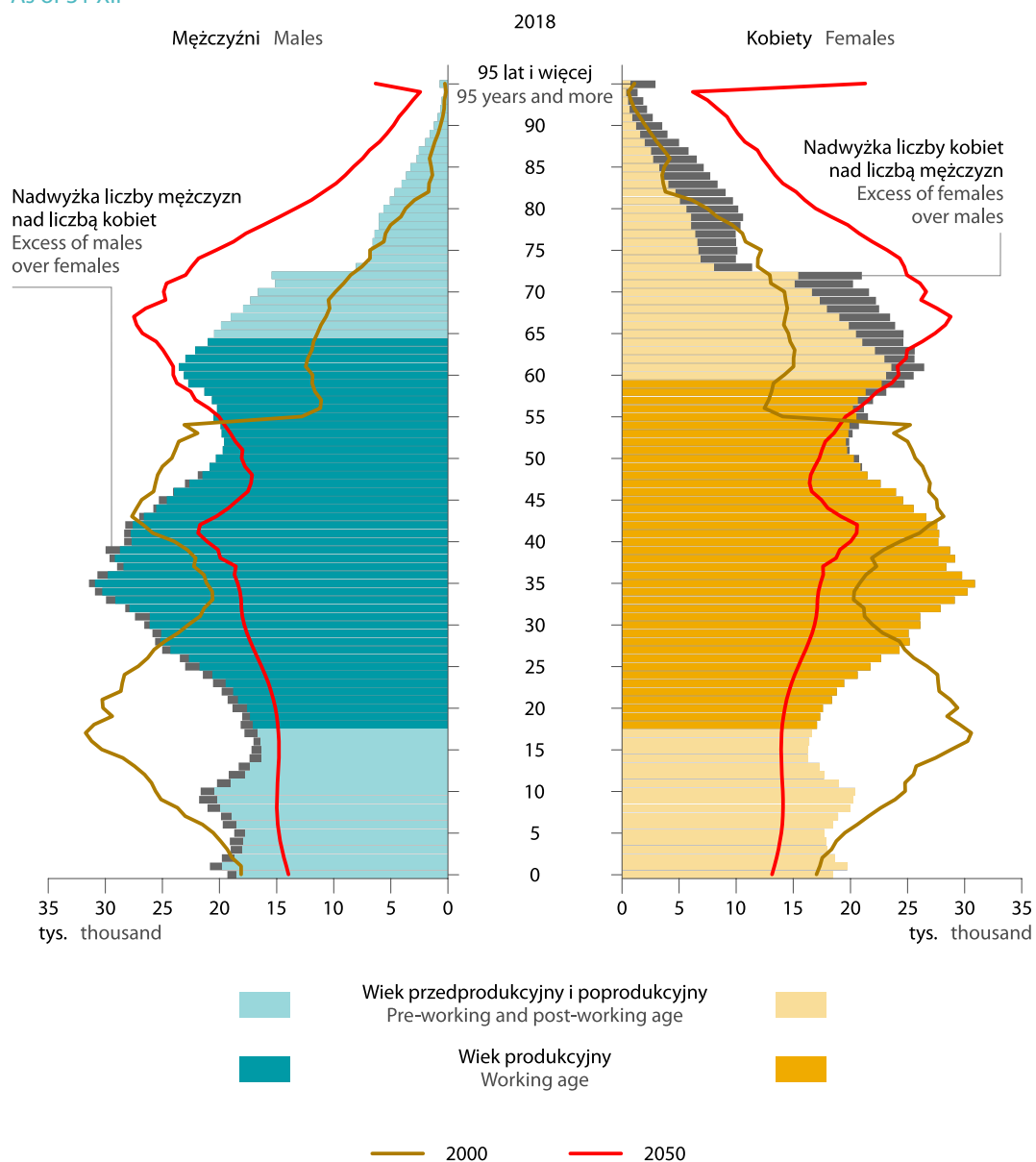
As of 31 XII

Zmiany w strukturze ludności według wieku widoczne są również w ujęciu grup edukacyjnych, obejmujących dzieci i młodzież w wieku przedszkolnym i szkolnym oraz studentów szkół wyższych. W 2018 r. dzieci przedszkolne, tj. z przedziału wieku 3–6 lat, stanowiły 18,0% całej zbiorowości grup edukacyjnych. W porównaniu z rokiem 2017 udział ten zmniejszył się o 0,1 p.proc., przy spadku liczebności całej grupy o 1,1%. Dzieci w wieku szkolnym (7–12 lat) stanowiły 29,1% zbiorowości edukacyjnej (wobec 28,4% w 2017 r.), a liczebność tej grupy w ciągu roku wzrosła o 1,3%. W stosunku do roku 2017 najbardziej (o 2,2%) zwiększyła się liczba starszych dzieci w wieku 13–15 lat, a udział w zbiorowości grup edukacyjnych wzrósł z 12,1% do 12,5%. W grupie młodzieży w wieku 16–18 lat spadek liczebności wyniósł 2,0%, a udział zmniejszył się z 12,6% do 12,5%. Najliczniejszą grupę, pomimo spadku liczebności o 3,9%, stanowiły osoby w wieku 19–24 lata, czyli potencjalni studenci. W 2018 r. udział tej grupy wieku w ogólnej zbiorowości grup edukacyjnych wyniósł 27,9% wobec 28,8% w 2017 r.

Wykres 5. Ludność według płci i wieku w latach 2000, 2018 i 2050 Stan w dniu 31 XII

Chart 5. Population by sex and age in 2000, 2018 i 2050
As of 31 XII

Przez ludność **w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat. Wśród ludności **w wieku produkcyjnym** wyróżnia się ludność w wieku **mobilnym**, tj. w wieku 18–44 lata, i **niemobilnym**, tj. mężczyźni – 45–64 lata, kobiety – 45–59 lat. Przez ludność **w wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność **w wieku przedprodukcyjnym**, tj. do 17 lat, oraz ludność **w wieku poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

W województwie wielkopolskim przesunięcia nastąpiły również w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. W 2018 r. udział ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się w ciągu roku o 0,5 p.proc. do 19,9%, przy wzroście liczebności tej grupy o 2,8%. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym pozostał na poziomie zbliżonym do notowanego przed rokiem (19,3%), a jej liczebność zwiększyła się o 0,5%. Ludność w wieku produkcyjnym w 2018 r. stanowiła 60,7% wobec 61,3% przed rokiem, a liczebność tej grupy w ciągu roku zmniejszyła się o 0,8%. Największy odsetek ludność w wieku produkcyjnym w 2018 r. stanowiła w powiatach: konińskim (63,3%; w porównaniu z 2017 r. spadek o 0,3 p.proc.), złotowskim (62,2%; spadek o 0,5 p.proc.) i grodziskim (61,9%; spadek o 0,6 p.proc.).

Na tle powiatów w województwie pozytywnie wyróżniały się powiaty: poznański, leszczyński i grodzki, w których jednocześnie udział ludności wieku przedprodukcyjnym był najwyższy, a udział ludności w wieku poprodukcyjnym najniższy. Odwrotnie sytuacja przedstawiała się w miastach na prawach powiatu: Konin, Kalisz i Poznań, gdzie udziały ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym były najniższe w województwie, a udział ludności w wieku poprodukcyjnym najwyższy.

Tablica 5. Ludność według ekonomicznych grup wieku w 2018 r. Stan w dniu 31 XII

Table 5. Population by economic age groups in 2018 As of 31 XII

Wiek Age	Ogółem Grand total			Miasta Urban Areas	Wieś Rural Areas
	ogółem total	mężczyźni males	kobiety females		
Ogółem Total	3493969	1699923	1794046	1896325	1597644
w wieku: of age:					
Przedprodukcyjnym Pre-working	675946	348015	327931	336322	339624
Produkcyjnym Working	2121596	1123647	997949	1130152	991444
mobilnym mobility	1360795	690738	670057	718513	642282
niemobilnym non-mobility	760801	432909	327892	411639	349162
Poprodukcyjnym Post-working	696427	228261	468166	429851	266576

Na potrzeby bardziej dokładnych analiz ludności w wieku produkcyjnym stosowany jest dodatkowy podział tej grupy na osoby w wieku produkcyjnym mobilnym oraz niemobilnym. Podobnie jak w przypadku ludności produkcyjnej ogółem, spadek liczebności obserwowano także w obu składowych tej grupy ekonomicznej, przy czym liczba ludności w wieku produkcyjnym mobilnym zmniejszyła się o 1,1%, natomiast w wieku niemobilnym obniżyła się o 0,3%. Różnica w tempie spadku liczebności w obu grupach powoduje przeciwny kierunek zmian wielkości odsetka ludności mobilnej i niemobilnej w całej populacji osób w wieku produkcyjnym. Udział osób w wieku mobilnym w ciągu roku zmniejszył się o 0,2 p.proc., i wyniósł 64,1%, natomiast odsetek ludności w wieku niemobilnym w tym czasie wzrósł o 0,2 p.proc., osiągając 35,9%.

Współczynnik obciążenia demograficznego

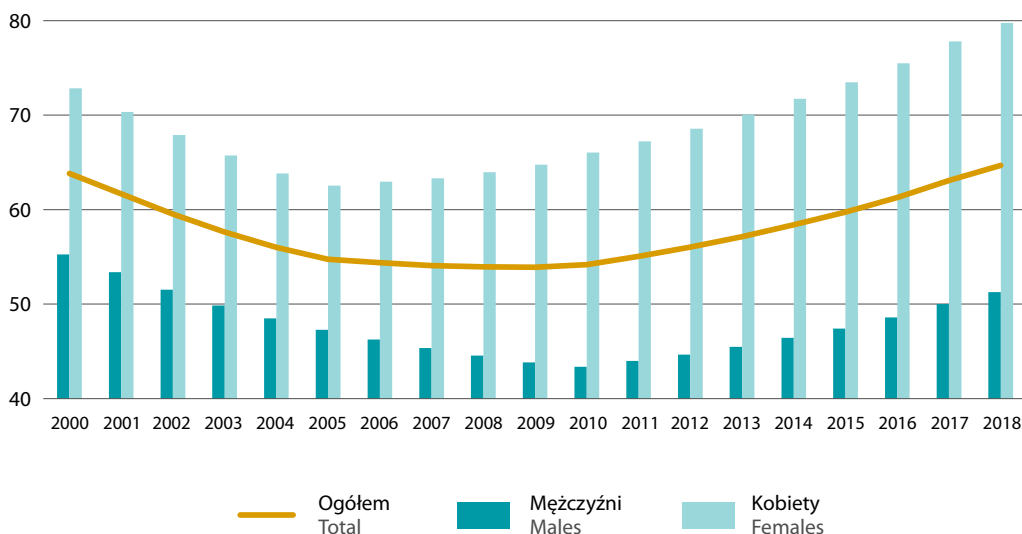
Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym) przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Efektom zmian w strukturze wieku ludności województwa wielkopolskiego jest obserwowany od 2010 r. coroczny wzrost współczynnika obciążenia demograficznego. W 2018 r. w województwie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 64,7 osób w wieku nieprodukcyjnym, tj. o 1,6 więcej niż w 2017 r., ale szybsze tempo wzrostu dotyczyło grupy wieku poprodukcyjnego, jako że współczynnik obciążenia liczony tylko dla tego wieku zwiększył się o 1,1 do 32,8 osób, podczas gdy wskaźnik obciążenia osobami w wieku przedprodukcyjnym wzrósł o 0,5 do 31,9.

Istotne różnice obserwuje się w relacji liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym według płci. Dla kobiet współczynnik obciążenia demograficznego wyniósł 79,8, podczas gdy dla mężczyzn wskaźnik ukształtował się na istotnie niższym poziomie osiągając wartość 51,3. Najmniej korzystną relację między wskazanymi ekonomicznymi grupami wieku ludności obserwuje się dla kobiet zamieszkałych w miastach, gdzie współczynnik obciążenia demograficznego wyniósł 84,7 (dla porównania wskaźnik dla kobiet na wsi równał się 73,9).

Wykres 6. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym Stan w dniu 31 XII

Chart 6. Non-working age population per 100 persons of working age
As of 31 XII

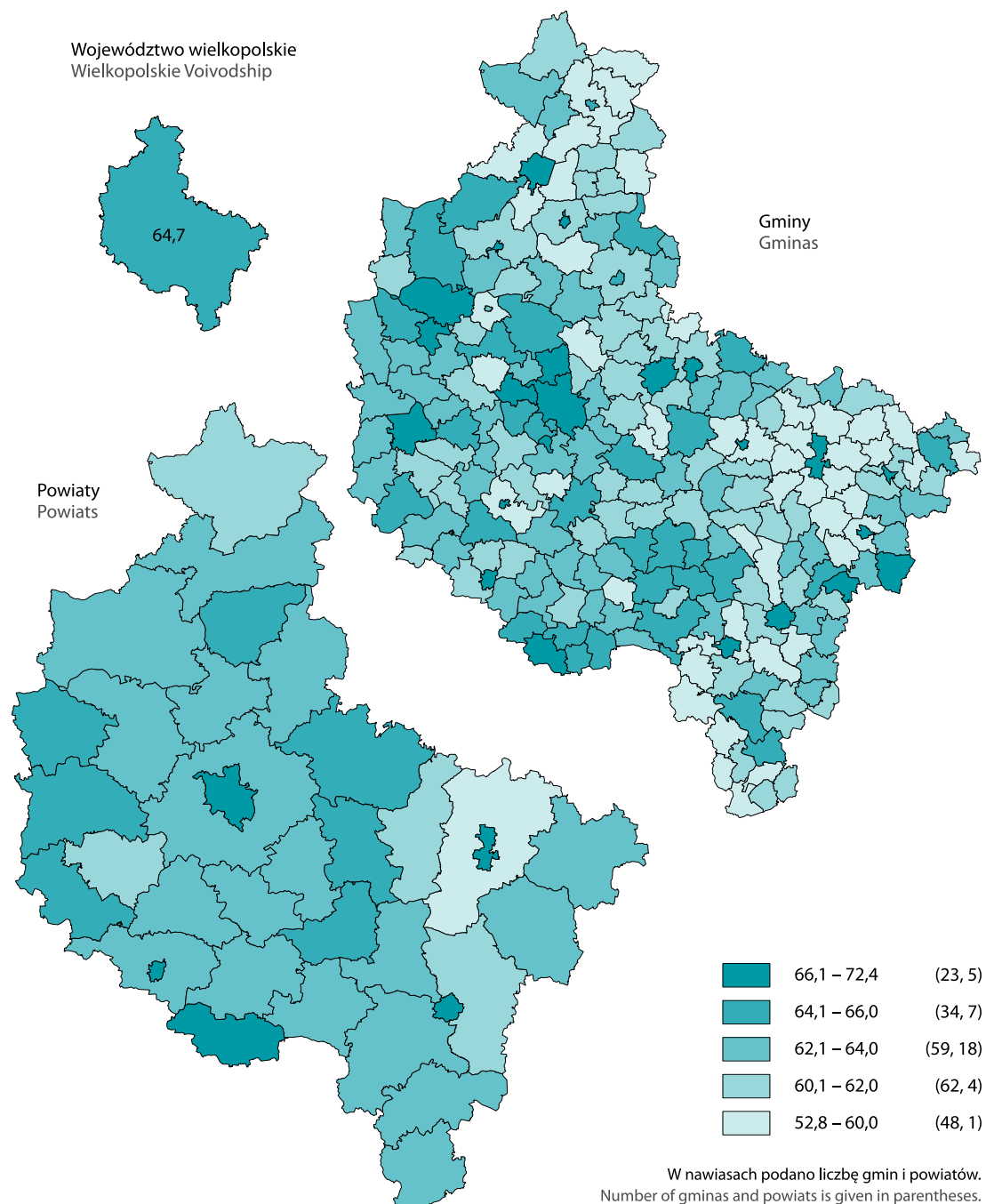
Współczynnik obciążenia demograficznego najmniejszą wartość przyjął w powiecie konińskim, gdzie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 58,1 osób w wieku nieprodukcyjnym (57,2 w 2017 r.). Niski poziom współczynnika odnotowano również w powiatach złotowskim (60,7 osób wobec 59,5) i grodziskim (61,6 wobec 60,0). Najwyższą wartość wskaźnik osiągnął w Kaliszu (72,4 osób; 70,6 w 2017 r.) i Poznaniu (70,3 osób; 68,1 przed rokiem). Średnią wojewódzką w 2018 r. przekroczyło 6 powiatów, w tym 4 miasta na prawach powiatu, gdzie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało nieco ponad 70 osób nieprodukcyjnych, przy czym były to przede wszystkim osoby w wieku poprodukcyjnym (blisko 42 osoby na 100 w wieku produkcyjnym). Obciążenie głównie osobami starszymi przeważało jeszcze w 9 powiatach, w tym w największym stopniu w kolskim, ostrowskim i pilskim (wartości częściowych współczynników liczonych dla wieku poprodukcyjnego były większe od tych dla wieku przedprodukcyjnego). W efekcie na poziomie województwa współczynnik obciążenia demograficznego ludnością w wieku poprodukcyjnym był wyższy od współczynnika obciążenia demograficznego ludnością w wieku przedprodukcyjnym. W pozostałych powiatach częściowe współczynniki dla wieku poprodukcyjnego były niższe od liczonych dla wieku przedprodukcyjnego, co nadal oznacza liczącą przewagę osób, które dopiero będą wchodzić na rynek pracy, nad tymi, którzy rynek ten już opuścili.

Mapa 7. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2018 r.

Stan w dniu 31 XII

Map 7. Non-working age population per 100 persons of working age in 2018

As of 31 XII

1.6. Typologia trójkąta Osanna

1.6. Typology Osanna's triangle

Postępowanie procesu starzenia się ludności można zilustrować przy pomocy wykresu zwanego trójkątem Osanna¹, który pozwala na przedstawianie zjawisk o trójdzielnej strukturze. Do prezentacji wykorzystano podział ludności według ekonomicznych grup wieku. Na ramionach trójkąta opisano udział tych grup w ogólnej liczbie ludności. Charakter struktury wieku w danej jednostce wyraża położenie wewnątrz trójkąta odpowiadającego jej punktu znajdującego się na przecięciu trzech linii równoległych do boków trójkąta. Klasyfikację jednostek terytorialnych oparto na podziale trójkąta na sześć klas, które parami wyznaczają trzy typy demograficzne, określające etap rozwoju ludności wynikający ze struktury wieku. Typ młodości demograficznej obejmuje dwie klasy, których elementem wspólnym jest większy od przeciętnego udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i mniejszy odsetek ludności poprodukcyjnej, a wyróżnikiem udział ludności produkcyjnej. Etap stabilizacji demograficznej wyróżnia się większym niż przeciętnie udziałem ludności przedprodukcyjnej, ale jednocześnie także poprodukcyjnej i mniejszym udziałem ludności w wieku produkcyjnym bądź większym odsetkiem ludności produkcyjnej, przy mniejszych udziałach ludności przed- i poprodukcyjnej. Typ starzenia się demograficznego oznacza mniejszy od przeciętnego udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, natomiast większy udział ludności poprodukcyjnej. Wyróżnik dla klas tego typu demograficznego stanowi odsetek ludności w wieku produkcyjnym.

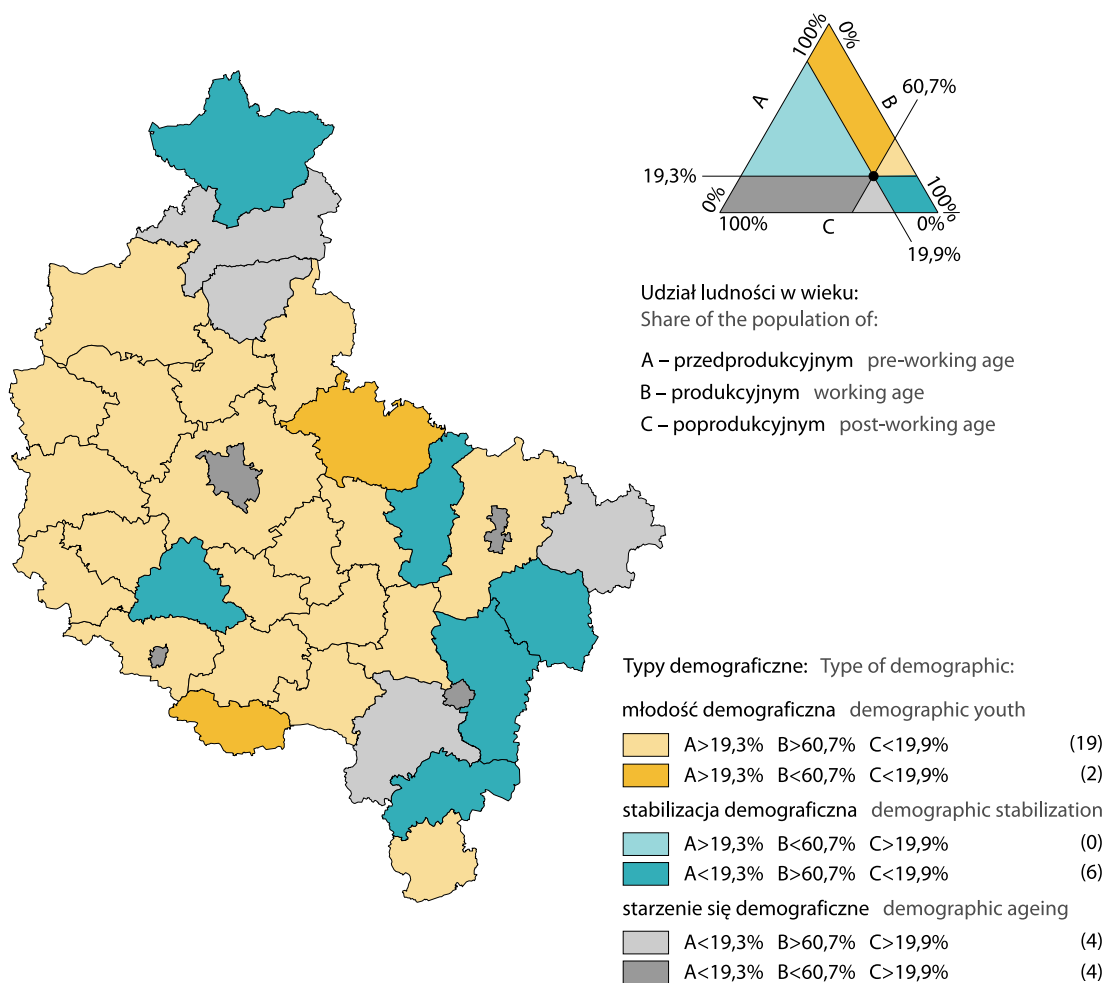
Województwo wielkopolskie, ze względu na strukturę wieku ludności według kryterium ekonomicznego, w 2018 r. zaliczało się do typu młodości demograficznej. Wskazuje na to większy niż przeciętnie w kraju udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (a w tym wypadku także w wieku produkcyjnym) oraz mniejszy od krajowego odsetek ludności poprodukcyjnej. Podobny warunek spełniało jeszcze 5 województw (lubuskie, małopolskie, podkarpackie, pomorskie i warmińsko-mazurskie). W fazie stabilizacji demograficznej znajdowały się 3 województwa (kujawsko-pomorskie, mazowieckie i podlaskie), a w fazie starości – 7 (dolnośląskie, lubelskie, łódzkie, opolskie, śląskie, świętokrzyskie i zachodniopomorskie). Ponieważ procesy demograficzne w całym kraju zachodzą w podobnym tempie, to klasyfikacja województw w 2018 r. nie różni się znacząco od tej z roku 2017. W stadium młodości demograficznej było 7 województw, w tym wielkopolskie, a jedynie województwo kujawsko-pomorskie przesunęło się ze stadium młodości do stabilizacji. W fazie stabilizacji pozostało mazowieckie i podlaskie, a do typu starzenia się demograficznego zaliczono 7 województw.

Analizując proces starzenia się mieszkańców województwa wielkopolskiego na niższym poziomie podziału terytorialnego, można stwierdzić, że znaczny obszar województwa cechuje młodość demograficzna. W 2018 r. średnio co piąty mieszkaniec miał tam mniej niż 18 lat, a do tego typu demograficznego zaliczało się 60% powiatów (21 jednostek, w 2017 r. 23) oraz blisko 70% gmin (158 jednostek, w 2017 r. 164). W fazie stabilizacji znajdowało się w tym czasie 6 powiatów (podobnie jak w 2017 r.) i 33 gminy (w 2017 r. 28). Natomiast starzenie się demograficzne charakteryzowało 8 powiatów (w tym wszystkie miasta na prawach powiatu) oraz 35 gmin. W 2017 r. 34 było to 6 powiatów i 34 gmin.

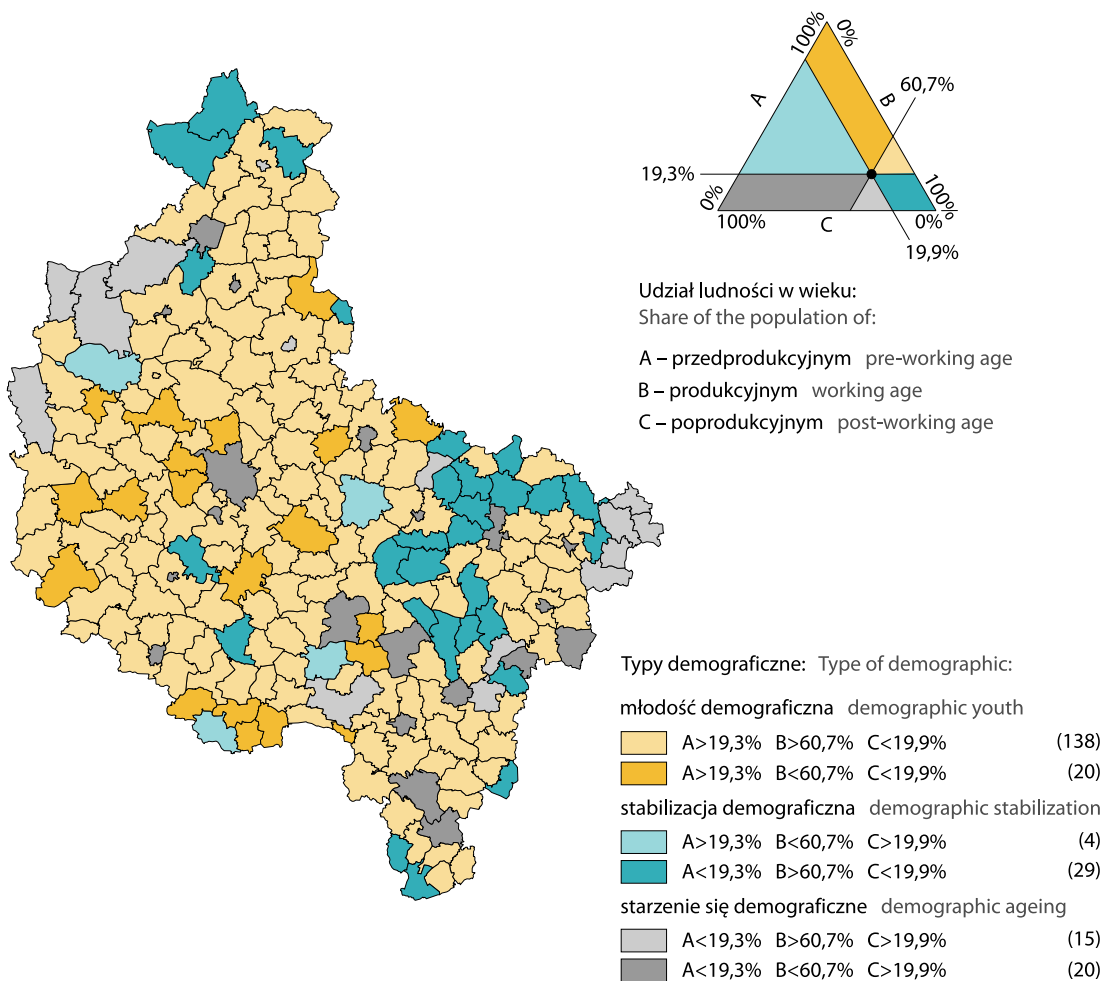
W klasyfikacji powiatów i gmin z 2018 r. nie odnotowano istotnych zmian w stosunku do roku poprzedniego. Jednak im niższy jest poziom agregacji tym zmiany struktur wieku stają się wyraźniejsze. W porównaniu z 2017 r. 29 powiatów pozostało w tym samym typie demograficznym (wśród gmin takich jednostek było 213), a jedynie 6 powiatów (13 gmin) zmieniło swój charakter typologiczny. Powiaty kaliski, ostrzeszowski i złotowski przesunęły się ze stadium młodości do stabilizacji, powiaty chodzieski i pilski – ze stadium stabilizacji do starości, a tylko powiat międzychodzki zmienił charakter ze stabilizacyjnego na typ młodości. W przypadku gmin 7 jednostek (Blizanów, Jastrowie, Koźminek, Orchowo, Pyzdry, Skulsk, Zakrzewo) przeszło od młodych struktur wieku do struktur stabilnych demograficznie. Zmiana typu ze stabilizacji na młodość miała miejsce w 3 gminach (Chrzypsko Wielkie, Sieroszewice i Żelazków), natomiast 2 gminy (Trzcianka, Ceków-Kolonia) przesunęły się od młodych struktur wieku do struktur starzych. Gmina Rawicz natomiast przekształciła się ze starości do typu stabilizacji demograficznej.

¹ Korycka-Skorupa J., Trójkąt Osanna jako forma prezentacji danych statystycznych i legenda map tematycznych. „Polski Przegląd Kartograficzny” 2007, tom 39, nr 4, str. 340–353.

Mapa 8. Klasyfikacja powiatów według ekonomicznych grup wieku w 2018 r. – trójkąt Osanna
 Map 8. Classification of powiats by economic groups of age in 2018 – Osanna's tringle

Mapa 9. Klasyfikacja gmin według ekonomicznych grup wieku w 2018 r. – trójkąt Osanna
 Map 9. Classification of gminas by economic groups of age in 2018 – Osanna's tringle

W nawiasach podano liczbę gmin.
 Number of gminas is given in parentheses.

Rozdział 2

Chapter 2

Ruch naturalny ludności

Vital statistics of population

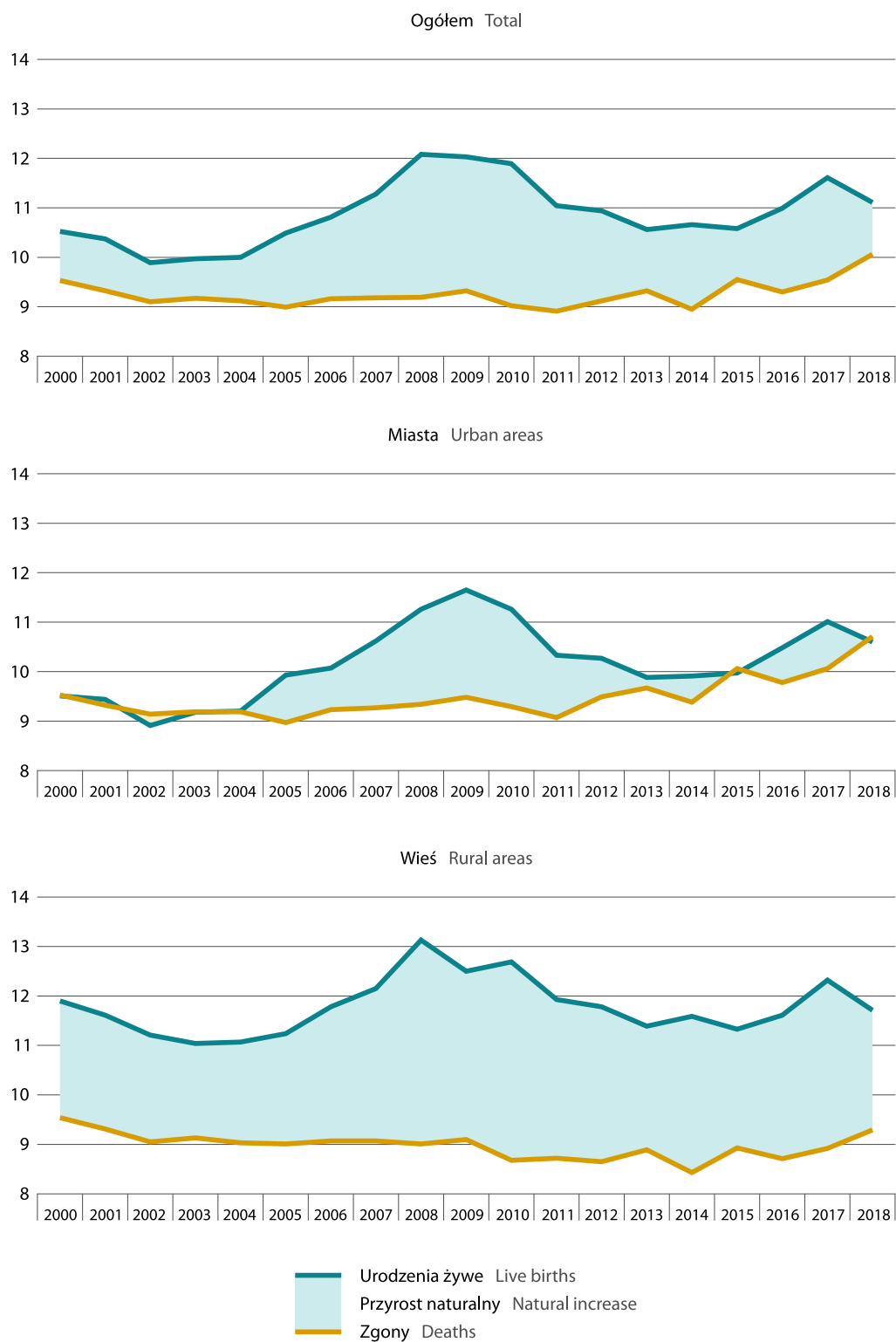
Ruch naturalny ludności uwzględnia fakty urodzeń i zgonów a także zawierania związków małżeńskich oraz rozwodzenia się (i separacji), powodujące zmiany w stanie liczebnym i strukturze ludności według płci, wieku i stanu cywilnego.

Tablica 6. Podstawowe dane o ruchu naturalnym ludności w 2018 r.
Table 6. Major data on vital statistics of population in 2018

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
Małżeństwa Marriages	18168	10007	8161
na 1000 ludności per 1000 population	5,20	5,27	5,13
w tym wyznaniowe ^a of which church or religious ^a	11566	5922	5644
na 1000 ludności per 1000 population	3,31	3,12	3,55
Separacje Separations	122	78	44
na 100 tys. ludności per 100 thousand population	3,50	4,11	2,77
Rozwody Divorces	5787	3779	2008
na 1000 ludności per 1000 population	1,66	1,99	1,26
Urodzenia żywe Live births	38778	20144	18634
na 1000 ludności per 1000 population	11,11	10,60	11,71
Zgony Deaths	35121	20348	14773
na 1000 ludności per 1000 population	10,06	10,71	9,29
w tym niemowląt of which infants	158	71	87
na 1000 urodzeń żywych per 1000 live births	4,07	3,52	4,67
Przyrost naturalny Natural increase	3657	-204	3861
na 1000 ludności per 1000 population	1,05	-0,11	2,43

^a Ze skutkami cywilnymi.
^a With civil law consequences.

Wykres 7. Ruch naturalny na 1000 ludności
 Chart 7. Vital statistics per 1000 population

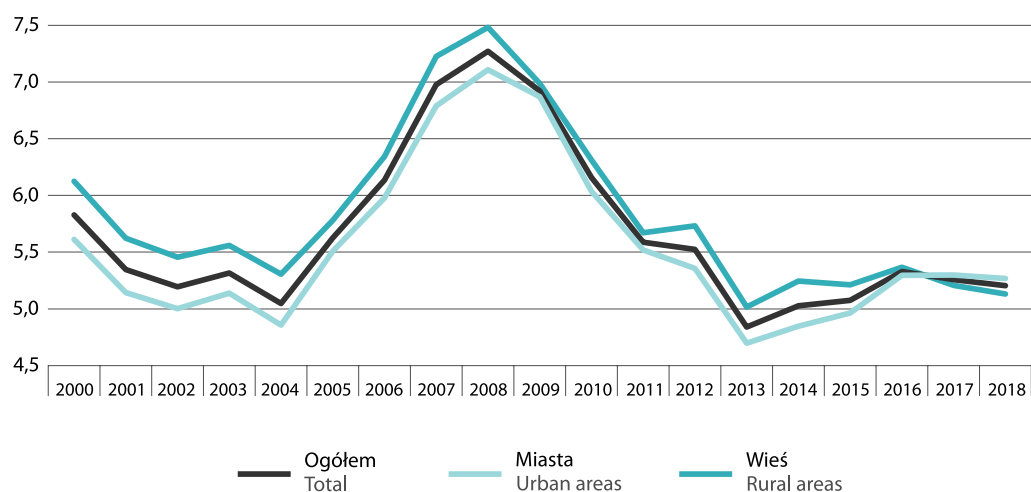

2.1. Małżeństwa

2.1. Marriages

Małżeństwa stanowią jeden z istotnych czynników wpływających na poziom urodzeń. Częstość zawieranych związków wynika ze struktury wieku ludności, ale zależy także od uwarunkowań kulturowych, tradycji i zwyczajów, światopoglądu oraz modelu formowania rodziny. W 2018 r. w województwie wielkopolskim zarejestrowano 18,2 tys. nowych małżeństw (10,0 tys. w miastach i 8,2 tys. na wsi), tj. o 0,8% mniej niż przed rokiem. W kraju liczba małżeństw zmniejszyła się w tym czasie o 0,1%. W przeliczeniu na 1000 ludności w 2018 r. w województwie wielkopolskim zawarto średnio 5,20 małżeństw (5,26 przed rokiem), co dawało 3. pozycję w kraju. Najwyższą wartością współczynnika małżeństw na 1000 ludności charakteryzowało się województwo małopolskie (5,43 wobec 5,41 w 2017 r.) oraz pomorskie (5,36 wobec 5,43), natomiast najniższą – łódzkie (4,68 wobec 4,65). W Polsce przeciętna wartość analizowanego współczynnika wyniosła, podobnie jak przed rokiem, 5,01.

Wykres 8. Małżeństwa zawarte na 1000 ludności
Chart 8. Marriages contracted per 1000 population

W 2018 r. małżeństwa zarejestrowane w miastach stanowiły, podobnie jak przed rokiem, 55,1% ogólnej liczby małżeństw. Również częstość ich zawierania była nieco wyższa w miastach niż na obszarach wiejskich. W przeliczeniu na 1000 ludności w miastach odnotowano 5,27 małżeństw, podczas gdy na wsi – 5,13 (przed rokiem odpowiednio 5,30 i 5,27). W kraju odsetek zarejestrowanych małżeństw w miastach był wyższy niż w województwie wielkopolskim i wyniósł 59,7%, natomiast współczynnik zawieranych małżeństw ukształtował się na niższym poziomie (4,97 w miastach wobec 5,07 na wsi).

Największe natężenie zawieranych małżeństw w 2018 r. odnotowano w powiecie wolsztyńskim (6,02 wobec 5,46 w 2017 r.), w Poznaniu (5,86 wobec 5,94) oraz w powiecie gostyńskim (5,84 wobec 5,74), a najmniejsze w powiecie międzychodzkiem (4,28 wobec 4,94 przed rokiem) oraz Kaliszu (4,38 wobec 4,15).

W 2018 r. w większości powiatów województwa wielkopolskiego zawarto mniej małżeństw niż w poprzednim roku. Największy spadek zarejestrowano w powiatach: międzychodzkiem (o 13,7%), konińskim (o 10,3%) oraz nowotomyskim (o 9,8%), natomiast największy wzrost – w powiatach: złotowskim (o 11,6%), ostrzeszowskim (o 10,3%) oraz wolsztyńskim (o 10,2%).

Najliczniejszą grupą wśród nowożeńców są osoby w wieku od 25 do 29 lat. W 2018 r. małżeństwa zawarte przez osoby z tej grupy wieku stanowiły 23,8% ogólnej liczby nowo zawartych związków (o 24,5% mniej niż w 2017 r.). W skali roku zmniejszył się również udział małżeństw zawieranych przez mężczyzn w wieku 25–29 lat z kobietami z młodszej grupy wieku (20–24 lata); w 2018 r. takie związki stanowiły 13,0%, podczas gdy w 2017 r. – 13,5%.

Tablica 7. Nowożeńcy^a według płci, poprzedniego stanu cywilnego i wieku w 2018 r.
Table 7. Grooms^a and brides by sex, previous marital status and age in 2018

Wiek nowożeńców Age of grooms and brides	Mężczyźni Males				Kobiety Females			
	ogółem total	kawaler single	wdowiec widower	rozwie- dziony divorced	ogółem total	panna single	wdowa widow	rozwie- dziona divorced
Ogółem Total	18062	15542	262	2258	18150	15552	311	2287
19 lat i mniej Under 20	29	29	–	–	210	209	–	1
20–24	2027	2026	–	1	4340	4320	–	20
25–29	7275	7207	2	66	7433	7223	5	205
30–34	4383	4077	8	298	2971	2537	18	416
35–39	1832	1417	9	406	1333	816	20	497
40–44	938	477	9	452	700	270	31	399
45–49	522	153	18	351	472	94	38	340
50–54	347	62	29	256	249	33	37	179
55–59	232	41	34	157	172	23	41	108
60 lat i więcej and more	477	53	153	271	270	27	121	122

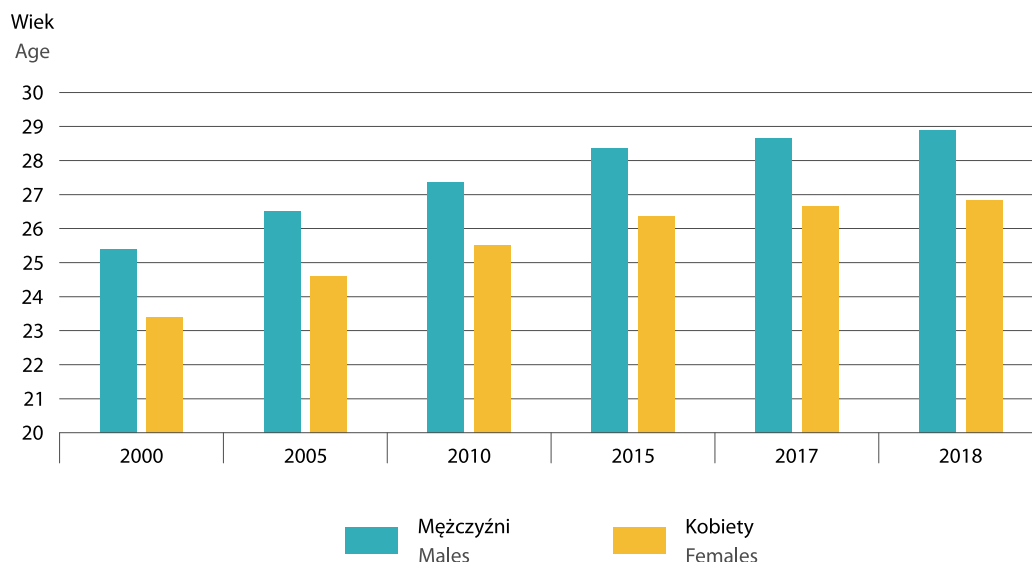
a Dane opracowano osobno dla mężczyzn i kobiet zamieszkałych przed ślubem w Polsce.
 a Data were collected separately for men and women living in Poland before marriage.

Wśród nowo zawartych związków zdecydowaną większość stanowią małżeństwa pierwsze, tj. panien z kawalerami. W 2018 r. w województwie wielkopolskim takich małżeństw było 14520 (79,9%; spadek o 1,1 p.proc. w stosunku do 2017 r.). W miastach odsetek pierwszych małżeństw był niższy niż na wsi (odpowiednio 74,8% wobec 82,5%). Zarówno kawalerowie, jak i panny zawierający małżeństwo są coraz starsi. W 2018 r. mediana wieku kawalerów wyniosła 28,6 lat wobec 28,4 lat w 2017 r., a wiek środkowy panien ukształtował się na poziomie 26,6 lat wobec 26,5 lat przed rokiem.

W większości zawieranych małżeństw mąż jest starszy od żony; w 2018 r. takie związki stanowiły 68,5% ogółu nowo zawartych małżeństw, co oznacza, że ich udział kształtował się podobnie jak w 2017 r. W nieco ponad połowie małżeństw (50,9%; w 2017 r. 50,8%) różnica wieku małżonków nie przekraczała 5 lat, a w 12,9% nowych związków (w 2017 r. w 13,2%) małżonkowie byli w równym wieku. W 18,6% małżeństw (w 2017 r. w 18,3%) żona była starsza od męża, przy czym najczęściej (w 60,5% takich związków) różnica wieku wynosiła 1–2 lata.

W skali roku zaobserwowano nieznaczne przesunięcie się mediany wieku wśród nowożeńców. W przypadku mężczyzn wiek środkowy wzrósł z 29,5 lat w 2017 r. do 29,8 lat w 2018 r., natomiast wśród kobiet odpowiednio z 27,4 lat do 27,6 lat. W miastach mediana nowożeńców był wyższa od przeciętnej dla województwa i w 2018 r. wyniosła 30,6 lat dla mężczyzn oraz 28,4 lat dla kobiet (w 2017 r. odpowiednio 30,3 i 28,2 lat). Na wsi wiek środkowy nowożeńców w ciągu roku przesunął się z 28,5 do 28,9 lat w przypadku mężczyzn oraz z 26,4 do 26,7 lat wśród kobiet.

Wykres 9. Mediana wieku nowożeńców
 Chart 9. Median age of bridegrooms and brides

Większość małżeństw zawartych w 2018 r. w województwie wielkopolskim stanowiły związki wyznaniowe, czyli zawarte w kościołach i jednocześnie zarejestrowane w urzędach stanu cywilnego, choć ich odsetek był mniejszy niż przed rokiem (63,7%; w 2017 r. 64,2%). W miastach udział małżeństw wyznaniowych był niższy i wyniósł 59,2% wobec 59,1% przed rokiem. Na wsi takie małżeństwa nadal stanowiły około 70% (69,2% wobec 70,5% w 2017 r.). Największy udział związków wyznaniowych w 2018 r. zaobserwowano w powiatach: tureckim (76,0% ogółu nowo zawartych małżeństw; przed rokiem 74,1%), krotoszyńskim (75,0% wobec 67,4%) i kaliskim (74,3% wobec 78,9%), natomiast najmniejszy w Lesznie (53,8% wobec 50,6% w 2017 r.), Poznaniu (54,7% wobec 57,1%) i Koninie (55,3% wobec 57,6%). Małżeństwa wyznaniowe przeważały w większości województw, a największy ich udział odnotowano w województwie: podkarpackim (74,1%), podlaskim (71,7%) oraz małopolskim (71,6%). Małżeństwa cywilne miały nieznaczną większość w województwach: zachodniopomorskim (53,3%), lubuskim (51,3%) oraz dolnośląskim (50,3%).

W ciągu 2018 r. zostało rozwiązanych 20,4 tys. małżeństw, tj. o 3,5% więcej niż w poprzednim roku. Po uwzględnieniu salda migracji wewnętrznych i zagranicznych osób pozostających w stanie małżeńskim odnotowano ujemną różnicę między małżeństwami zawartymi i rozwiązanymi (-1,8 tys.; w 2017 r. -1,0 tys.). Częstszą przyczyną rozwiązania małżeństwa była śmierć męża (51,7% ogólnej liczby rozwiązanych małżeństw, wobec 50,8% w 2017 r.) niż rozwód (odpowiednio 28,4% wobec 30,1%). Z powodu śmierci żony rozwiązanych zostało 19,9% małżeństw (19,1% w 2017 r.). W efekcie tych zmian na koniec 2018 r. liczba małżeństw istniejących sięgała 826,3 tys., co stanowiło 9,3% wszystkich małżeństw w kraju.

Na 1000 istniejących małżeństw w 2018 r. 24,7 małżeństw zostało rozwiązanych (w tym 17,7 przez śmierć współmałżonka, a 7,0 przez rozwód). Na wsi wskaźnik ten był niższy niż w miastach i wyniósł 21,0 wobec 27,9. W kraju współczynnik małżeństw rozwiązanych ukształtował się na poziomie 25,2 na 1000 istniejących małżeństw.

2.2. Separacje

2.2. Separations

Procedura prawnego orzekania separacji została wprowadzona w Polsce w końcu 1999 r. Początkowo ich liczba wzrastała bardzo szybko. W województwie wielkopolskim od 174 w 2000 r. do 835 w 2005 r. Od 2006 r. odnotowano spadek liczby wniosków o separację, a od 2015 r. ich liczba ustabilizowała się na poziomie poniżej 150.

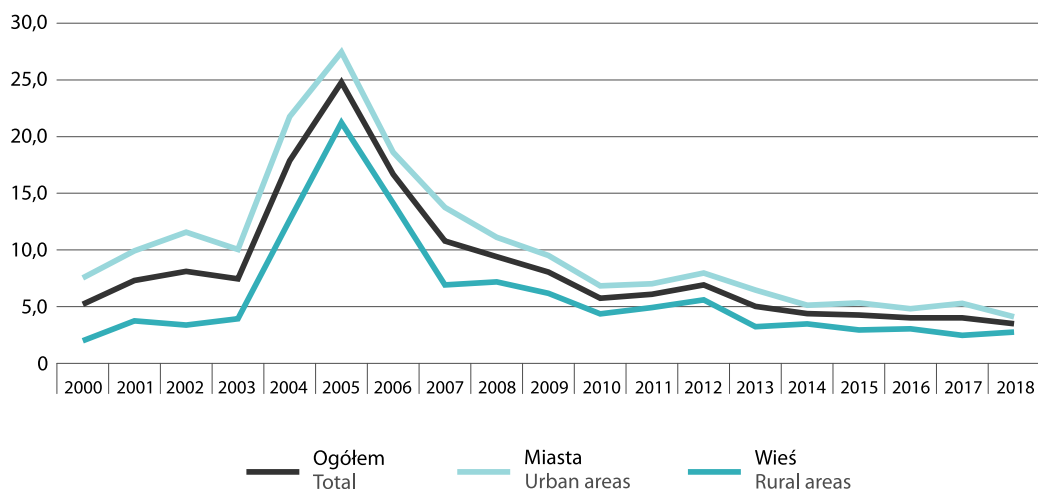
Tablica 8. Separacje orzeczone w 2018 r.
Table 8. Separations in 2018

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
Ogółem Total	122	78	44
na 100 tys. ludności per 100 thousand population	3,5	4,11	2,77
na 1000 zawartych małżeństw per 1000 contracted marriages	6,72	7,79	5,39
Z powództwa męża Petition of husband	28	21	7
Z powództwa żony Petition of wife	93	57	36
Zgodny wniosek stron Joint petition of both parties	1	–	1

W 2018 r. w województwie wielkopolskim sądy orzekły 122 separacje, o 18 mniej niż rok wcześniej. W przeliczeniu na 100 tys. ludności orzeczono 3,50 separacji (przed rokiem 4,02). Najwyższą wartość wskaźnika natężenia separacji odnotowano w województwie śląskim (5,88), przy przeciętnej dla kraju 3,27. Liczba separacji liczona na 1000 nowo zawartych małżeństw wyniosła w województwie wielkopolskim 6,72 (7,64 w poprzednim roku). Najwięcej separacji na 1000 nowo zawartych małżeństw orzeczono w województwie śląskim (12,00), przy średniej dla kraju 6,52.

Większość separacji dotyczy małżeństw zamieszkałych w miastach. W województwie wielkopolskim w 2018 r. było to 63,9% wszystkich separacji orzeczonych (72,1% w 2017 r.). W przeliczeniu na 100 tys. ludności wskaźnik separacji w miastach wyniósł 4,11, a na wsi 2,77 (przed rokiem odpowiednio 5,30 i 2,47). Najczęściej separacje orzekano wśród osób, które w momencie wniesienia powództwa o separację miały 45 lat i więcej. Udział osób wnioskujących o separację w tym wieku wyniósł 52,5% dla mężczyzn i 46,7% dla kobiet (w 2017 r. odpowiednio 46,4% oraz 37,9%). Najwięcej separacji orzeczono wobec małżeństw zawartych w wieku 24 lat i mniej. Taka sytuacja dotyczyła 39,3% mężczyzn (podobnie jak przed rokiem) i 55,7% kobiet (52,9% przed rokiem). W 2018 r. większość orzeczonych separacji w województwie wielkopolskim wniesiona była z powództwa żony (76,2% wobec 85,0% w 2017 r.). Wśród małżeństw z orzeczoną separacją 52,5% (54,3% przed rokiem) posiadało dzieci w wieku poniżej 18 lat. Wykonywanie władzy rodzicielskiej sąd najczęściej powierzał matce (57,8% orzeczonych separacji małżeństw posiadających wspólnie małoletnie dzieci na wychowaniu wobec 53,9% w 2017 r.), a następnie obojgu rodzicom (35,9% wobec 44,7%).

Wykres 10. Separacje na 100 tys. ludności
 Chart 10. Separations per 100 thousand population

Wśród powiatów województwa wielkopolskiego w 2018 r. najwięcej separacji orzeczono w Poznaniu – 19 (w 2017 r. 22). Najwyższą wartość wskaźnika separacji (na 100 tys. ludności) odnotowano w powiecie konińskim (8,48 wobec 2,32 przed rokiem) i Kaliszu (7,90 wobec 14,72), a najniższą w powiecie czarnkowsko-trzcianieckim (1,14 wobec 2,28) i krotoszyńskim (1,29; w 2017 r. nie orzeczono tu żadnej separacji).

Co roku odnotowuje się też nieliczne przypadki zniesienia separacji, tj. powrotu do małżeństwa, jednak większość pozostających w prawnej separacji małżeństw wnosi o rozwód. W województwie wielkopolskim w 2018 r. sądy orzekły zniesienie separacji w stosunku do 26 separowanych małżeństw (o 4 mniej niż w 2017 r.), a w całym kraju w stosunku do 242 (spadek o 35).

2.3. Rozwody

2.3. Divorces

W 2018 r. w województwie wielkopolskim wskutek rozwodu zostało rozwiązanych 5,8 tys. małżeństw, tj. o 2,5% mniej niż przed rokiem. W kraju liczba rozwodów zmniejszyła się w tym czasie o 3,7%.

W wielkopolskim wskaźnik orzeczonych rozwodów w przeliczeniu na 1000 ludności obniżył się z 1,70 w 2017 r. do 1,66 w 2018 r., a biorąc pod uwagę ludność w wieku 20 lat i więcej – z 2,16 do 2,11. Województwami o najwyższym wskaźniku natężenia rozwodów w 2018 r. były dolnośląskie (1,93) oraz zachodniopomorskie (1,92), natomiast najniższe wartości omawianego wskaźnika zaobserwowano w podkarpackim (1,16) i małopolskim (1,29).

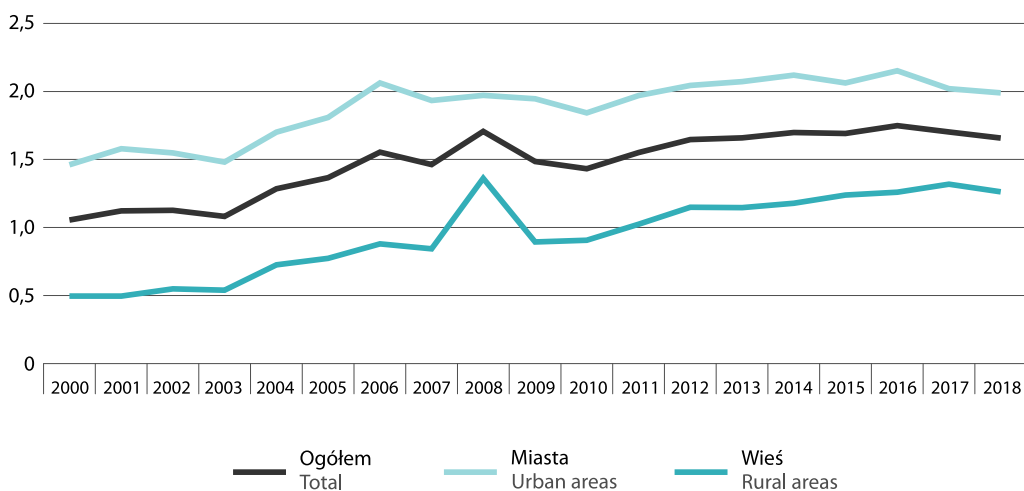
Na 1000 małżeństw zawartych w 2018 r. w województwie wielkopolskim przypadało średnio 318,5 rozwodów wobec 323,9 w 2017 r., natomiast na 1000 istniejących małżeństw – 7,0 rozwodów wobec 7,2. W kraju najwyższy wskaźnik rozwodów przypadających na 1000 nowo zawartych małżeństw zanotowano w województwach zachodniopomorskim (396,2) oraz dolnośląskim (396,0). Podobnie było w przypadku wskaźnika na 1000 istniejących małżeństw – najwyższe wartości współczynnik przyjął w zachodniopomorskim (8,8) i dolnośląskim (8,7).

Tablica 9. Rozwody w 2018 r.
Table 9. Divorces in 2018

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
Ogółem Total	5787	3779	2008
na 1000 ludności per 1000 population	1,66	1,99	1,26
na 1000 zawartych małżeństw per 1000 contracted marriages	318,5	377,6	246
Z powództwa męża Petition of husband	1973	1282	691
Z powództwa żony Petition of wife	3814	2497	1317

Więcej rozwodów notuje się w miastach niż na wsi. W 2018 r. rozwody w miastach stanowiły 65,3% ogółu orzeczeń wobec 34,7% na wsi (w 2017 r. było to odpowiednio 64,9% wobec 35,1%). Wskaźnik rozwodów na 1000 ludności wyniósł tu 1,99 wobec 1,26 na wsi (przed rokiem 2,02 wobec 1,32), a biorąc pod uwagę ludność w wieku 20 lat i więcej – 2,47 wobec 1,65 (w 2017 r. 2,51 wobec 1,73). Na 1000 nowo zawartych małżeństw w miastach przypadało w tym czasie średnio 377,6 rozwodów, podczas gdy na wsi – 246,0 (w 2017 r. odpowiednio 381,3 i 253,4), natomiast na 1000 istniejących małżeństw orzeczono 8,6 rozwodów w miastach wobec 5,2 na wsi (w 2017 r. odpowiednio 8,7 wobec 5,4).

Wykres 11. Rozwody na 100 ludności
Chart 11. Divorces per 100 thousand population

Natężenie orzeczeń rozwodowych nie jest jednakowe na obszarze całego województwa. W 2018 r. najwięcej rozwodów – w przeliczeniu na 1000 ludności – zarejestrowano w Lesznie (2,58 wobec 2,72 przed rokiem) oraz w powiecie pilińskim (2,24 wobec 2,14) i poznańskim (1,90 wobec 1,76), natomiast najmniej było ich w powiatach: kaliskim (1,04 wobec 1,34 w 2017 r.), wolsztyńskim (1,15 wobec 1,24) i ostrzeszowskim (1,21; podobnie jak przed rokiem).

Pozwy rozwodowe częściej wnoszą kobiety; w 2018 r. z powództwa żony orzeczono 65,9% rozwodów (w 2017 r. 67,6%). Niemal wszystkie rozwody (99,2%) są orzekane bez wcześniejszego wniosku o separację, tj. bezpośrednio po wniesieniu powództwa o rozwód. Najczęstszymi przyczynami rozwodów

były: niezgodność charakterów (w 2018 r. 36,5% ogółu orzeczonych rozwodów wobec 40,0% przed rokiem), niedochowanie wierności małżeńskiej (8,4% wobec 7,3%) oraz nadużywanie alkoholu (3,5% wobec 4,1%). W 79,5% ogółu rozwodów nie orzeczono o winie, w 13,4% winę orzeczono po stronie męża, w 3,9% spraw – po obu stronach, a w 3,1% – po stronie żony. W 2017 r. udziały kształtowały się na podobnym poziomie, odpowiednio 78,3%, 13,9%, 4,0% i 3,9%. Najczęściej rozwodziły się małżeństwa bezdzietne (38,4% ogólnej liczby rozwodów, 38,8% w 2017 r.) oraz z jednym dzieckiem (35,1%, 35,6% przed rokiem). Wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi sąd najczęściej powierzał matce (w 54,5% rozwodów małżeństw posiadających małoletnie dziecko na utrzymaniu; w 2017 r. 56,7%), rzadziej razem matce i ojcu (w 40,2%; wobec 37,7% przed rokiem), tylko ojcu (w 3,6% wobec 4,5%), czy też oddzielnie matce i ojcu (w 0,9% wobec 0,5%).

W 2018 r. w województwie wielkopolskim najczęściej rozwody orzekano wśród osób, które w momencie wniesienia powództwa miały 30–39 lat – 39,4% mężczyzn i 41,6% kobiet (przed rokiem odpowiednio: 40,7% i 43,5%). Najwięcej orzeczono ich wobec małżeństw zawartych w wieku 20–29 lat – 75,1% mężczyzn i 72,0% kobiet (w 2017 r. odpowiednio 74,3% i 72,7%) oraz wśród osób, których małżeństwo trwało 5–9 lat (23,0% wobec 24,5% przed rokiem) i 10–14 lat (17,6% wobec 16,5%).

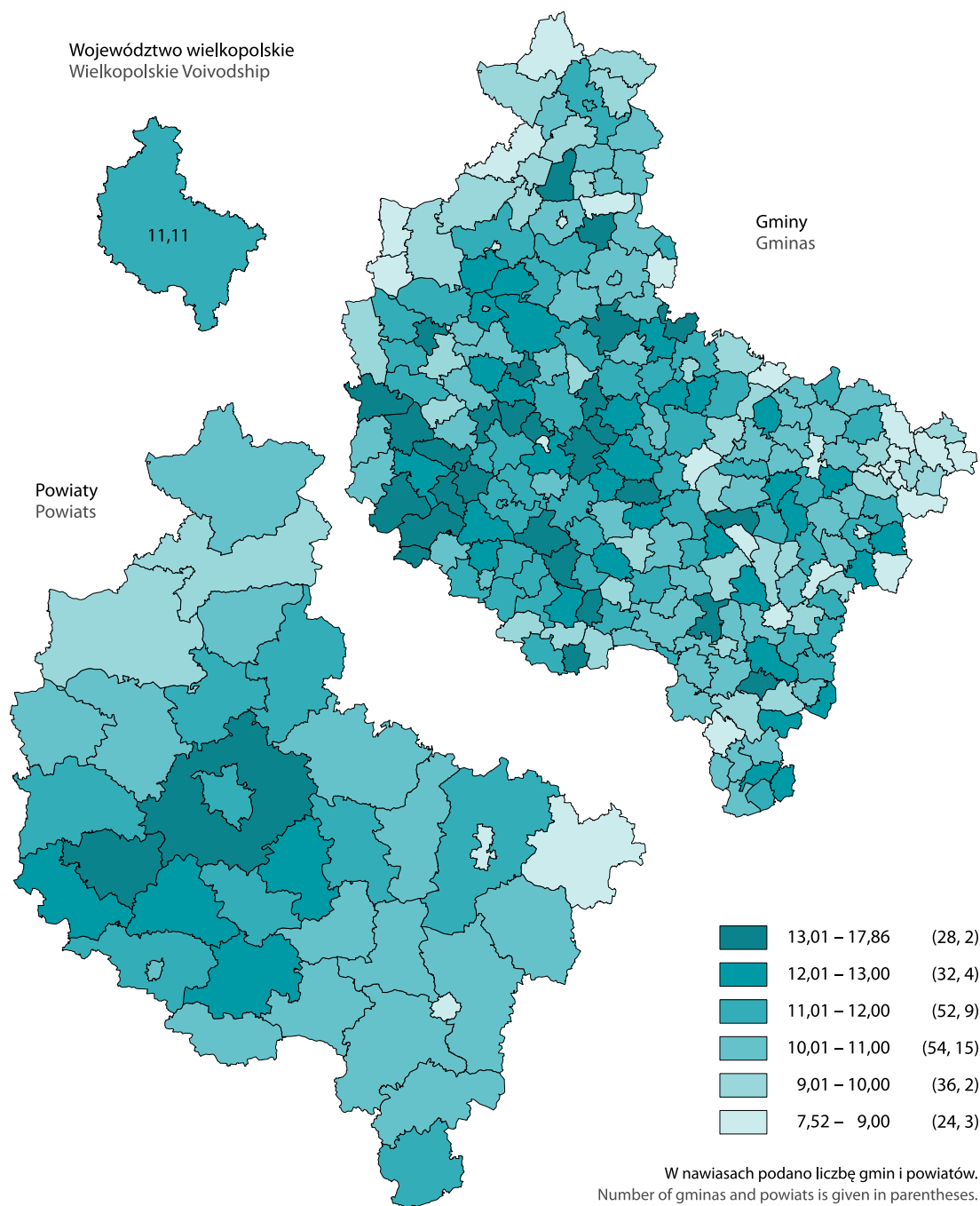
2.4. Urodzenia żywe

2.4. Live births

W 2018 r. w województwie wielkopolskim odnotowano 38,8 tys. urodzeń żywych. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba urodzeń żywych zmniejszyła się o 4,1%, przy przeciętnym spadku dla kraju w wysokości 3,4%. Wśród noworodków nieznacznie przeważali chłopcy (51,3%; w kraju 51,5%). Współczynnik urodzeń żywych w przeliczeniu na 1000 ludności w 2018 r. wyniósł 11,11 (wobec 11,61 przed rokiem). Wielkopolskie biorąc pod uwagę wartość wskaźnika natężenia urodzeń zajmuje 4. lokatę w kraju, po województwach: pomorskim (11,38), mazowieckim (11,22) i małopolskim (11,15).

W przypadku chłopców współczynnik urodzeń żywych na 1000 ludności osiągnął wartość 11,70 (wobec 12,25 w 2017 r.), a dziewczynek – 10,55 (wobec 11,00 w roku poprzednim). W miastach zaobserwowano niższe wartości tych wskaźników niż przeciętnie na wsi. W 2018 r. współczynnik urodzeń wyniósł 10,60 w miastach, podczas gdy na wsi osiągnął 11,71 (w 2017 r. odpowiednio 11,01 wobec 12,32).

Mapa 10. Urodzenia żywe na 1000 ludności w 2018 r.
 Map 10. Live births per 1000 population in 2018

Natężenie urodzeń w przekroju terytorialnym było zróżnicowane. Najwięcej urodzeń na 1000 ludności odnotowano w powiatach: grodziskim (gdzie współczynnik wyniósł 13,21 wobec 13,82 w 2017 r.), poznańskim (13,15 wobec 13,94) oraz wolsztyńskim (12,37 wobec 12,10), a najmniej w Koninie (8,41 wobec 8,30 przed rokiem) i powiecie kolskim (8,63 wobec 9,41). W ujęciu gminnym największe natężenie urodzeń żywych w 2018 r. obserwowano w Komornikach (17,86 wobec 20,84 w 2017 r.), Kleszczewie (16,75 wobec 13,98), Kórniku (15,61 wobec 17,09) i Rokietnicy (15,08 wobec 16,52) – w powiecie poznańskim, Skokach (15,00 wobec 12,55) w powiecie wągrowieckim oraz Krzykosach (14,88 wobec 12,76) w powiecie średzkim.

Znaczący wpływ na kształtowanie się procesu urodzeń ma liczba kobiet w wieku rozrodczym. W ciągu roku w województwie wielkopolskim populacja kobiet w wieku 15–49 lat zmniejszyła się o 0,6%. Spadek ten dotyczył miast (o 1,2%), natomiast na wsi odnotowano niewielki wzrost liczebności w tej grupie kobiet (o 0,2%). Największa aktywność prokreacyjna kobiet przypada między 25 a 34 rokiem życia (66,6% wszystkich urodzeń, przed rokiem 67,1%). W cząstkowych grupach wieku (25–29 i 30–34 lata) obserwowano spadek liczebności kobiet w stosunku do 2017 r. odpowiednio o 3,4% i 3,3%.

Wiek środkowy matek w województwie wielkopolskim, w 2018 r. ukształtował się na poziomie 29,9 lat, tj. podobnie jak przed rokiem. Poziom mediany wieku matek zależy od stopnia wykształcenia kobiet. W przypadku matek mających wyższe wykształcenie mediana wyniosła 31,0 lat (podobnie jak przed rokiem), dla kobiet z wykształceniem policealnym – 29,6 lat (wobec 29,1 lat w 2017 r.), z wykształceniem średnim – 28,9 lat (wobec 28,6 lat), zasadniczym zawodowym – 28,1 lat (wobec 28,4 lat), gimnazjalnym – 20,8 lat (wobec 20,7 lat), podstawowym – 28,4 lat (podobnie jak przed rokiem) i niepełnym podstawowym – 27,3 lat (wobec 22,5 lat).

Tablica 10. Urodzenia żywe w 2018 r. według wieku i poziomu wykształcenia^a matki

Table 10. Live births by age and educational level of mother^a in 2018

Poziom wykształcenia matki Educational level of mother	Ogółem Total	Wiek matki Mother's age						
		19 lat i mniej and less	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45 lat i więcej and more
Ogółem Total	38778	921	5484	13346	12468	5533	994	32
Wyższe Tertiary	18426	–	754	6718	7493	3010	443	8
Policealne Post-secondary	330	–	55	120	111	33	9	2
Średnie Secondary	13215	129	2829	4727	3592	1615	312	11
Zasadnicze zawodowe Basic vocational	4864	190	1321	1372	1040	739	193	9
Gimnazjalne Lower secondary	1143	487	361	227	68	–	–	–
Podstawowe Primary	723	104	156	151	150	125	35	2
Niepełne podstawowe Incomplete primary	34	9	2	12	4	5	2	–

a W podziale według wykształcenia matki nie uwzględniono urodzeń o nieustalonym wykształceniu matki.
a Data by education level exclude cases in which education level of mother is unknown.

Wśród urodzeń przeważają urodzenia pojedyncze. W 2018 r. w województwie wielkopolskim odnotowano ich 37,7 tys., co stanowiło 97,2% wszystkich urodzeń żywych (podobnie jak przed rokiem). Z ciąży bliźniaczych urodziło się w tym czasie 1067 dzieci (o 4,2% mniej niż w 2017 r.), a z trójczajnych – 23 dzieci (tj. o 39,5% mniej niż przed rokiem).

W 2018 r. w województwie wielkopolskim z nieformalnych związków urodziło się 29,8% dzieci wobec 26,4% przed rokiem (w kraju odpowiednio 26,4% wobec 24,1%). Podobnie jak w kraju, częściej dzieci pozamałżeńskie rodzą się w miastach (32,7%) niż na wsi (26,6%). W kraju największy odsetek urodzeń pozamałżeńskich zanotowano w województwach lubuskim (43,0%) oraz zachodniopomorskim (42,6%), natomiast najmniejszy zaobserwowano w tym czasie w województwach podkarpackim (14,3%) oraz małopolskim (15,3%).

W przekroju terytorialnym województwa wielkopolskiego największy udział urodzeń pozamałżeńskich odnotowano w powiatach międzychodzkiem (46,0%, wzrost o 10,4 p.proc. w porównaniu z 2017 r.), chodzieskim (41,6%, wzrost o 5,8 p.proc.) oraz Lesznie (40,2%, wzrost o 4,4 p.proc.). Najmniejszy odsetek wystąpił w powiatach kaliskim (20,6%, wzrost o 3,2 p.proc. w stosunku do 2017 r.) i ostrzeszowskim (21,5%, wzrost o 1,2 p.proc.).

2.5. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności

2.5. Female fertility rate and reproduction rates

Płodność kobiet mierzy się współczynnikiem obliczonym jako iloraz liczby urodzeń żywych i liczby kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat). Oprócz ogólnych współczynników płodności podaje się również współczynniki grupowe (częstkowe), obliczone jako ilorazy liczby urodzeń żywych z kobiet w danej grupie wieku i liczby kobiet w tej samej grupie wieku. Urodzenia z matek w wieku poniżej 15 lat zalicza się do grupy 15–19 lat; urodzenia z matek w wieku 50 lat i więcej zalicza się do grupy 45–49 lat.

Współczynniki reprodukcji ludności:

- **współczynnik dzietności** oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu częściowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie,
- **współczynnik reprodukcji brutto** przedstawia liczbę córek urodzonych przeciętnie przez kobietę przy założeniu, że kobieta w wieku rozrodczym będzie rodzić z częstością, jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w roku, dla którego oblicza się współczynnik reprodukcji (niezmiennie współczynniki płodności),
- **współczynnik dynamiki demograficznej** jest to stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w danym okresie.

Miarą wykorzystywaną w analizach dotyczących urodzeń jest płodność kobiet, mierzona współczynnikiem płodności, wyrażającym stosunek liczby urodzeń żywych do liczby kobiet będących w wieku rozrodczym. W 2018 r. współczynnik płodności w województwie wielkopolskim wyniósł 46,42, tj. o 1,73 niżej niż w roku poprzednim. Współczynnik płodności bardziej obniżył się na wsi (o 2,18 do 47,80 wobec spadku o 1,34 do 45,22 w miastach).

W 2018 r. w województwie wielkopolskim najwyższy współczynnik płodności charakteryzował powiaty: grodziski (54,62 wobec 56,69 w roku poprzednim), gostyński (53,24 wobec 53,93) i wolsztyński (53,08 wobec 49,97), natomiast najniższy powiat kolski (37,14 wobec 40,35) oraz miasta na prawach powiatu Konin (37,18 wobec 36,04) i Kalisz (39,31 wobec 37,48).

Tablica 11. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności w 2018 r.

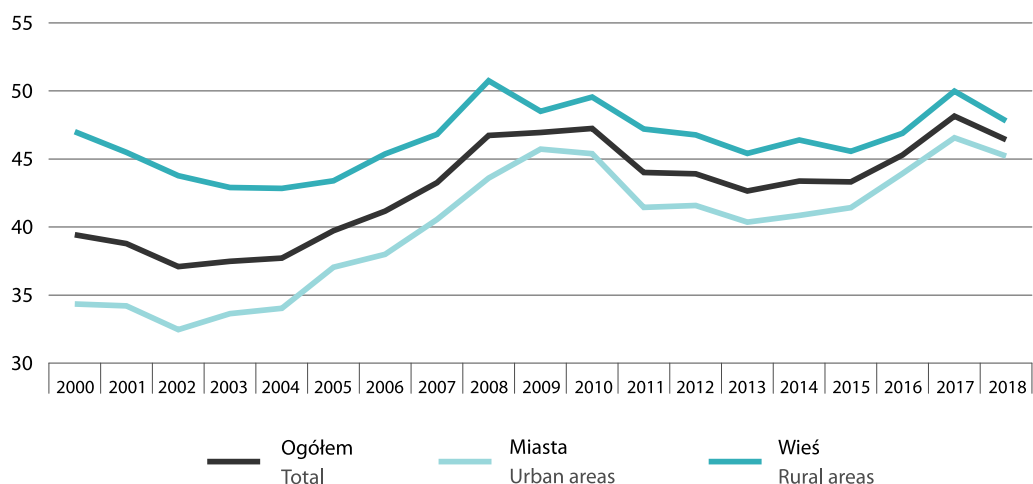
Table 11. Female fertility and reproduction rates of population in 2018

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
Płodność – urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku: Fertility – live births per 1000 women aged:			
15–49 ^{ab} lat years	46,42	45,22	47,80
15–19 ^a	10,91	10,35	11,44
20–24	56,69	51,73	61,34
25–29	110,21	105,45	115,42
30–34	87,84	87,06	88,84
35–39	38,06	38,71	37,23
40–44	7,43	7,75	7,05
45–49 ^b lat years	0,29	0,30	0,27
Współczynniki: Rates:			
Dzietności ogólnej Total fertility	1,552	1,501	1,603
Reprodukcji brutto Gross reproduction	0,756	0,732	0,781
Dynamiki demograficznej Demographic dynamics	1,104	0,990	1,261

ab łącznie z urodzeniami z matek w wieku: a – poniżej 15 lat, b – 50 lat i więcej.
ab Including births from mothers aged: a – below 15, b – 50 and more.

Wykres 12. Płodność kobiet – urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat

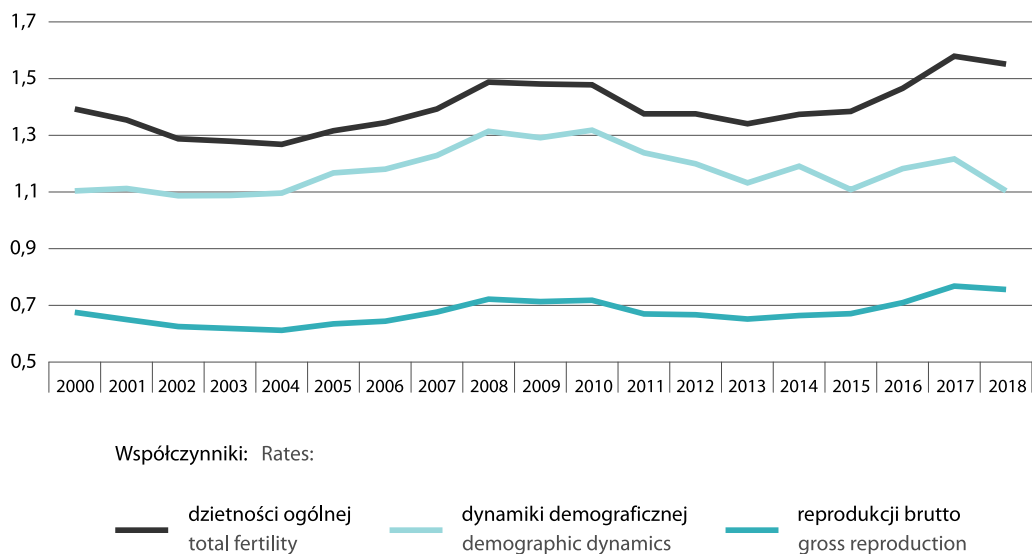
Chart 12. Female fertility – live births per 1000 women aged 15–49 years

W 2018 r. najwięcej dzieci urodziły matki w wieku 25–29 lat (34,4% ogółu urodzeń żywych wobec 34,0% w 2017 r.). Płodność, mierzona relacją liczby urodzeń żywych do 1000 kobiet, wyniosła w tej grupie 110,21 wobec 110,17 w roku poprzednim. Najwyższy współczynnik płodności wśród kobiet w wieku 25–29 lat zanotowano w powiatach: grodzkim (146,08 wobec 124,69 w 2017 r.), średzkim (130,99 wobec 127,66), wolsztyńskim (128,21 wobec 130,19), poznańskim (127,54 wobec 131,07) i gostyńskim (126,57 wobec 125,42), a najniższy w powiatach kolskim (84,31 wobec 103,67) i pilskim (90,99 wobec 100,96). Odsetek urodzeń w grupie kobiet w wieku od 30 do 34 lat wyniósł 32,2% wobec 33,1% w 2017 r. Współczynnik płodności w tej grupie przyjął wartość 87,84 wobec 91,56 w 2017 r. W wieku 30–34 lata najczęściej rodziły kobiety z powiatu poznańskiego (współczynnik płodności na poziomie 114,27 wobec 118,55 przed rokiem) i wolsztyńskiego (102,41 wobec 86,23). Najmniej urodzeń na 1000 kobiet z tej grupy wieku obserwowano w powiatach złotowskim (64,08 wobec 73,17) i chodzieskim (68,19 wobec 77,71).

W 2018 r. w województwie wielkopolskim współczynnik dzietności był niższy i wyniósł 1,552 (przed rokiem 1,579). Współczynnik dzietności ogólnej przyjmował wyższe wartości wśród mieszkańców wsi, gdzie na 1 kobietę przypadało średnio 1,603 dzieci (wobec 1,655 w 2017 r.), podczas gdy w miastach – 1,501 dzieci (wobec 1,509). Poziom notowanej reprodukcji nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń, gdyż współczynnik dzietności jest niższy od optymalnej wielkości wskaźnika korzystnego dla stabilnego rozwoju demograficznego (2,10–2,15).

Wykres 13. Współczynniki reprodukcji ludności
Chart 13. Reproduction rates of population

W 2018 r. wyższy poziom współczynnika dzietności kobiet niż wielkopolskim odnotowano w pomorskim (1,598) i mazowieckim (1,564). Mimo, że były to najwyższe współczynniki w kraju, to nadal były one poniżej wartości optymalnej. W Polsce analizowany wskaźnik kształtował się na poziomie 1,435 (wobec 1,453 w 2017 r.). Również w żadnym powiecie województwa wielkopolskiego współczynnik dzietności w 2018 r. nie zbliżył się do poziomu zapewniającego stabilność demograficzną. Najwyższą wartość miernik ten przyjął w powiatach: poznańskim (1,774 wobec 1,815 w 2017 r.), wolsztyńskim (1,764 wobec 1,632) oraz grodzkim (1,741 wobec 1,792), natomiast najniżej kształtował się on w powiecie kolskim (1,258 wobec 1,363) i Koninie (1,301 wobec 1,248).

Modyfikacją współczynnika dzietności, przy wyodrębnieniu z ogólnej liczby urodzeń żywych urodzeń dzieci płci żeńskiej, jest współczynnik reprodukcji brutto wyrażający stopień zastępowalności pokoleń matek przez córki z założeniem, że wszystkie córki osiągną (dożyją) wieku swoich matek w momencie ich urodzenia. W 2018 r. w województwie wielkopolskim wartość współczynnika reprodukcji brutto

wyniosła 0,756 (0,768 w 2017 r.), co przy założeniu stałego wzorca płodności z danego roku oznacza, że na 100 kobiet w wieku rozrodczym przypadało 76 żywo urodzonych córek (77 w 2017 r.). W kraju wskaźnik ten osiągnął poziom 0,696 (w 2017 r. 0,707). Wyższe wartości współczynnika reprodukcji brutto odnotowano na wsi, gdzie wyniósł on 0,781 w 2018 r. (0,809 w 2017 r.) wobec 0,732 w miastach (0,730 przed rokiem), co oznacza, że przy takich samych warunkach płodności generacja matek w województwie wielkopolskim zostałaby zastąpiona przez mniejszą populację córek, która w miastach stanowiłaby 73,2% wyjściowej populacji matek, a na wsi 78,1%. W przekroju powiatów województwa wielkopolskiego w 2018 r. wartość współczynnika reprodukcji brutto wahała się od 0,613 w Koninie (w 2017 r. 0,625) do 0,870 w powiecie poznańskim (0,882 przed rokiem).

W 2018 r. współczynnik dynamiki demograficznej w województwie wielkopolskim wyniósł 1,104 (przed rokiem 1,216), co oznacza, że na każde 100 zgonów odnotowano 110 urodzeń żywych (122 w 2017 r.). W kraju przeciętnie wartość współczynnika wyniosła 0,937 (0,998 w 2017 r.). Współczynnik dynamiki demograficznej był wyższy na wsi, gdzie jego wartość wyniosła 1,261 wobec 0,990 w miastach (przed rokiem 1,382 wobec 1,094). W 2018 r. w 24 powiatach województwa wielkopolskiego poziom współczynnika dynamiki demograficznej przekraczał 1,00. Najbardziej wyróżniał się powiat poznański, gdzie jego wartość wyniosła 1,713, tj. na 100 zgonów przypadało 171 urodzeń żywych (przed rokiem 197). Wysokie wartości zanotowano także w powiatach wolsztyńskim i grodziskim, gdzie na 100 zgonów przypadało odpowiednio 144 i 140 urodzeń żywych (w 2017 r. 132 i 154 urodzenia żywe). Najniższą wartością współczynnika dynamiki demograficznej charakteryzował się Kalisz, gdzie w przeliczeniu na 100 zgonów przypadało 70 urodzeń żywych (wobec 71 przed rokiem).

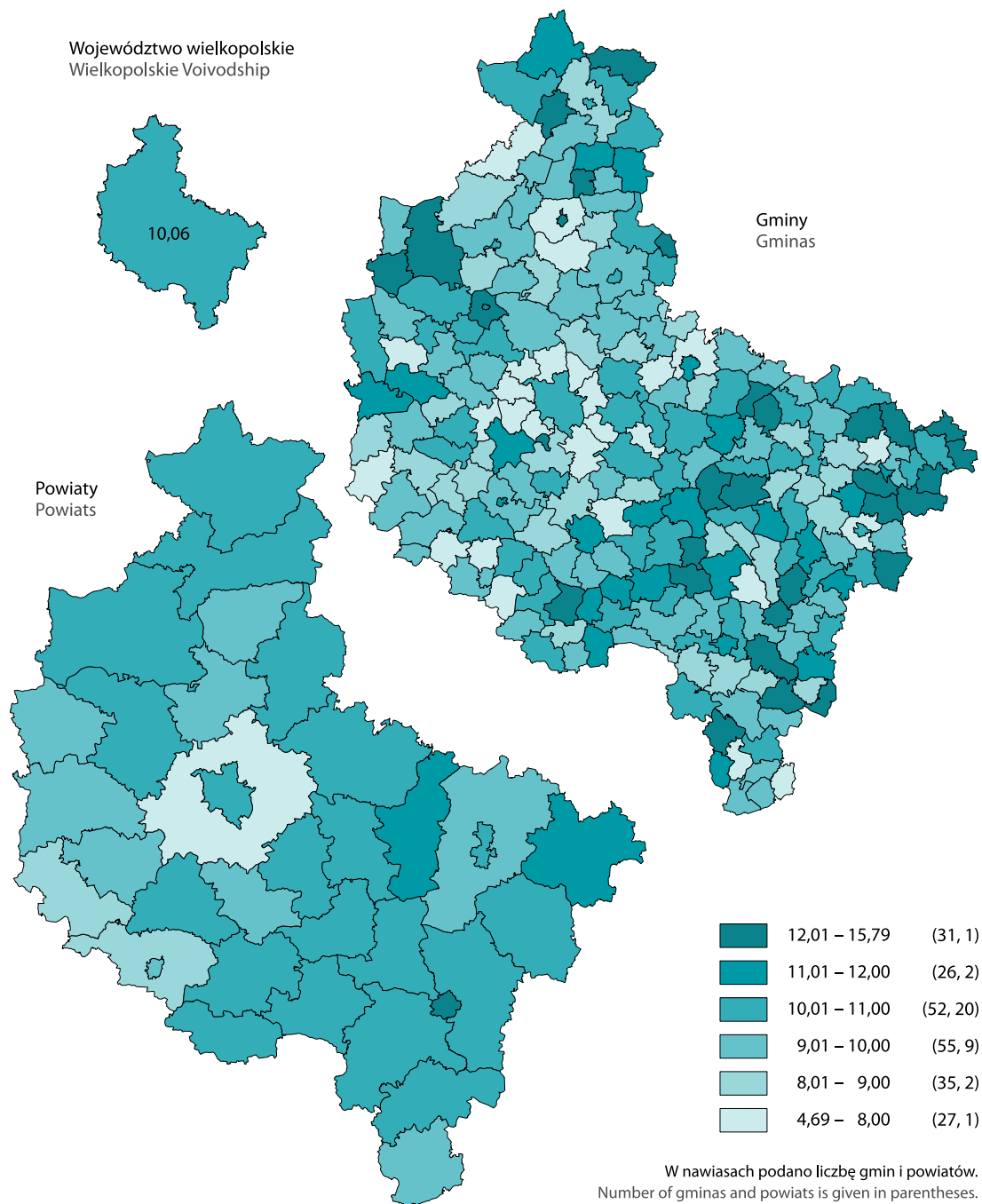
2.6. Umieralność i trwanie życia

2.6. Mortality and life expectancy

W 2018 r. w województwie wielkopolskim zanotowano 35,1 tys. zgonów, tj. o 5,6% więcej niż przed rokiem. Współczynnik zgonów na 1000 ludności przeciętnie wyniósł 10,06 wobec 9,54 w 2017 r. W kraju natężenie zgonów było wyższe niż przeciętnie w województwie (10,78 wobec 10,48 przed rokiem). Wielkopolskie zajęło 4. lokatę, a województwami z najniższymi wskaźnikami zgonów były: podkarpackie (9,22), małopolskie (9,56) i pomorskie (9,62).

W przekroju terytorialnym województwa wielkopolskiego stosunkowo najwyższą umieralność w 2018 r. odnotowano w Kaliszu, gdzie na 1000 ludności przypadło 12,86 zgonów (12,06 w 2017 r.), a także w powiecie kolskim (11,38 wobec 10,63 przed rokiem) i słupeckim (11,03 wobec 9,63), natomiast najniższe natężenie zgonów zaobserwowano w powiecie poznańskim (7,68 wobec 7,06).

Mapa 11. Zgony na 1000 ludności w 2018 r.
 Map 11. Deaths per 1000 population in 2018

W województwie wielkopolskim, podobnie jak w kraju, obserwuje się zjawisko nadumieralności mężczyzn. W przypadku mężczyzn wskaźnik zgonów w 2018 r. kształtował się na poziomie 10,65 (w kraju 11,50), natomiast wśród kobiet wyniósł on 9,50 (w kraju 10,11). Współczynniki umieralności mężczyzn były wyższe niż kobiet we wszystkich grupach wieku za wyjątkiem grup od 1 do 4 lat oraz od 10 do 14 lat. Szczególnie wysoka nadumieralność mężczyzn występuje w grupie wieku 25–29 lat. W 2018 r. w tej grupie wieku natężenie zgonów mężczyzn 4,4-krotnie przekraczało natężenie zgonów wśród kobiet. Ponad 4-krotnie większy wskaźnik wystąpił również wśród mężczyzn w przedziale wieku 35–39 lat, a około 3-krotnie w grupie 40–44 lata oraz 2,7-krotnie w grupie 20–24 lata i 30–34 lata.

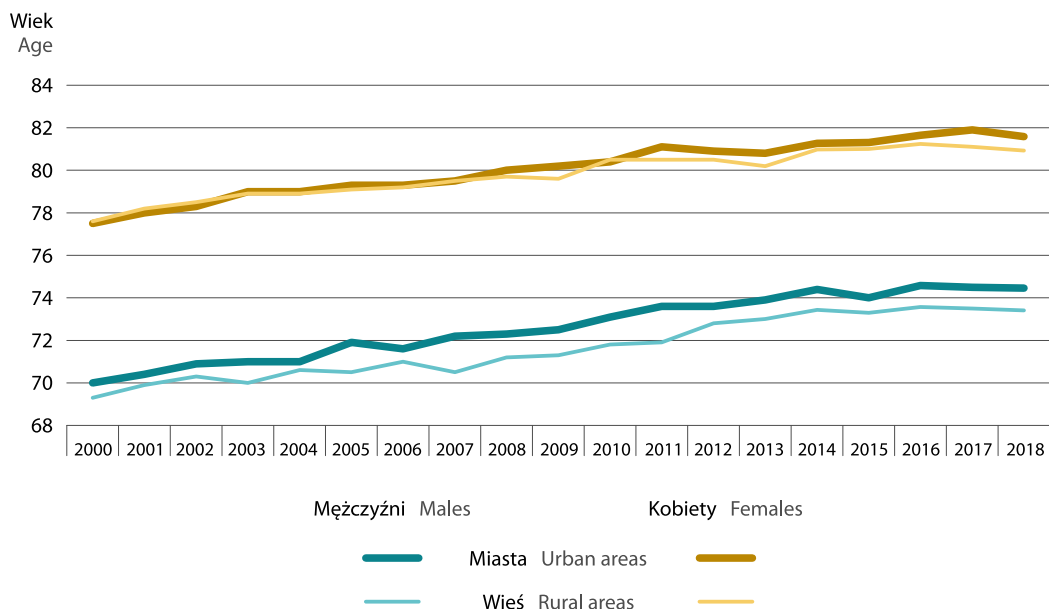
Wiek środkowy osoby zmarłej w 2018 r. wyniósł 76,2 lat i był nieznacznie niższy niż przed rokiem (76,3 lat). W kraju mediana wieku zmarłych ukształtowała się na poziomie 77,2 lat wobec 77,3 lat w 2017 r. Wiek środkowy zmarłych kobiet (81,9 lat) był o 11 lat wyższy niż mężczyzn (70,9 lat). Mediana wieku zmarłej ludności miejskiej była wyższa o ponad rok niż wiejskiej (76,7 lat wobec 75,5 lat).

Przeciętne dalsze trwanie życia wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku x lat, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

Zjawisko nadumieralności mężczyzn znajduje odzwierciedlenie w parametrach trwania życia kobiet i mężczyzn. W województwie wielkopolskim w 2018 r. średnia długość życia mężczyzn wynosiła 74,0 lata wobec 74,1 lat w 2017 r. Przeciętne dalsze trwanie życia kobiet było o 7,3 lat dłuższe niż mężczyzn (81,3 lat wobec 81,6 lat przed rokiem). W miastach żyje się przeciętnie dłużej niż na obszarach wiejskich. Przeciętne trwanie życia mężczyzn w miastach było o 1 rok dłuższe niż na wsi, a kobiet średnio – o 0,7 lat dłuższe. Mężczyźni w województwie wielkopolskim żyli nieco dłużej niż przeciętnie w kraju (o 0,1 lat), natomiast kobiety – krócej (o 0,3 lat).

Wykres 14. Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku 0 lat

Chart 14. Life expectancy at 0 age

W 2018 r. w województwie wielkopolskim zarejestrowano 158 zgonów niemowląt, tj. o 2 więcej niż przed rokiem. Współczynnik liczony na 1000 urodzeń żywych wyniósł 4,07 i był wyższy od notowanego w 2017 r. (3,86), przy przeciętnej wartości dla kraju 3,85 (wobec 3,99 przed rokiem).

Częściej umierali chłopcy (4,83 na 1000 urodzeń żywych wobec 3,28 w przypadku dziewczynek; w 2017 r. 4,62 wobec 3,05), więcej zgonów niemowląt odnotowano na wsi (średnio 4,67 zgonów na 1000 urodzeń żywych wobec 3,52 w miastach; w 2017 r. 4,52 wobec 3,24). W 2018 r. stosunkowo największe natężenie zgonów wśród niemowląt wystąpiło w powiatach szamotulskim (8,03 wobec 4,66 w 2017 r.), kolskim (7,95 wobec 4,84) oraz w Lesznie (7,61 wobec 4,11), a najmniejsze w powiatach wrześcińskim (1,17 wobec 1,11) i wągrowieckim (1,29 wobec 1,19). Jedynym powiatem, w którym nie odnotowano zgonów niemowląt w 2018 r. był powiat słupecki.

W 2018 r. w województwie wielkopolskim z ogólnej liczby zmarłych niemowląt 76,6% zmarło przed ukończeniem pierwszego miesiąca życia (w okresie noworodkowym), w tym 58,9% wszystkich przypadków w okresie pierwszego tygodnia życia (w ubiegłym roku odpowiednio 71,2% i 50,0%). Najwięcej zgonów niemowląt dotyczyło tych, których waga wynosiła poniżej 2500 g – 70,3%, w tym 46,2% niemowląt ważyło poniżej 1000 g (wobec 67,9% i 35,9% w 2017 r.).

2.7. Zgony według przyczyn

2.7. Deaths by causes

Do najczęstszych przyczyn zgonów (według Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych – X Rewizja) w województwie wielkopolskim należą choroby układu krążenia oraz nowotwory. W 2017 r. choroby układu krążenia doprowadziły do 35,5% zgonów (w 2017 r. do 36,6%), a ich liczebność w stosunku do 2016 r. zmniejszyła się nieznacznie (o 0,1%). W przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadało 33,9 zgonów spowodowanych tą przyczyną (32,4 zgonów wśród mężczyzn i 35,3 w grupie kobiet; w 2016 r. odpowiednio: 34,0, 32,5 i 35,4). Wielkopolskie na tle innych województw charakteryzowało się najniższym wskaźnikiem umieralności w następstwie chorób układu krążenia, zajmując 1. lokatę przed kujawsko-pomorskim (36,5) i warmińsko-mazurskim (38,9), przy przeciętnym poziomie współczynnika w kraju równym 43,5 (w 2016 r. 43,7).

Częściej niż przeciętnie w województwie choroby układu krążenia były przyczyną zgonów m.in. w powiatach: pleszewskim (43,0 zgony na 10 tys. ludności wobec 45,6 zgonów w 2016 r.), krotoszyńskim (42,6 wobec 39,7), ostrzeszowskim (42,4 wobec 45,7), rawickim (42,2 wobec 40,2), kolskim (41,5 wobec 43,4) oraz jarocińskim (41,4 wobec 41,0).

Umieralność z powodu chorób układu krążenia jest zróżnicowana ze względu na wiek. W 2017 r. wśród osób starszych (w wieku 65 lat i więcej) choroby te stanowiły przyczynę 41,0% wszystkich zgonów, natomiast wśród osób w wieku poniżej 65 lat – 19,7% (w 2016 r. odpowiednio 42,4% i 20,5%).

Odsetek zgonów wskutek chorób nowotworowych w 2017 r. ukształtował się na poziomie 28,6% (28,9% w 2016 r.), a ich liczba w ciągu roku wzrosła o 1,7%. Na 10 tys. ludności przypadało przeciętnie 27,3 zgonów wywołanych tą przyczyną (w 2016 r. 26,8). Wśród mężczyzn wskaźnik był wyższy i wyniósł 31,0 zgonów wobec 23,7 zgonów wśród kobiet (w 2016 r. 30,4 wobec 23,4). W kraju wskutek choroby nowotworowej zanotowano średnio 27,8 zgonów na 10 tys. ludności (w 2016 r. 27,6).

W przekroju terytorialnym województwa wielkopolskiego w 2017 r. największe natężenie zgonów spowodowanych chorobą nowotworową wystąpiło w powiecie kościańskim (31,9 zgonów na 10 tys. ludności wobec 26,9 w 2016 r.), Poznaniu (31,7 wobec 31,2) oraz powiecie obornickim (31,2 wobec 27,4), natomiast najmniejsze w powiatach poznańskim (21,8 wobec 21,3) oraz wągrowieckim (22,6 wobec 28,9).

W 2017 r. w wielkopolskim choroby nowotworowe stanowiły przyczynę ponad jednej trzeciej wszystkich zgonów w grupie wieku poniżej 65 lat (34,4% wobec 36,1% w 2016 r.). W grupie osób starszych, tj. powyżej 65 roku życia zanotowano mniejszy udział zgonów spowodowanych tą przyczyną (26,5% wobec 26,3% w 2016 r.).

Liczba zgonów spowodowanych chorobami układu oddechowego wzrosła w skali roku o 8,2% do poziomu 2,2 tys. Dotyczyło to zwłaszcza kobiet, dla których wzrost wyniósł 11,2% wobec 5,8% w grupie mężczyzn. Odsetek zgonów z tej przyczyny w ciągu roku zwiększył się o 0,4 p.proc. do 6,7%.

Zwiększyła się również liczba zgonów, których przyczyną były choroby układu trawiennego (wzrost o 2,0%), a ich udział w ogólnej liczbie zgonów obniżył się nieznacznie z 3,4% do 3,3%.

W 2017 r. w województwie wielkopolskim najczęstszymi przyczynami zgonów niemowląt były stany rozpoczynające się w okresie okołoporodowym, tzn. powstające w trakcie trwania ciąży i w okresie pierwszych 6 dni życia noworodka (46,2% ogólnej liczby zgonów niemowląt) oraz wady rozwojowe wrodzone (43,6%). W 2016 r. odsetki te wyniosły odpowiednio 45,6% i 44,3%.

2.8. Przyrost naturalny

2.8. Natural increase

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

Tablica 12. Przyrost naturalny w 2018 r.

Table 12. Natural increase in 2018

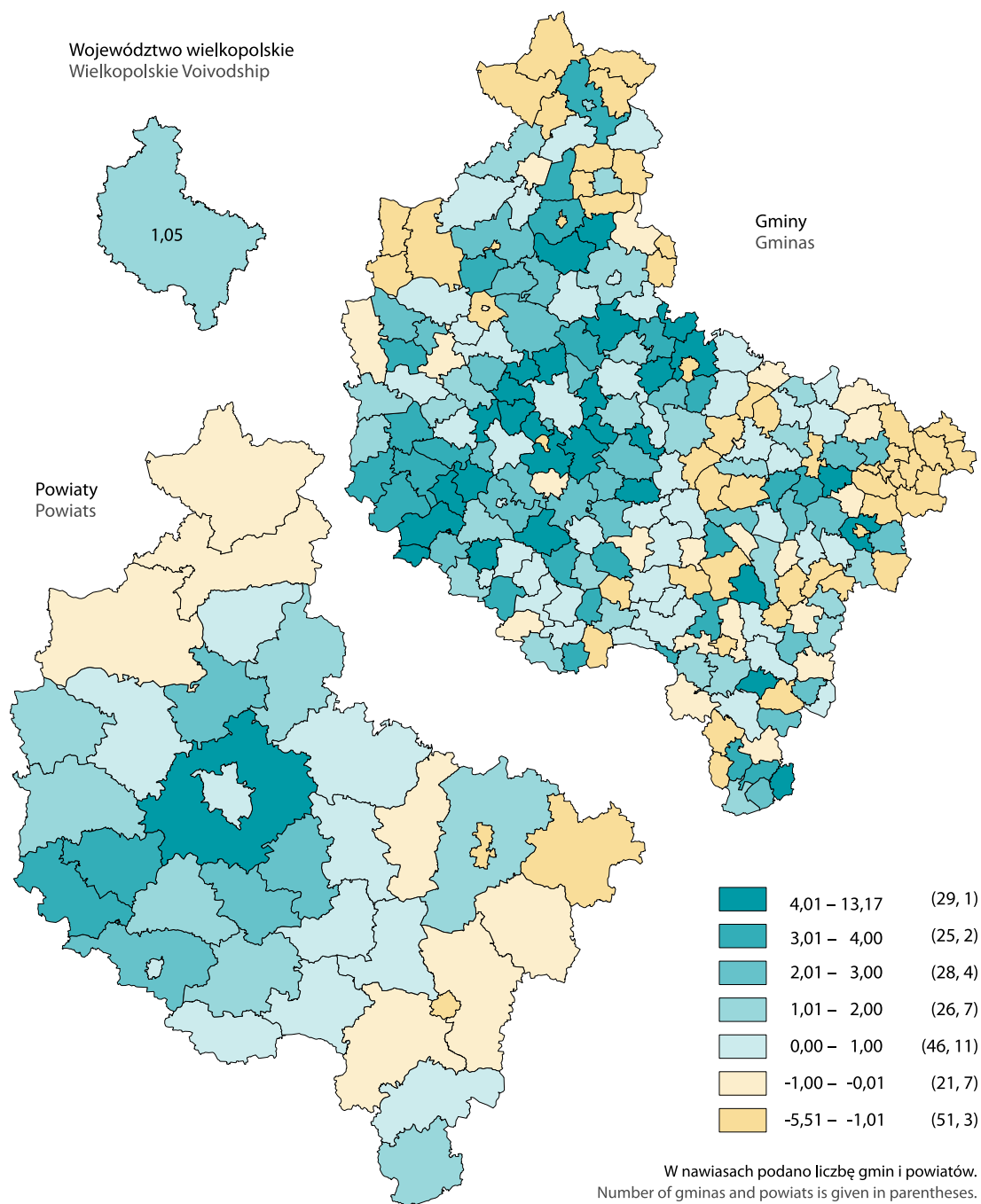
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
W liczbach bezwzględnych In absolute numbers			
Ogółem Total	3657	-204	3861
Mężczyźni Males	1783	57	1726
Kobiety Females	1874	-261	2135
Na 1000 ludności Per 1000 population			
Ogółem Total	1,05	-0,11	2,43
Mężczyźni Males	1,05	0,06	2,17
Kobiety Females	1,05	-0,26	2,68

W wyniku spadku liczby urodzeń i wzrostu liczby zgonów, w 2018 r. w województwie wielkopolskim zaobserwowano niższy niż przed rokiem przyrost naturalny. Współczynnik przyrostu naturalnego ogółem w przeliczeniu na 1000 ludności wyniósł +1,05 wobec +2,06 w 2017 r. Oznacza to, że 2018 r., w wyniku ruchu naturalnego, na każde 100 tys. ludności województwa przybyło 105 osób. W miastach odnotowano ubytek ludności (z przyrostu w wysokości +0,95 do -0,11), natomiast na wsi współczynnik przyrostu naturalnego obniżył się, ale pozostał dodatni (z +3,40 do +2,43). Na tle innych województw wielkopolskie zajmowało 3. miejsce, a najwyższy przyrost ludności zaobserwowano w pomorskim (1,76) i małopolskim (1,59).

W 2018 r. w większości powiatów przyrost naturalny był dodatni, a największy obserwowano w powiatach: poznańskim (gdzie współczynnik wyniósł +5,47 wobec +6,87 w 2017 r.), wolsztyńskim (+3,89 wobec +2,93) i grodziskim (+3,79 wobec +4,87). Ujemne wartości współczynnik przyrostu naturalnego przyjął w 10 powiatach, a najniższe odnotowano w Kaliszu (-3,89 wobec -3,46 w 2017 r.), powiecie kolskim (-2,75 wobec -1,22) oraz w Koninie (-2,51 wobec -1,28). Obraz znacznie bardziej zróżnicowany ujawnia się przy analizowaniu przyrostu naturalnego w przekroju gminnym. W gminach miejskich przeciętna wartość współczynnika w 2018 r. wynosiła -0,50 (wobec +0,59 w 2017 r.), wahając się między -4,66

w Puszczykowie (powiat poznański) a +3,45 w Sulmierzycach (powiat krotoszyński). Dla gmin miejsko-wiejskich średnia wartość współczynnika była dodatnia i kształtowała się na poziomie +1,47 (w 2017 r. +2,34), przy czym wartości rozkładały się między -5,51 w gminie Dąbie (powiat kolski) a +9,28 w Kórniku (poznański). Duże zróżnicowanie wartości współczynnik przyrostu naturalnego przyjmował w gminach wiejskich (średnia +2,47 wobec +3,63 w 2017 r.). Najniżej kształtował się w gminach: Lipka w powiecie złotowskim (-4,48), Miasteczko Krajeńskie – w pilskim (-4,37) i Olszówce – w kolskim (-4,18), natomiast najwyższe wartości odnotowano w gminach powiatu poznańskiego: Komorniki (+13,17), Kleszczewo (+11,25) i Dopiewo (+8,63).

Mapa 12. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2018 r.
 Map 12. Natural increase per 1000 population in 2018

Rozdział 3

Chapter 3

Migracje ludności

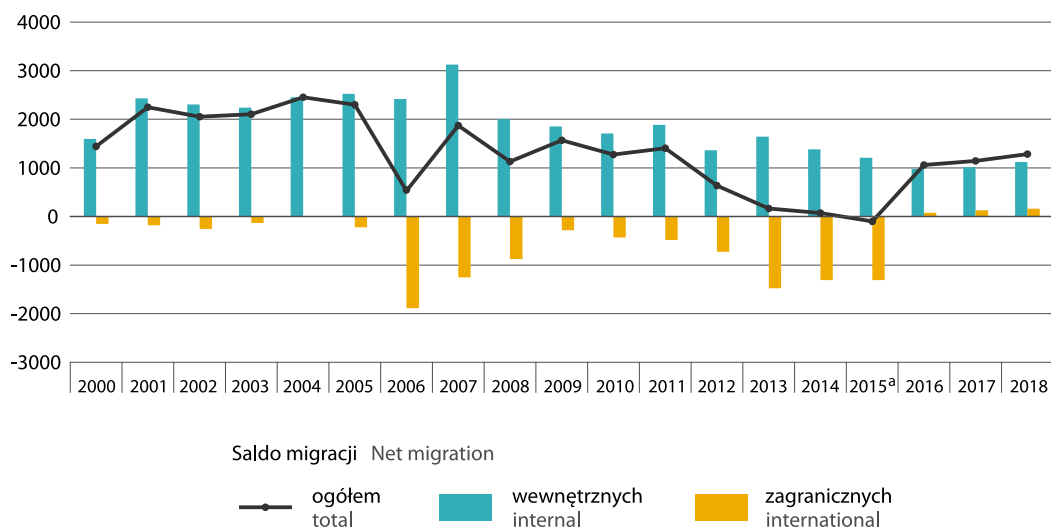
Migration of population

Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) w połączeniu z przekroczeniem granicy jednostki administracyjnej podziału terytorialnego kraju (migracje wewnętrzne) lub granicy państwa (migracje zagraniczne).

Saldo migracji jest to różnica między napływem i odpływem ludności w danej jednostce administracyjnej (terytorialnej).

Obok zjawisk ruchu naturalnego, ważnym czynnikiem wpływającym na sytuację demograficzną województwa są migracje, zarówno wewnętrzne – rozpatrywane w skali kraju i województwa – jak i zagraniczne. W województwie wielkopolskim od kilkunastu lat (za wyjątkiem 2015 r.) obserwuje się dodatnie saldo migracji ludności – liczba zameldowań na pobyt stały przewyższa liczbę wymeldowań z pobytu stałego, przy czym w ruchu wewnętrznym saldo migracji jest dodatnie, a w zagranicznym niemal przez cały okres ujemne (do 2015 r.; od 2016 r. notuje się niewielkie dodatnie saldo migracji).

Wykres 15. Saldo migracji ludności
Chart 15. Net migration of population

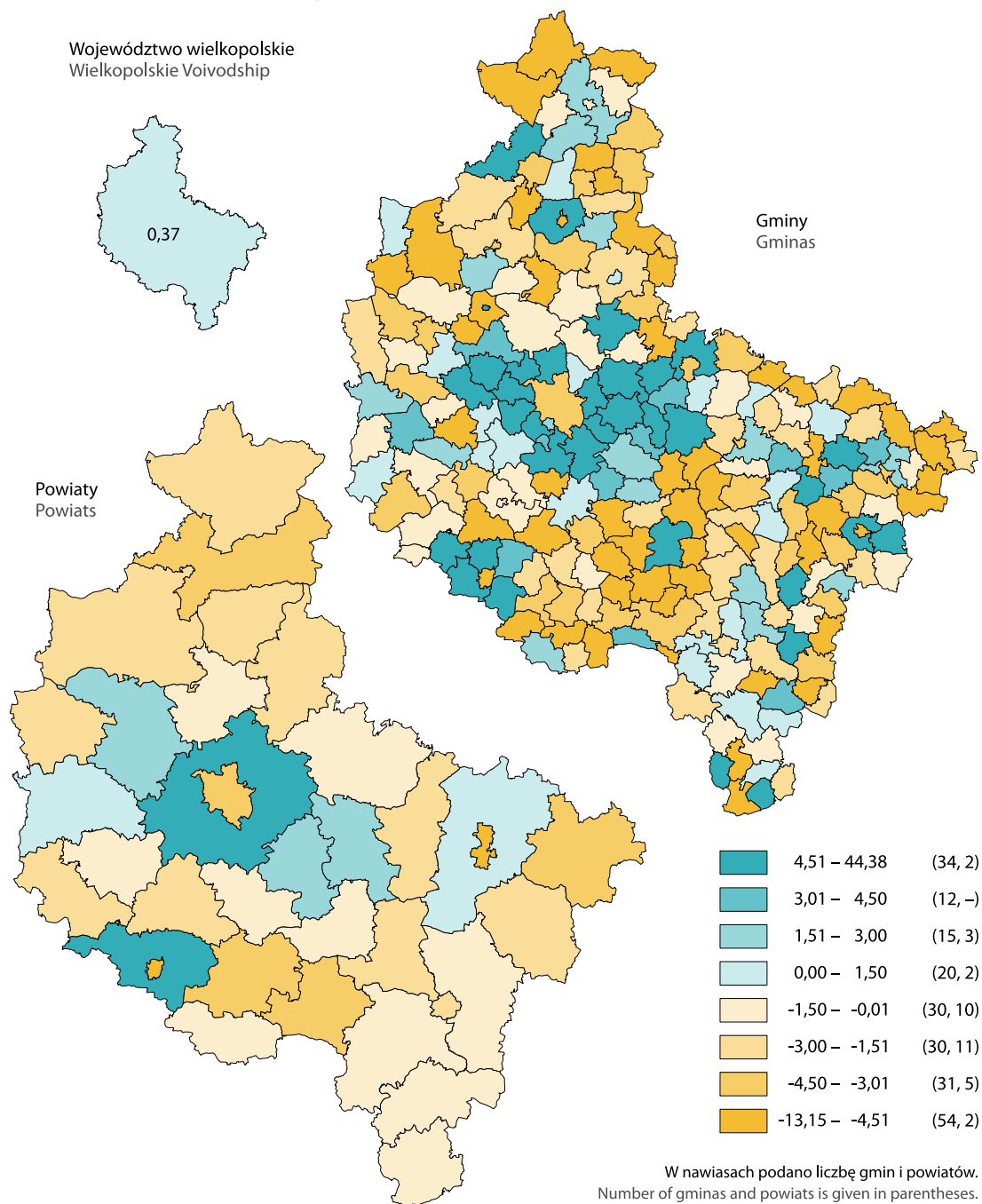
a Do obliczenia salda migracji wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
a To calculate net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used.

Tablica 13. Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały w 2018 r.
 Table 13. Internal and international migration of population for permanent residence in 2018

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers			na 1000 ludności per 1000 population		
Napływ Inflow						
Ogółem Total	46748	19934	26814	13,39	10,49	16,86
Z miast From urban areas	26855	9072	17783	7,69	4,78	11,18
Ze wsi From rural areas	18977	10251	8726	5,44	5,40	5,49
Z zagranicy From abroad	916	611	305	0,26	0,32	0,19
Odpływ Outflow						
Ogółem Total	45466	26164	19302	13,03	13,77	12,13
Do miast To urban areas	19361	8823	10538	5,55	4,64	6,62
Na wieś To rural areas	25350	16819	8531	7,26	8,85	5,36
Za zagranicę Abroad	755	522	233	0,22	0,27	0,15
Saldo migracji Net migration						
Ogółem Total	1282	-6230	7512	0,37	-3,28	4,72
Wewnętrznych Internal	1121	-6319	7440	0,32	-3,33	4,68
Zagranicznych International	161	89	72	0,05	0,05	0,05

Intensywność i kierunek ruchu wędrownego ludności obrazuje saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, które w 2018 r., podobnie jak w poprzednich latach (poza 2015 r.) było dodatnie i wyniosło +0,37. W miastach odnotowano ubytek ludności na poziomie -3,28, podczas gdy na wsi obserwowano przyrost +4,72. Większość gmin charakteryzowała się ujemnym saldem migracji na pobyt stały, czyli ubytkiem migracyjnym ludności. W 2018 r. przyrost liczby ludności stwierdzono w 81 spośród 226 gmin regionu. Gminy te były zlokalizowane przede wszystkim w pobliżu stolicy województwa, ale także Gniezna, Leszna i Turku. Najwyższe dodatnie saldo migracji w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w gminach powiatu poznańskiego w Kleszczewie, Rokietnicy, Kórniku, Dopiewie, Komornikach, Tarnowie Podgórnym i Suchym Lesie. Największe ubytki ludności zaobserwowano natomiast w gminie Jaraczewo (powiat jarociński), Wysoka (powiat pilski) i Rychtal (powiat kępiński).

Mapa 13. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2018 r.
 Map 13. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2018

3.1. Migracje wewnętrzne na pobyt stały

3.1. Internal migration for permanent residence

Migracje wewnętrzne ludności są to zmiany miejsca zamieszkania w kraju; prezentowane dane pochodzą z rejestru PESEL i zostały opracowane na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób na pobyt stały. Informacje te nie uwzględniają zmian adresu w obrębie tej samej gminy (miasta), z wyjątkiem gmin miejsko-wiejskich, dla których został zachowany podział na tereny miejskie i wiejskie.

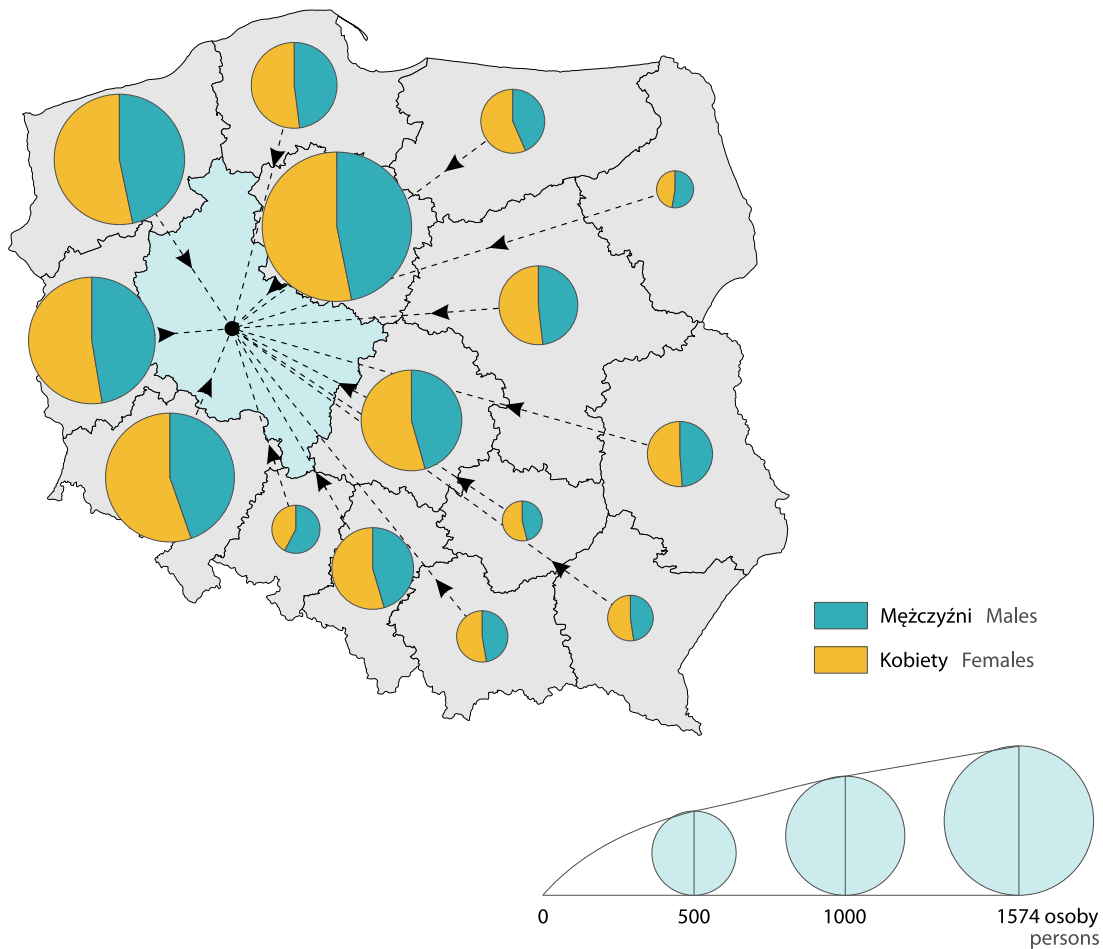
Napływ ludności obejmuje zameldowania na pobyt stały, odpływ – wymeldowania ze stałego miejsca zamieszkania.

Saldo migracji wewnętrznych w województwie wielkopolskim od lat pozostaje dodatnie, co oznacza, że napływ migracyjny przekraczał wielkość odpływu. O takim wyniku decyduje sytuacja migracyjna na wsi, ponieważ w miastach odpływ jest ciągle większy niż napływ, czyli saldo ma tu wartość ujemną. W ramach wewnętrznego ruchu wędrownego w 2018 r. w wielkopolskich miastach na pobyt stały zameldowało się 19,3 tys. osób, a na wsi – 26,5 tys. osób. Odpływ migracyjny w miastach dotyczył 25,6 tys. osób, z których 16,8 tys. wyprowadziło się na wieś. Ze wsi wymeldowało się w tym czasie 19,1 tys. osób, a 10,5 tys. spośród nich przeniosło się do miast. Ogółem napływ migracyjny w wielkopolskim w 2018 r. objął 45,8 tys. osób i był o 11,2% większy niż przed rokiem. Odpływ migracyjny dotyczył w tym czasie 44,7 tys. osób i zwiększył się w tempie zbliżonym do wzrostu napływu. Saldo migracji w ruchu wewnętrznym wyniosło +1121 osób (wobec +1105 w 2017 r.), przy czym w miastach – ze względu na większy odpływ ludności – miało ono wartość ujemną (-6319), podobnie jak przed rokiem (-5405). W przeliczeniu na 1000 ludności współczynnik salda migracji wewnętrznej w wielkopolskim kształtował się na poziomie +0,32 (wobec +0,29 w 2017 r.), w miastach przyjął on wartość ujemną -3,33, podczas gdy na wsi wyniósł +4,68 (przed rokiem było to odpowiednio -2,84 i +4,06). Najwięcej przemieszczeń migracyjnych (ponad 80%) dokonuje się w ramach województwa zamieszkania. Dla opuszczających województwo wielkopolskie w 2018 r., podobnie jak w poprzednich latach, cel migracyjny najczęściej stanowiły województwa: dolnośląskie, mazowieckie, kujawsko-pomorskie i zachodniopomorskie. Do wielkopolskiego migrowali natomiast przede wszystkim mieszkańcy: kujawsko-pomorskiego, zachodniopomorskiego, dolnośląskiego i lubuskiego. Kobiety migrują nieco częściej niż mężczyźni. W 2018 r. wśród osób meldowanych na pobyt stały w ruchu wewnętrznym (napływ) kobiety stanowiły 52,5%, a wśród wymeldowanych (odpływ) – 52,4%. Udziały te nie zmieniły się istotnie w porównaniu z 2017 r. (52,4% i 52,6%). Największa mobilność charakteryzuje osoby w wieku od 25 do 39 lat (migranci z tej grupy wieku stanowili w 2018 r. 43,4% ogółu przybywających i emigrujących w województwie wielkopolskim). W przypadku migracji międzywojewódzkich największy ruch zarejestrowano w tym samym przedziale wieku – udział migrantów w wieku 25–39 lat wyniósł 48,8%.

W 2018 r. największy napływ i odpływ migracyjny w ramach migracji wewnętrznych, podobnie jak przed rokiem, zanotowano w powiecie poznańskim (1179 wobec 5314 osób) oraz w Poznaniu (5625 wobec 7704). Stosunkowo duża była w tych powiatach także różnica między napływem a odpływem w ruchu wewnętrznym (odpowiednio +6485 i -2079). Saldo migracji liczone na 1000 ludności wyniosło tam odpowiednio +16,82 i -3,87 (w 2017 r. +14,94 i -3,79). Niższą wartość współczynnika odnotowano tylko w Koninie (-6,73 wobec -5,25 w 2017 r.) i w Lesznie (-4,70 wobec -3,00).

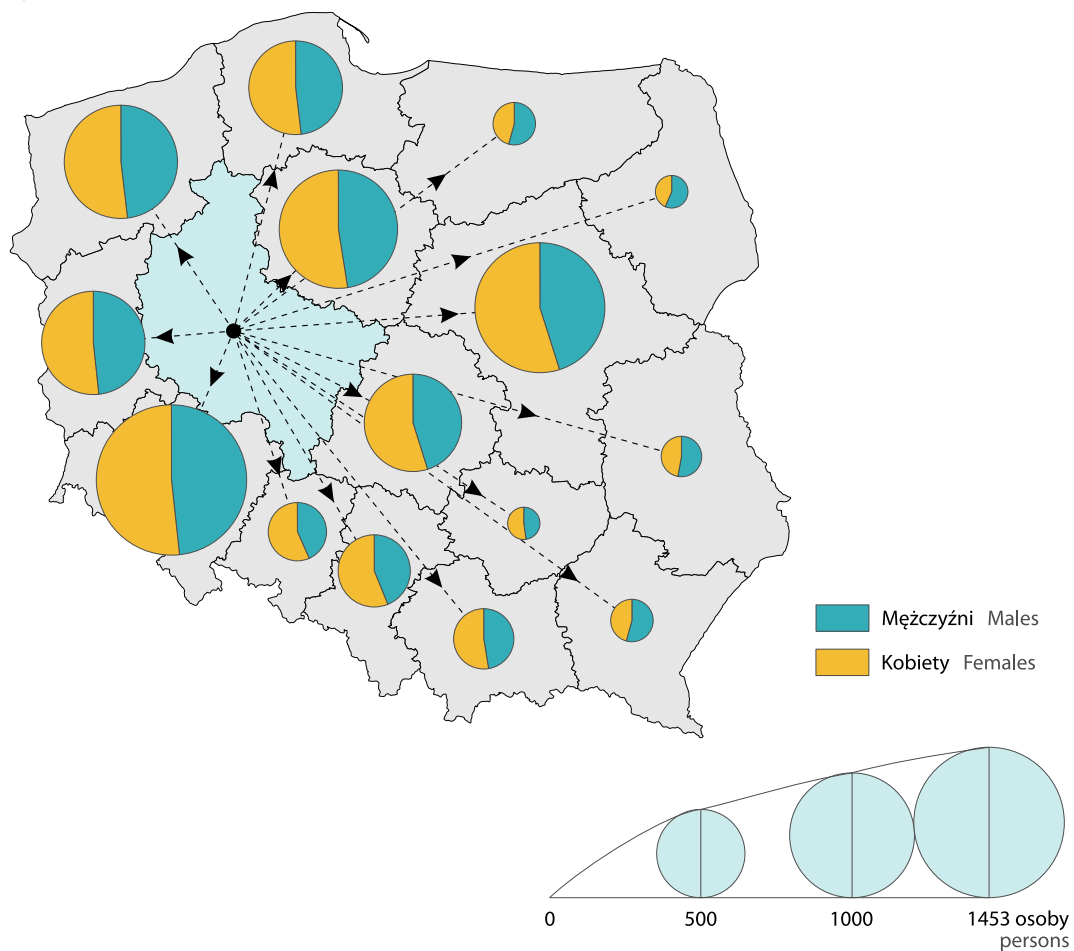
Mapa 14. Napływ migrantów z innych województw do województwa wielkopolskiego na pobyt stały według płci w 2018 r.

Map 14. Inflow of migrants from other voivodships to Wielkopolskie Voivodship for permanent residence by sex in 2018

Mapa 15. Odływ migrantów z województwa wielkopolskiego do innych województw na pobyt stały według płci w 2018 r.

Map 15. Outflow of migrants from Wielkopolskie Voivodship to other voivodships for permanent residence by sex in 2018

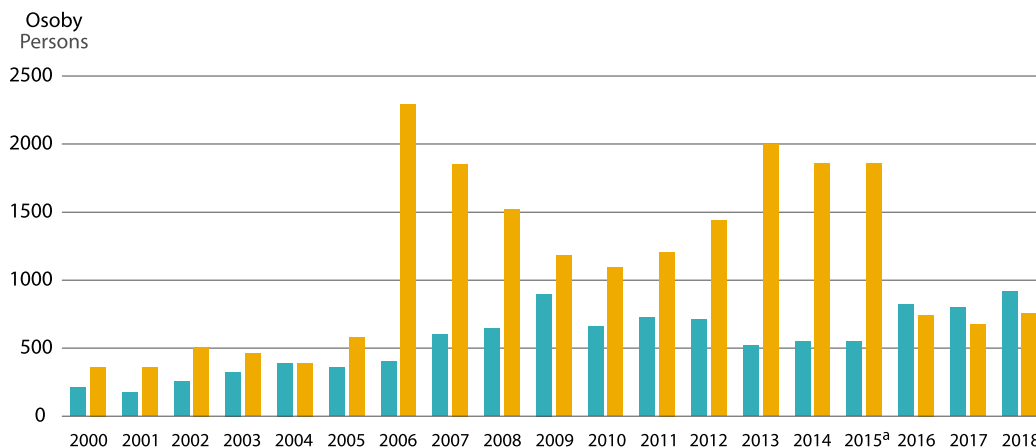
3.2. Migracje zagraniczne na pobyt stały

3.2. International migration for permanent residence

Migracje zagraniczne ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą kraju zamieszkania; prezentowane dane pochodzą z rejestru PESEL i zostały opracowane na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób przyjeżdżających do Polski na pobyt stały (imigracja) oraz o wymeldowaniach osób wyjeżdżających z Polski za granicę na stałe (emigracja).

W 2018 r. poza granicami Polski osiedliło się na stałe 755 mieszkańców województwa wielkopolskiego (o 82 osoby więcej niż w 2017 r.), natomiast z zagranicy przybyło tu na stałe 916 osób (o 115 osób więcej). Saldo migracji zagranicznej wyniosło +161 osób, przed rokiem różnica między imigracją a emigracją wynosiła +128 osób. Natężenie salda migracji zagranicznej na 1000 ludności wyniosło +0,05 w 2018 r. wobec +0,04 w roku poprzednim. Zarówno w wielkopolskich miastach, jak i na wsi, wskaźnik kształtował się na poziomie zbliżonym do średniej wojewódzkiej, podczas gdy w 2017 r. saldo migracji liczone 1000 mieszkańców w miastach było dodatnie (+0,07), a na wsi nieznacznie ujemne (-0,01).

Wykres 16. Migracje zagraniczne na pobyt stały w 2018 r.
Chart 16. International migration for permanent residence in 2018

a Dane dotyczą 2014 r.
a Data concern 2014.

Główne kierunki migracji zagranicznych nie ulegają zmianie, jednak ich natężenie przybiera różne rozmiary. Mieszkańcy województwa wielkopolskiego emigrowali przede wszystkim do Wielkiej Brytanii (30,7% ogółu emigrantów; 22,7% w 2017 r.) i Niemiec (28,6%; 38,2% przed rokiem). Wyjeżdżający z wielkopolskiego stosunkowo często wybierali także Holandię (10,3% w 2018 r. wobec 10,8% przed rokiem), Irlandię (4,8%; wobec 5,5%), Francję (2,8% wobec 3,0%), Szwajcarię (2,8% wobec 1,0%) oraz Stany Zjednoczone (2,6% wobec 2,1%).

W 2018 r. najwięcej osób z zagranicy do wielkopolskiego przybyło z Wielkiej Brytanii (22,2% ogólnej liczby imigrantów ogólnej liczby imigrantów; 28,0% w 2017 r.) i z Niemiec (17,9% wobec 16,0% przed rokiem), a następnie z Ukrainy (12,9% wobec 8,9%), Holandii (5,8% wobec 5,2%) oraz Irlandii (5,7% wobec 7,4%).

Emigruje przede wszystkim ludność młoda – rodziny z dziećmi. W 2018 r. wśród wyjeżdżających na stałe za granicę 64,0% stanowiły osoby w wieku produkcyjnym mobilnym (18–44 lata), a 16,2% – dzieci w wieku do 14 lat. Wśród emigrantów niewielką większość posiadały kobiety (50,9%). Częściej emigro-

wali mieszkańcy miast (69,1%). W grupie imigrantów przeważali liczebnie mężczyźni (56,6%). Wśród ludności napływowej z zagranicy osoby w wieku do 44 lat stanowiły 84,3%.

3.3. Migracje na pobyt czasowy

3.3. Migration for temporary stay

W końcu 2018 r. w województwie wielkopolskim na pobyt czasowy ponad 3 miesiące zameldowanych było 44,7 tys. osób, a czasowo nieobecnych w miejscu stałego zameldowania było 43,8 tys. osób. W porównaniu z 2017 r. odnotowano spadek zarówno liczby osób, które zameldowały się na pobyt czasowy ponad 3 miesiące (o 5,6% mniej), jak i liczby osób czasowo nieobecnych (o 5,4% mniej). Saldo wewnętrznych migracji na pobyt czasowy pozostało dodatnie i kształtowało się na poziomie +823, tj. niższym niż w 2017 r. (+1003). W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców dawało to przeciętnie +2 osoby (wobec +3 osób przed rokiem). Dodatnie saldo migracji odnotowano w 16 z 35 powiatów województwa. Największą wartość salda wewnętrznych migracji na pobyt czasowy zaobserwowano w Poznaniu (+3169 osób), natomiast najmniejszą w powiecie złotowskim (-507 osób). Odmiennie niż w przypadku migracji wewnętrznych na pobyt stały, saldo ruchu wędrownego na pobyt czasowy było dodatnie w miastach (+6414 osób) i ujemne na wsi (-5591 osób). Na 10 tys. mieszkańców miast przypadało średnio 149 zameldowanych na pobyt czasowy (na wsi 103) oraz 115 osób czasowo nieobecnych (na wsi 138).

W końcu 2018 r. liczba ludności czasowo nieobecnej w województwie wielkopolskim w związku z wyjazdem za granicę wyniosła 3936 osób, tj. o 20 osób mniej niż w 2017 r. W przeliczeniu na 10 tys. ludności dawało to, podobnie jak przed rokiem, 11 osób. Poza granicami kraju przebywało czasowo najwięcej emigrantów z powiatu tureckiego (103 osoby czasowo nieobecne na 10 tys. ludności), a także z powiatu międzychodzkiego (66), pleszewskiego (31) i Kalisza (30). Z kolei liczba osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy według stanu na koniec 2018 r. wyniosła 15995 osób i zwiększyła się ponad 2-krotnie w porównaniu z rokiem poprzednim. Przyjeżdżający z zagranicy na pobyt czasowy najchętniej wybierali Poznań (25,8%) oraz powiaty poznański (12,5%) i kępiński (8,8%).

Rozdział 4

Chapter 4

Aktywność demograficzna

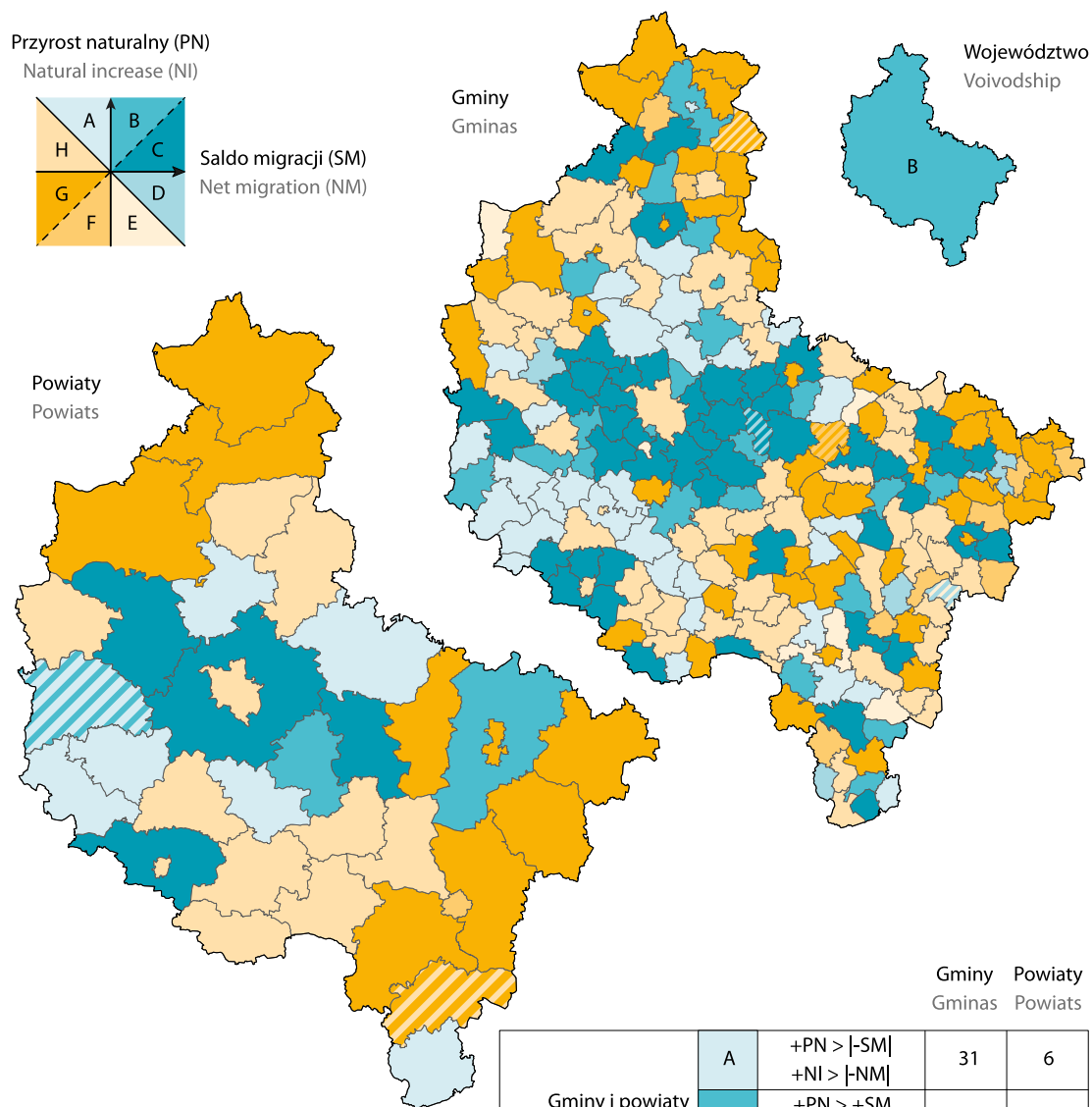
Demographic activity

Zestawienie wskaźników opisujących zjawiska demograficzne takie jak urodzenia i zgony oraz migracje wewnętrzne i zagraniczne, które decydują o stanie i zmianach liczby ludności, czyli o przyroście rzeczywistym, pozwala określić stopień aktywności demograficznej jednostek terytorialnych. Podstawę typologii demograficznej według J.W. Webba stanowią przyrost naturalny i saldo migracji stałej przeliczone na 1000 ludności. W zależności od znaku i wartości bezwzględnej obu współczynników klasyfikacja Webba wyróżnia osiem typów demograficznych (oznaczonych literami od A do H). Pierwsze cztery typy odnoszą się do jednostek aktywnych demograficznie, czyli zaludniających się w wyniku: przewagi przyrostu naturalnego nad ubytkiem migracyjnym (A), przyrostu migracyjnego i jeszcze większego przyrostu naturalnego (B), przyrostu naturalnego i jeszcze większego przyrostu migracyjnego (C) oraz przewagi przyrostu migracyjnego nad ubytkiem naturalnym (D). Cztery pozostałe typy oznaczają jednostki nieaktywne czyli wyludniające się wskutek: przewagi ubytku naturalnego nad przyrostem migracyjnym (E), ubytku migracyjnego i jeszcze większego ubytku naturalnego (F), ubytku naturalnego i jeszcze większego ubytku migracyjnego (G) oraz przewagi ubytku migracyjnego nad przyrostem naturalnym (H). W przypadku, gdy wartości bezwzględne współczynnika przyrostu naturalnego i współczynnika salda migracji stałej są równe lub gdy wartość jednego ze współczynników wynosi zero wprowadza się dodatkowe typy (przejściowe).

W 2018 r. województwo wielkopolskie, obok małopolskiego, mazowieckiego i pomorskiego, znalazło się w grupie województw określonych jako aktywne demograficznie (w 2017 r. do tej grupy należało 5 województw). W porównaniu z 2017 r. wielkopolskie zachowało swój progresywny charakter i pozostało w typie B. Wzrost liczby ludności był tu konsekwencją dodatniego przyrostu naturalnego przewyższającego przyrost migracyjny. Znacznie bardziej złożony obraz aktywności demograficznej województwa ujawnia się w przekroju terytorialnym. W 2017 r. do kategorii aktywnych demograficznie, czyli zaludniających się, kwalifikowało się 18 spośród 35 wielkopolskich powiatów. W 2018 r. w tej grupie pozostało 13 jednostek terytorialnych tego szczebla, z czego w 6 wzrost zaludnienia nastąpił w wyniku zarówno dodatniego przyrostu naturalnego, jak i dodatniego salda migracji (typ B lub C). Były to powiaty: koniński, leszczyński, poznański, szamotulski, średzki i wrzesiński. W 22 powiatach zmiany miały charakter regresywny, przy czym w 10 z nich zarówno przyrost naturalny, jak i saldo migracji były ujemne (typ F lub G). Takie parametry charakteryzowały m.in. 2 miasta na prawach powiatu Kalisz i Konin. W porównaniu z 2017 r. swojego charakteru nie zmieniło łącznie 28 powiatów; 12 z nich pozostało w grupie aktywnych demograficznie (wśród nich powiaty o najwyższym współczynniku przyrostu naturalnego, m.in. poznański, wolsztyński, grodziski, średzki i leszczyński), a 16 nadal miało charakter depopulacyjny. Wśród tych powiatów znalazły się m.in. powiaty czarnkowsko-trzcianecki, pilski, turecki i złotowski, które zmieniły swój status z typu H na typ G. Negatywne zmiany odnotowano w 5 powiatach, w 2017 r. należących do kategorii aktywnych typu A lub B, które w 2018 r. zostały zaliczone do jednostek wyludniających się typu G lub H (powiaty: gostyński, kaliski, ostrowski, rawicki i wągrowiecki). Natomiast tylko w jednym powiecie nastąpiła korzystna zmiana sytuacji demograficznej. Powiat kępiński z typu wyludniającego się (typ H) w 2018 r. przekształcił się do rozwojowego – typ A, czyli przyrost naturalny przewyższył ubytek migracyjny. Ponadto dla dwóch powiatów, gdzie jeden z parametrów miał wartość zerową, ustalono tzw. typy przejściowe (w powiecie nowotomskim przy dodatnim przyroście naturalnym stwierdzono zerowe saldo migracji – typ przejściowy A/B oraz w powiecie ostrzeszowski przy ujemnym saldzie migracji i zerowym przyroście naturalnym – typ G/H).

Typologia demograficzna wielkopolskich gmin dokonana według metody Webba pozwoliła wyodrębnić wszystkie typy aktywności (od A do H). Ponadto dla kilku gmin, gdzie jeden z parametrów miał wartość zerową albo wartości obu współczynników były równe, ustalono tzw. typy przejściowe.

Mapa 16. Typologia demograficzna gmin i powiatów według metody Webba w 2018 r.
 Map 16. Demographic typology of gminas and powiats by Webb's method in 2018

		Gminy Gminas	Powiaty Powiats
Gminy i powiaty przejściowe Transitional gminas and powiats	A/B	-	1
	C/D	1	-
	D/E	1	-
	F/G	1	-
	G/H	1	1

		Gminy Gminas	Powiaty Powiats	
Gminy i powiaty zaludniające się Growing gminas and powiats	A	$+PN > -SM $ $+NI > -NM $	31	6
	B	$+PN > +SM$ $+NI > +NM$	22	2
	C	$+PN < +SM$ $+NI < +NM$	47	4
	D	$ -PN < +SM$ $ -NI < +NM$	5	-

		Gminy Gminas	Powiaty Powiats	
Gminy i powiaty wyludniające się Depopulating gminas and powiats	E	$ -PN > +SM$ $ -NI > +NM$	5	-
	F	$ -PN > -SM $ $ -NI > -NM $	9	1
	G	$ -PN < -SM $ $ -NI < -NM $	51	9
	H	$+PN < -SM $ $+NI < -NM $	52	11

W 2018 r. większość gmin zakwalifikowano do jednostek nieaktywnych, czyli wyludniających się, jednak różnica między jednostkami rozwojowymi była niewielka i wynosiła tylko 13 gmin. W 2017 r. przewaga aktywnych była znacznie większa (122 gminy wobec 102 gmin wyludniających się). Przewagę przyrostu naturalnego nad ubytkiem migracyjnym (typ A) odnotowano w 31 gminach, tj. o 8 mniej niż w 2017 r. W tej grupie były gminy o stosunkowo wysokim przyroście naturalnym, m.in.: Wielichowo (powiat grodziski), Mikstat (ostrzeszowski), Krzywiń (kościański), Budzyń (chodzieski), Wijewo (leszczyński), Przemęt (wolsztyński) i Mieliszyn (gnieźnieński). Dodatni przyrost naturalny jednocześnie z dodatnim saldem migracji (typ B i C) odnotowano w 69 gminach (w 2017 r. w 73), w tym w gminach powiatu poznańskiego charakteryzujących się wysokim przyrostem naturalnym i dużym napływem migracyjnym, m.in. w: Komornikach, Kleszczewie, Kórniku Dopiewie, Rokietnicy, Swarzędzu i Tarnowie Podgórnym. Dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensującą ujemny przyrost naturalny (typ D) wystąpiło w 5 gminach (w 2017 r. w 6), a były to gminy: Żelazków (powiat kaliski), Perzów (kępiński), Obrzycko i Pniewy (szamotulski) oraz gmina wiejska Koło (kolski). W gminie Nekla w powiecie wrzesińskim wystąpiło dodatnie saldo migracji równocześnie z zerowym przyrostem naturalnym (typ przejściowy C/D).

Spośród wielkopolskich gmin zaliczonych w 2018 r. do wyludniających się, spadek liczby ludności w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego odnotowano w 65 gminach (w 2017 r. w 40), z tego w 60 równocześnie wystąpił ubytek migracyjny (typ F lub G). W tej grupie (obok miast na prawach powiatu Kalisz i Konina) znalazły się gminy miejskie: Chodzież, Czarnków, Gniezno, Koło, Ostrów Wielkopolski, Piła, Słupca i Turek. W 5 gminach: Grabów nad Prosną w powiecie ostrzeszowskim, Puszczyczkowo – w poznańskim, Powidz – w słupeckim, Krzyż Wielkopolski – w czarnkowsko-trzcianeckim oraz Ostrów Wielkopolski – w ostrowskim, ujemnego przyrostu naturalnego nie rekompensowało nawet dodatnie saldo migracji (typ E). Odwrotną sytuację, gdy ujemne saldo migracji nie było rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny (typ H), odnotowano w 52 gminach (w 2017 r. w 61). Były wśród nich 4 gminy miejskie (Kościan, Leszno, Poznań i Sulmierzyce) oraz 24 wiejskie i 24 miejsko-wiejskie, wśród których znajdowały się m.in. gminy o największym ubytku migracyjnym: Rychtal (powiat kępiński), Ostroróg (szamotulski), Borek Wielkopolski (gostyński) i Wilczyn (koniński).

W gminie Łobzenica w powiecie pilskim, przy zerowym przyroście naturalnym stwierdzono ujemne saldo migracji, stąd gmina ta została zakwalifikowana do typu przejściowego G/H. W 2 gminach wiejskich: Lisków w powiecie kaliskim, Strzałkowo – w słupeckim wystąpiło zrównanie wartości przyrostu naturalnego i salda migracji (typ D/E i typ F/G).

W 2018 r. w gminie Lisków (powiat kaliski) wystąpiło zrównanie wartości bezwzględnej przyrostu naturalnego i salda migracji. W porównaniu z 2017 r. 169 gmin województwa wielkopolskiego nie zmieniło swojego charakteru. Aktywnych demograficznie pozostało 87 gmin (spośród 122 odnotowanych w 2017 r.), a do wyludniających się zakwalifikowano 82 gmin (spośród 101 w 2017 r.). Charakter z rozwojowego na depopulacyjny zmieniło 35 gmin, natomiast 19 gmin, wcześniej nieaktywnych demograficznie, zostało uznanych za zaludniające się.

Uwagi metodologiczne

1. Dane opracowano na podstawie:

- 1) bilansów stanu i struktury **ludności** na terenie gminy. Bilanse ludności sporządza się dla okresów międzypisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego (z wyjątkiem danych dla 2010 r. – patrz ust. 3) przy uwzględnieniu zmian w danym okresie spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony) i migracjami ludności (zameldowania i wymeldowania z innych gmin i z zagranicy na pobyt stały oraz czasowy), a także przesunięciami adresowymi ludności z tytułu zmian administracyjnych (więcej – patrz ust. 2);
- 2) rejestrów Ministerstwa Cyfryzacji – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały oraz czasowy;
- 3) sprawozdawczości gmin – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt czasowy;
- 4) sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach;
- 5) sprawozdawczości sądów okręgowych – o prawomocnie orzeczonych separacjach i rozwodach.

2. Informacje o liczbie i strukturze ludności prezentowane w tej publikacji opracowano według **krajowej definicji zamieszkania**. Oznacza to, że uwzględniane są migracje czasowe wewnętrzne, tj. różnica między liczbą osób, które czasowo wyjechały z gminy na ponad 3 miesiące (do 2005 r. – ponad 2 miesiące) do innego miejsca w kraju a liczbą osób przybyłych z innego miejsca w kraju na okres ponad 3 miesiące (do 2005 r. – ponad 2 miesiące). Do ludności gminy nie są zatem zaliczani imigranci przebywający w Polsce czasowo, natomiast są zaliczani stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą (bez względu na okres ich czasowego przebywania/nieobecności).

3. Dane o ludności (według stanu w dniu 30 VI i 31 XII) oraz współczynniki demograficzne, a także przeliczenia na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) opracowano – jeśli nie zaznaczono inaczej – przyjmując jako bazę wyjściową:

- dla lat 2000–2009 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 (dla lat 2000 i 2001 zastosowano podział administracyjny kraju obowiązujący w dniu 31 XII 2002 r.; dla pozostałych lat – każdorazowy podział administracyjny);
- od 2010 r. – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, z tym że dla 2010 r. według podziału administracyjnego obowiązującego w dniu 31 XII 2011 r.

4. Dane o ruchu naturalnym ludności w podziale terytorialnym opracowano: małżeństwa – według miejsca zamieszkania męża przed ślubem, separacje i rozwody – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo, urodzenia – według miejsca zamieszkania matki noworodka, zgony – według miejsca zamieszkania osoby zmarłej.

5. Dane o małżeństwach uwzględniają związki małżeńskie zawarte w formie przewidzianej prawem w urzędach stanu cywilnego. Na mocy ustawy z dnia 24 VII 1998 r. (Dz. U. Nr 117, poz. 757) w urzędach stanu cywilnego rejestrowane są także małżeństwa podlegające prawu wewnętrznemu Kościoła lub Związku Wyznaniowego zawarte w obecności duchownego. Małżeństwo zawarte w tej formie podlega prawu polskiemu i pociąga za sobą takie same skutki cywilnoprawne, jak małżeństwo zawarte przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego.

Małżeństwa wyznaniowe mogą być zawierane jedynie w dziesięciu Kościołach i Związku Wyznaniowym: Kościół Katolicki, Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Kościół Ewangelicko-Augsburski, Kościół Ewangelicko-Reformowany, Kościół Ewangelicko-Methodystyczny, Kościół Chrześcijańskich Baptystów, Kościół Adwentystów Dnia Siódmego, Kościół Polskokatolicki, Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich, Kościół Starokatolicki Mariawitów, Kościół Zielonoświątkowy.

6. Instytucja separacji została wprowadzona w Polsce 15 XII 1999 r. ustawą z dnia 21 V 1999 r. (Dz. U. 1999 Nr 52, poz. 532).

W statystyce separacji jako kryterium podziału na województwa (powiaty, miasto i wieś) przyjęto województwo zamieszkania osoby wnoszącej powództwo o separację. W przypadku, gdy pozew wniosła osoba zamieszkała za granicą, separacja została zaliczona do województwa, w którym zamieszkiwał współmałżonek. W podziale terytorialnym nie uwzględniono przypadków, gdy małżonkowie w momencie wniesienia powództwa mieszkali za granicą.

7. Instytucja **rozwodów** została wprowadzona na terenie całego kraju w dniu 1 I 1946 r. dekretem z dnia 25 IX 1945 r. – Prawo małżeńskie (Dz. U. 1945 Nr 48, poz. 270). Przepisy prawa rodzinnego reguluje ustawa z dnia 25 II 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. 1964 Nr 9, poz. 59, z późniejszymi zmianami).

W statystyce rozwodów jako kryterium podziału na województwa (powiaty, miasto i wieś) przyjęto województwo zamieszkania w Polsce osoby wnoszącej powództwo o rozwód lub – w przypadku, gdy pozew wniosła osoba zamieszkała za granicą – rozwód został zaliczony do województwa, które stanowiło miejsce zamieszkania współmałżonka. W podziale terytorialnym nie uwzględniono przypadków, gdy małżonkowie w momencie wniesienia powództwa mieszkali za granicą.

8. Informacje o **urodzeniach i zgonach** (w tym zgonach niemowląt) prezentowane są według kryteriów definicji urodzenia i zgonu noworodka rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia.

Przy opracowywaniu danych o **zgonach według przyczyn** przyjęto wyjściową przyczyną zgonów. Za przyczynę wyjściową uważa się chorobę stanowiącą początek okresu chorobowego, który doprowadził do zgonu, albo uraz czy zatrucie, w wyniku którego nastąpił zgon.

9. W sprawozdawczości statystycznej jako **urodzenia** pochodzące z roku sprawozdawczego przyjmuje się urodzenia, jakie miały miejsce na terenie Polski i zostały zarejestrowane przez Urząd Stanu Cywilnego w danym roku, w tym urodzenia, jakie miały miejsce w latach wcześniejszych (po 31 III 2011 r., tj. po przeprowadzeniu NSP 2011), ale zostały zarejestrowane w roku sprawozdawczym.

Do 2014 r. źródłem danych o urodzeniu żywym i martwym był, wykorzystywany wtórnie przez statystykę publiczną, dokument Ministerstwa Zdrowia podstawowy dla akt stanu cywilnego „Pisemne zgłoszenie urodzenia dziecka”. Od 2015 r. źródłem danych medycznych o urodzeniu żywym jest dokument Ministerstwa Zdrowia „Karta urodzenia”), natomiast dane demograficzno-społeczne pochodzą z rejestru stanu cywilnego oraz rejestru PESEL.

10. W sprawozdawczości statystycznej jako **zgony** pochodzące z roku sprawozdawczego przyjmuje się fakty, które miały miejsce na terenie Polski i zostały zarejestrowane przez USC w danym roku, w tym zgony, jakie miały miejsce w latach wcześniejszych, ale zostały zarejestrowane w roku sprawozdawczym.

Źródłem danych o zgonie jest, wykorzystywany wtórnie przez statystykę publiczną, dokument Ministerstwa Zdrowia podstawowy dla akt stanu cywilnego „Karta zgonu” oraz dane z rejestru urzędu stanu cywilnego i – od 2015 r. – z rejestru PESEL.

11. Do przedstawienia procesów starzenia się społeczeństwa w podziale terytorialnym zastosowano tzw. **trójkąt Osanna**. Zbudowano go w układzie współrzędnych, którego osiami są boki trójkąta równobocznego charakteryzujące jedną z cech. Osie wyskalowane są od 0% do 100%. W przypadku analizy starzenia się społeczeństwa wykorzystano udziały ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem danej jednostki terytorialnej. W efekcie charakter struktury wieku danej jednostki terytorialnej wyraża położenie odpowiadającego jej punktu, który znajduje się w miejscu przecięcia się trzech linii równoległych do trzech boków trójkąta. Trójkąt ten podzielono na sześć typów określających etapy rozwoju struktury wieku ludności. Jako kryterium podziału zastosowano przeciętne udziały poszczególnych grup wiekowych osób (położenie punktu wewnątrz trójkąta informuje o udziale poszczególnych grup wieku w ogólnej liczbie ludności). Typy wieku ludności pogrupowano klasyfikując powiaty według struktur wieku ludności jako młode demograficznie, stabilne demograficznie i starzejące się demograficznie.

12. Typologia demograficzna według J.W. Webba jest sposobem uporządkowania jednostek przestrzennych przy uwzględnieniu dwóch czynników rozwoju, tj. przyrostu naturalnego (PN) i salda migracji (SM).

Metoda Webba polega na zakwalifikowaniu badanej jednostki do jednego z ośmiu typów rozwoju ludności w zależności od znaku i wartości bezwzględnej przyrostu naturalnego oraz salda migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności. Klasyfikacja Webba wyróżnia:

I. Typy rozwojowe (przyrost liczby ludności):

- typ A: $+PN > |-SM|$ – dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji,
- typ B: $+PN > +SM$ – dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji,
- typ C: $+PN < +SM$ – dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji,
- typ D: $|-PN| < +SM$ – dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ujemny przyrost naturalny;

II. Typy regresyjne (spadek liczby ludności):

- typ E: $|-PN| > +SM$ – ujemny przyrost naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji,
- typ F: $|-PN| > |-SM|$ – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym przyrostem naturalnym niż ujemnym saldem migracji,
- typ G: $|-PN| < |-SM|$ – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym saldem migracji niż ujemnym przyrostem naturalnym,
- typ H: $+PN < |-SM|$ – ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny.

W przypadku, gdy wartości bezwzględne współczynnika przyrostu naturalnego i współczynnika salda migracji stałej są równe lub gdy wartość jednego ze współczynników wynosi zero wprowadza się dodatkowe typy (przejściowe).

Typ badanej jednostki określa się odczytując relację obu zmiennych przy wykorzystaniu układu współrzędnych (oraz dodatkowo wprowadzonych przekątnych), w którym oś rzędnych odpowiada wartościom współczynnika przyrostu naturalnego, a oś odciętych wartościom współczynnika salda migracji stałej w badanym okresie.

13. Współczynniki dotyczące **ruchu naturalnego i migracji ludności** w podziale terytorialnym obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności (według stanu w dniu 30 VI); do 2009 r. – zameldowanej na pobyt stały.

Współczynnik zgonów niemowląt jest liczony w odniesieniu do urodzeń żywych w tym samym okresie.

14. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

15. Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

16. Szerszy zakres informacji o ruchu naturalnym i migracjach ludności oraz dane o stanie i strukturze ludności dostępne są na stronie internetowej GUS <http://www.stat.gov.pl> → Banki i bazy danych – między innymi w bazie Demografia, w Banku Danych Lokalnych oraz w ramach Platformy Analitycznej SWAiD – Dziedziczne Bazy Wiedzy – Demografia.

17. Szczegółowe informacje metodologiczne oraz pojęcia statystyczne opublikowane zostały w poniższych opracowaniach:

- Zeszyt metodologiczny – Ruch naturalny. Bilanse ludności,
- Zeszyt metodologiczny – Migracje ludności,
- Publikacja GUS „Trwanie życia w 2017 r.”,
- Rocznik-demograficzny-2018.

Methodological notes

1. Data were compiled on the basis of:

- 1) the balances of the size and structure of the **population** in a gmina. Population balances are compiled for periods between censuses on the basis of the last census (with the exception of data for 2010 – see item 3), taking into account changes in a given period connected with vital statistics (births, deaths) and migration of the population (registering and cancelling registration for permanent as well as temporary residence from other gminas and from abroad) as well as address changes of the population due to changes in the administrative division (more – see item 2);
- 2) the registers of the Ministry of Digital Affairs – on internal and international migration of population for permanent as well as temporary stay residence;
- 3) documentation of gminas regarding internal and international migration of population for temporary stay;
- 4) documentation of Civil Status Offices – regarding registered marriages, births and deaths;
- 5) documentation of regional courts – regarding legally valid decisions in actions for separations and divorces.

2. The data on the number and structure of population presented in this publication have been developed according to the **national definition of residence**. This means that includes internal migration for temporary stay, i.e. the difference between the number of persons who temporarily left the gmina for more than 3 months (until 2005 – more than 2 months) to another place in the country and the number of persons who arrived from somewhere else in the country for more than 3 months (until 2005 – more than 2 months). For the population of the gmina therefore are not counted immigrants staying in Poland temporarily, but are counted Polish permanent residents temporarily staying abroad (regardless of the period of their temporary presence/absence).

3. **Data about population** (as of 30 VI and 31 XII) as well as demographic rates and indicators per capita (per 1000 population etc.) were compiled – unless otherwise stated – on the basis:

- for 2000–2009 – of the results of the Population and Housing Census 2002 (for 2000 and 2001 there was applied the administrative division of the country obligatory as of 31 XII 2002; for remaining years – on administrative division in force at a given moment);
- since 2010 – of the results of the Population and Housing Census 2011, for 2010 by the administrative division valid as of 31 XII 2011.

4. Data regarding the **vital statistics** according to territorial division were compiled as follows: marriages – by the place of residence of the husband before the contract of the marriage, separations and divorces – by the place of residence of the person filling petition, births – by the place of residence of the new born child's mother, deaths – by the place of residence of the deceased.

5. The data on **marriages** refers to marriages contracted according to lawful rules at the civil status offices. On the basis of the Law dated 24 VII 1998 (Journal of Laws No. 117, item 757) in the local civil status offices in Poland are registered all marriages, including those based on the internal law of the Churches or the Religious Associations. Marriages contracted (on the basis of canonic laws marriages) subordinate the civil Polish laws and induce due to the same civil and law consequences as marriages contracted in the local civil status offices.

The religious marriages may be contracted in the ten Churches and Religious Association: Kościół Katolicki, Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Kościół Ewangelicko-Augsburski, Kościół Ewangelicko-Reformowany, Kościół Ewangelicko-Metodystyczny, Kościół Chrześcijan Baptystów, Kościół Adwentystów Dnia Siódmego, Kościół Polskokatolicki, Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich, Kościół Starokatolicki Mariawitów, Kościół Zielonoświątkowy.

6. Separations as a legal institution were introduced in Poland on 15 XII 1999 on the basis of the Act of 21 V 1999 (Journal of Laws 1999 No. 52, item 532).

In the separation statistics, the voivodship of residence in Poland of a persons filing petition for separation has been taken as criterion of division by voivodships (powiats, urban areas, rural areas). In the case when separation is filed by a person residing abroad, the separation is recorded in the voivodship in which the spouse resides. Data exclude cases of separation adjudicated on the basis of petitions of spouses who both resided abroad at the moment of filing petition.

7. Divorces as a legal institution were introduced in Poland on 1 I 1946 on the basis of the Act of 25 IX 1945 – Marriage Law (Journal of Laws 1945 No. 48, item 270). The family law is regulated by the Act of 25 II 1964 – Family and Tutelary Code (Journal of Laws 1964 No. 9, item 59, with later amendments).

In the divorce statistics, the voivodship of residence in Poland of a persons filing petition for a divorce has been taken as criterion of division by voivodships (powiats, urban areas, rural areas). In the case when a divorce is filed by a person residing abroad, it is included in the voivodship in which the spouse resides. Data by territorial division exclude cases of divorces adjudicated on the basis of petition of spouses who both resided abroad at the moment of filing petition.

8. Information on **births and deaths** (including infant deaths) is presented according to criteria of the definition of infant births and deaths recommended by the World Health Organization (WHO).

Compiling data on causes of deaths, an initial **cause of death** was assumed. An initial cause of death is defined as a disease that occurred at the beginning of an illness period and led to death or as an injury or poisoning that resulted in death.

9. All **births** which took place in Poland and were registered by civil status offices in the current year are included in statistical reporting for that year. It regards also children born after 31 III 2011 (i.e. after the reference day of population census), but registered in the reporting year.

Until 2014, "Notification of birth", the basic for civil status records document of the Ministry of Health, was the source of data on live birth and still birth. It was used secondarily by official statistics. Since 2015, medical data on live births have been supplied by the document of the Ministry of Health "Birth certificate". Sociodemographic data come from the civil status register and PESEL register.

10. All **deaths** registered by civil status offices in Poland during the current year are included in statistical reporting for that year, including the deaths which took place in the previous years, but were recorded in the reporting year.

Data on death are derived from the document of the Ministry of Health "Death certificate", which is the basic document for civil status records and is used secondarily by official statistics, as well as from the civil status register and – since 2015 – from PESEL register.

11. For presenting population ageing processes in a territorial division, the so-called **Osann triangle** was used. It was built in a coordinate system whose axes are sides of an equilateral triangle characterising one of the features. Axes were scaled from 0% to 100%. The shares of economic age groups in the total population of a given territorial unit were employed to analyse ageing population. As a result, the age profile of a given territorial unit is expressed by the position of its corresponding point which is located at the intersection of three lines parallel to the three sides of the triangle. This triangle is divided into six types defining the stages of development of the population age structure. The average shares of particular age groups were used as a criterion for the division (position of the point within the triangle informs about the share of each age groups in the total population). The age types of the population were grouped by powiats as demographically young, stable, and demographically ageing.

12. Typology of population change proposed by J.W. Webb is a way of ordering territorial units by taking into account two factors of development, i.e., natural increase (NI) and net migration (NM).

According to Webb's method, territorial units can be classified into one of eight types of population development depending on the sign and absolute value of natural increase and net migration for permanent residence per 1000 population. Webb's classification distinguishes:

I. Types of development (population growth):

- type A: $+NI > |-NM|$ – positive natural increase exceeds negative net migration,
- typ B: $+NI > +NM$ – positive natural increase exceeds positive net migration,
- typ C: $+NI < +NM$ – positive natural increase is lower than positive net migration,
- typ D: $|-NI| < +NM$ – positive net migration compensates for negative natural increase producing a net growth;

II. Types of regression (population decline):

- typ E: $|-NI| > +NM$ – negative natural increase is not compensated for by positive net migration,
- typ F: $|-NI| > |-NM|$ – population loss due to negative natural increase is large than caused by negative net migration,
- typ G: $|-NI| < |-NM|$ – population loss due to negative net migration is larger than that caused by negative natural increase,
- typ H: $+NI < |-NM|$ – negative net migration is not compensated for by positive natural increase.

If absolute values of the rate of natural increase and the rate of net migration for permanent residence are equal or when the value of one of the rates is zero – additional (transitional) types are introduced.

A given unit is classified into a particular type by identifying the relationship between both variables using a coordinate system (as well as additionally introduced diagonal lines), where the axis of ordinates corresponds to values of the rate of natural increase and the axis of abscissas – values of the rate of net migration for permanent residence in a given period.

13. Rates concerning vital statistics and migration of the population according to territorial division were calculated as the ratio of the number of defined events to the number of population actually residing given area (as of 30 VI); to 2009 – registered for permanent residence.

The infant death rate is calculated in relation to live births in the same period.

14. Relative numbers (indices, percentages) are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the tables.

15. Due to the electronic mode of data processing, in some cases component totals may differ from the amount given in the "total" field.

16. More detailed information about the population, its structure, vital statistics and migration is available on the official website of Statistics Poland at <http://www.stat.gov.pl> → Databases – among other things in the Demography database, in the Local Data Bank and in the Thematic Knowledge Databases of the SWAiD Analytical Platform.

17. Detailed methodological information and statistical concepts have been published in the following elaborations:

- Methodological book – Vital statistics. Population balances,
- Methodological book – Migration of population,
- Publication of the Statistics Poland „Life expectancy in 2017”,
- Demographic Yearbook of Poland 2018.